

evelâhir

Poetry City

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

OCAK - ŞUBAT - SAYI: 8
JANUARY - FEBRUARY 2022

BIMONTHLY CULTURE, ART AND CITY MAGAZINE

Şiir - Şehir - Maraş

Maraş'ın Çiçekleri:

SALVIA MARASHICA

Maraş Sage

12 Şubat Kurtuluş Bayramı

February 12th Day of Independence

Söyleşi:

Hayrettin Güngör

Talking About Grand Bazaar

Tarihe Çıkanlar

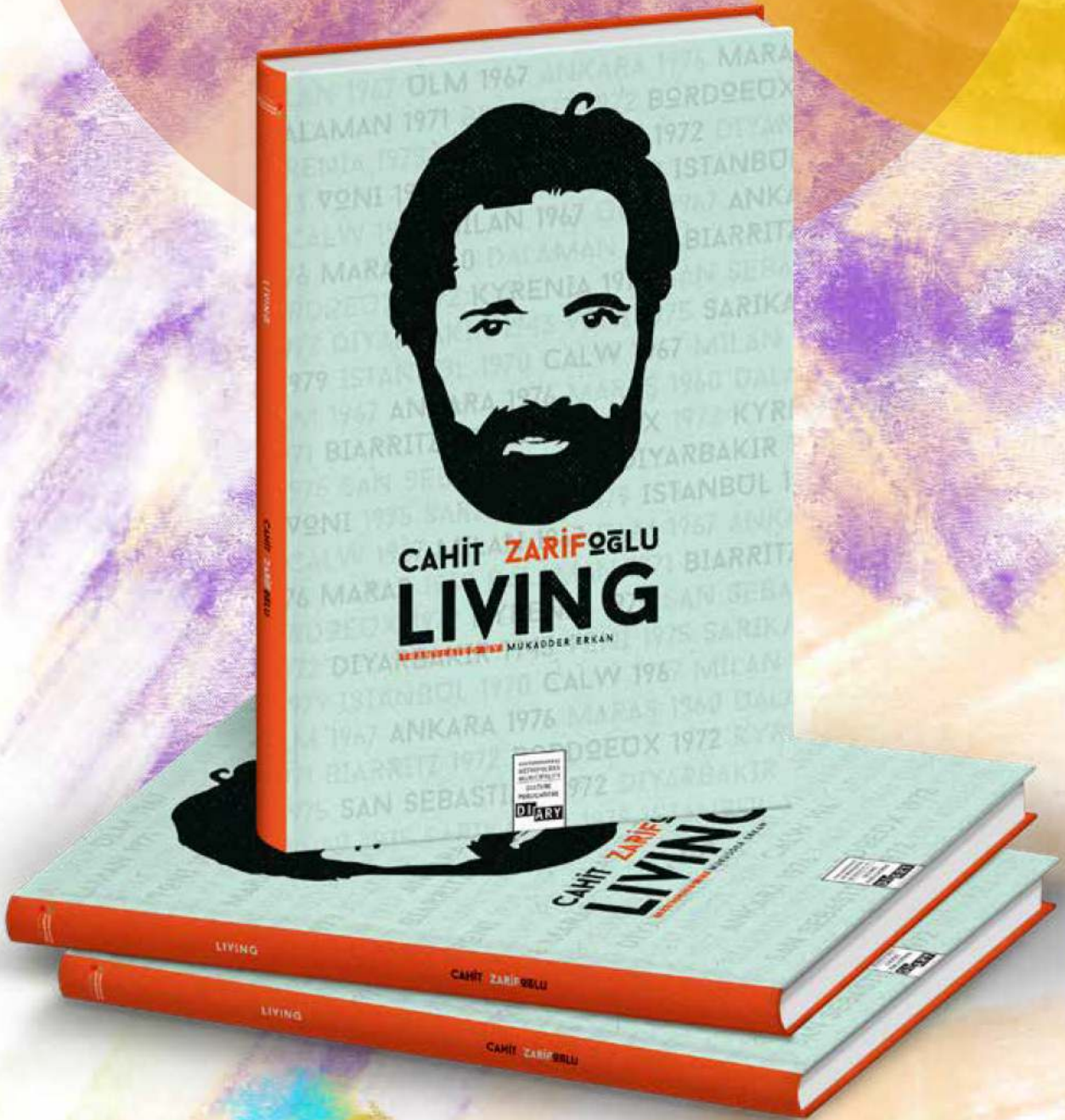
Osman Sarı

Emergents Of History

Abdullah Kasay ile

Maraş'ta Bir Gün

A Day in Maras with Abdullah Kasay

**CAHİT
ZARİFOĞLU'NUN
YAŞAMAK'I
ŞİMDİ
İNGİLİZCE!**

TÜRK EDEBİYATI İÇİN YENİ BİR ÖNSÖZ!

Maraşlılar tarihleri boyunca belki de ilk defa o sabah, Cuma namazı için Ulu Cami'ye giderken düşünceli ve üzgündü. Çünkü o gün Maraş Kalesi'nin burçlarında her gün gördükleri ve içten içe selamlaştıkları nazlı hilalleri yoktu. Maraşlıların yüzlerine o gün âdeta buz gibi soğuk sular vurup bir an önce uyanmalarını sağlayan, birincisi Avukat Mehmet Ali Kısakürek'in "Aleml-i İslam'a Hitap" metni, ikincisiyse Rıdvan Hoca'nın "Hürriyeti olmayan yerde Cuma namazı kılınamaz!" sözü olmuştur. Kaleye doğru "Allah! Allah!" sedaları eşliğinde atılan Maraşlılar, şanlı bayraklarını öpüp, yerine koyduktan sonra Cuma namazlarını âdeta bütün dünyaya meydan okurcasına orada kılmışlardır. 28 Kasım 1919 tarihli "Aleml-i İslam'a Hitap"la, 12 Mart 1921'de kabul edilen İstiklal Marşı'mızın ilk uyarısı aynıdır: "Korkma!" Ecdadımızı rahmetle, minnetle yad ediyor, hemşehrilerimin 12 Şubat Kurtuluş Bayramlarını canı gönülden tebrik ediyorum.

Maybe, for the first time in their history, the people of Maraş were thoughtful and sad on their way to the Great Mosque for Friday prayer that morning. Because that day, there were no sweet crescents on the bastions of the Maraş Castle, which they used to see every day and greet secretly. The first thing that hit the people of Maraş like ice-cold water, thus making them feel wide awake was the "Address to the World of Islam" by the lawyer Mehmet Ali Kısakürek, and the second thing was Rıdvan Hoca's exclamation "Friday prayer cannot be performed where there is no freedom!" The people of Maraş ran towards the castle by saying "Allah! Allah!" And after kissing and putting their glorious flags in place, they performed their Friday prayer there as if they were challenging the whole world. "Do not be afraid!" is the first caution given by the "Address to the World of Islam" written in 28th of November 1919 and our March of Independence accepted on the 12th of March 1921. I remember my ancestors with mercy and indebtedness. I also congratulate the February 12 Independence Day of my fellow city folk deep within my heart.

Hayrettin GÜNGÖR
Mayor of Kahramanmaraş Metropolitan Municipality

**KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR-SANAT VE ŞEHİR DERGİSİ
KAHRAMANMARAŞ METROPOLITAN MUNICIPALITY
CULTURE-ART AND CITY MAGAZINE**

Ocak - Şubat 2022
Sayı: 8 Yerel Süreli
January - February 2022 Issue: 8 Local Periodical

Büyükşehir Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
Concessionaire for the Metropolitan Municipality
Hayrettin Güngör

Yazı İşleri Müdürü / Editor in Chief
Duran Doğan

Yayın Danışmanı / Publishing Consultant
Yusuf Genç

Yayın Koordinatörü / Publishing Coordinator
Rıdvan Tulum

Editör / Editor
Ömer Yalçınova

Mütercim / Translator
Ahmet Ölmez

Tasarım ve Uygulama / Design and Application
Ali Şenocak

Kapak Tasarım / Cover Design
Ali Şenocak

Son Okuma / Last Read
Betül Durdu

ISSN: 2718-0662

Baskı
Kültür Sanat Basım Evi
Press Kültür Sanat Printing House

Baskı Adresi / Printing Address
Maltepe, ZB7-ZB11 2. Matbaacılar Sitesi,
Litros Yolu Sk, 34010
Zeytinburnu/İstanbul

Sertifika No / Certificate No.
44153

Sosyal Medya / Social Media
instagram - twitter - facebook
@evelahirdergisi

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
İsmetpaşa Mahallesi Azerbaycan Bulvarı, No: 25
Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş

Headquarters and Mailing Address: Kahramanmaraş
Metropolitan Municipality, İsmetpaşa Mahallesi, Azerbaycan
Bulvarı, No: 25 Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş

İCİNDİ

06

**Tarihe Çıkanlar
Kalbini Savaşçı Kılan
Şair: Osman Sarı**

**Poet With a Warrior
Heart: Osman Sarı**

Mehmet Yaşar

12

**Sultanlar
ve Makamlar
Sultans And Posts**

İbrahim Kanadıkırık

18/Tarih ve Hafıza
History And Memory
Maraşlı Sinanoğlu Abdülhamit
Bey ve Halk Sesi Gazetesi
Sinanoğlu Abdülhamir Bey
of Maraş And the Halk Sesi
Newspaper
Osman Saydam

24

**Maraş Kurtuluş
Hareketinin Anlamı**

**The Meaning of the Maraş
Independence Movement**

Sezai Karakoç

26/Kahraman Nesil Ve
Maraş Millî Mücadelesi
The Heroic Generation
and the National
Struggle of Maraş
Prof. Dr. Nejla Günay

32/ Söyleşi: Dr. Selim Erdoğan
"Maraşlılar Öyle Bir Darbe İndirdi
ki, Sesi ta Paris'ten Duyuldu"
"The People of Maraş
Striked Such a Blow That it
Was Heard From Paris."

Ömer Yalçınova

38/Maraş Harbi'nde İlçelerin
Kahramanlıkları
The Valour of Districts in
the Maraş War
Mehmet Işık

44

**Maraş'ta Bir An
A Moment in Maraş**

İsmail Nar

46

**Maraş'ta Bir Gün
A Day in Maraş**

**Bir Şehir: Benden Yana
A City: Beside Me**

Abdullah Kasay

50/Maraş Türkülerinde
Yaşanan Hürmetkâr Manalar
Reverent Meanings Living
in Maraş Folksongs
İnci Okumuş

EKİLER

56

**Dünya Edebiyat Şehri,
Romantik Akımın
Kalbi: Heidelberg**

**The Heart of
Romanticism: Heidelberg**

Zehra Karadaş

60/ Taşpınarı Yaylası

Taşpınarı Plateau

Nuhan Nebi Çam

64/Lezzetin Mekânı

Delicacy Corner

Eli Böğünde (Yanyana)

İlknur Avcı

70

**Söyleşi: Hayrettin Güngör:
"Kapalı Çarşı, Âdetâ
Kahramanmaraş'ın
Kalbidir."**

**Hayrettin Güngör: "The
Grand Bazaar is so to
Speak The Heart of
Kahramanmaraş."**

Ömer Yalçınova

76

**Kahramanmaraş'ın
Tarihi Çarşıları**

**The Historical
Bazaars of Maraş**

Dr. Yasin Kozak

80/ Şehrin Atan Nabzı

The Pulse of the City

Ömer Yalçınova

84

Pulsuz Mektuplar (8)

Stampless Letters (8)

**Hüseyin Yorulmaz
Mustafa Aydoğan**

88/ Maraş Güncesi

Maraş Diary

Leylek Göçü

Stork Migration

Ayşe Hicret Aydoğan

92

**Andırın Yaylalarında
Dertli Gezen Bir Âşık**

**A Troubled Aşık
Walking On the
Plateaus of Andırın**

Emre Birhan

96/Maraş'ın Çiçekleri

Flowers of Maraş

Maraş Adaçayı: Salvia Marashica

Maraş Sage: Salvia Marashica

Ferhat Ağca

100/Centilmenliğin Adresi

The Address of Chivalry

Buraların En Büyüğü O

The Greatest of the Region

Akif Taş

104/Maraş'ta Bir Köşe

A Corner in Maraş

Kardelenin Peşindeki Seyyahlar

Travellers After the Galanthus

M. Enes Anlamaz

110/Karacaoğlan

Kültür Sanat Sezonu

Karacaoğlan

Culture and Art Season

Sezai Karakoç

Kahramanmaraş'ta Anıldı

Sezai Karakoç Was Remembered

In Kahramanmaraş

7 Güzel Adam Edebiyat

Müzesinde Hat Sergisi

Calligraphy Exhibition at the

7 Beautiful Men Museum

112/Âlem-i İslâm'a Hitâb

Address to the Muslim World

KALBİNİ SAVAŞÇI KILAN ŞAİR:

Osman Sarı

POET WITH A WARRIOR HEART

Osman Sarı'nın şiir ve yazıları daha çok Nuri Pakdil'in çıkardığı *Edebiyat ve Sezai Karakoç'un çıkardığı Diriliş* dergilerinde yayımlanır. M. Akif İnan, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alâeddin Özdenören, Nuri Pakdil, Sezai Karakoç, Erdem Bayazıt ve Ahmet Bayazıt gibi dönemin kıymetli şairleri, edebiyat ve sanat adamlarıyla hep aynı muhiti paylaşır.

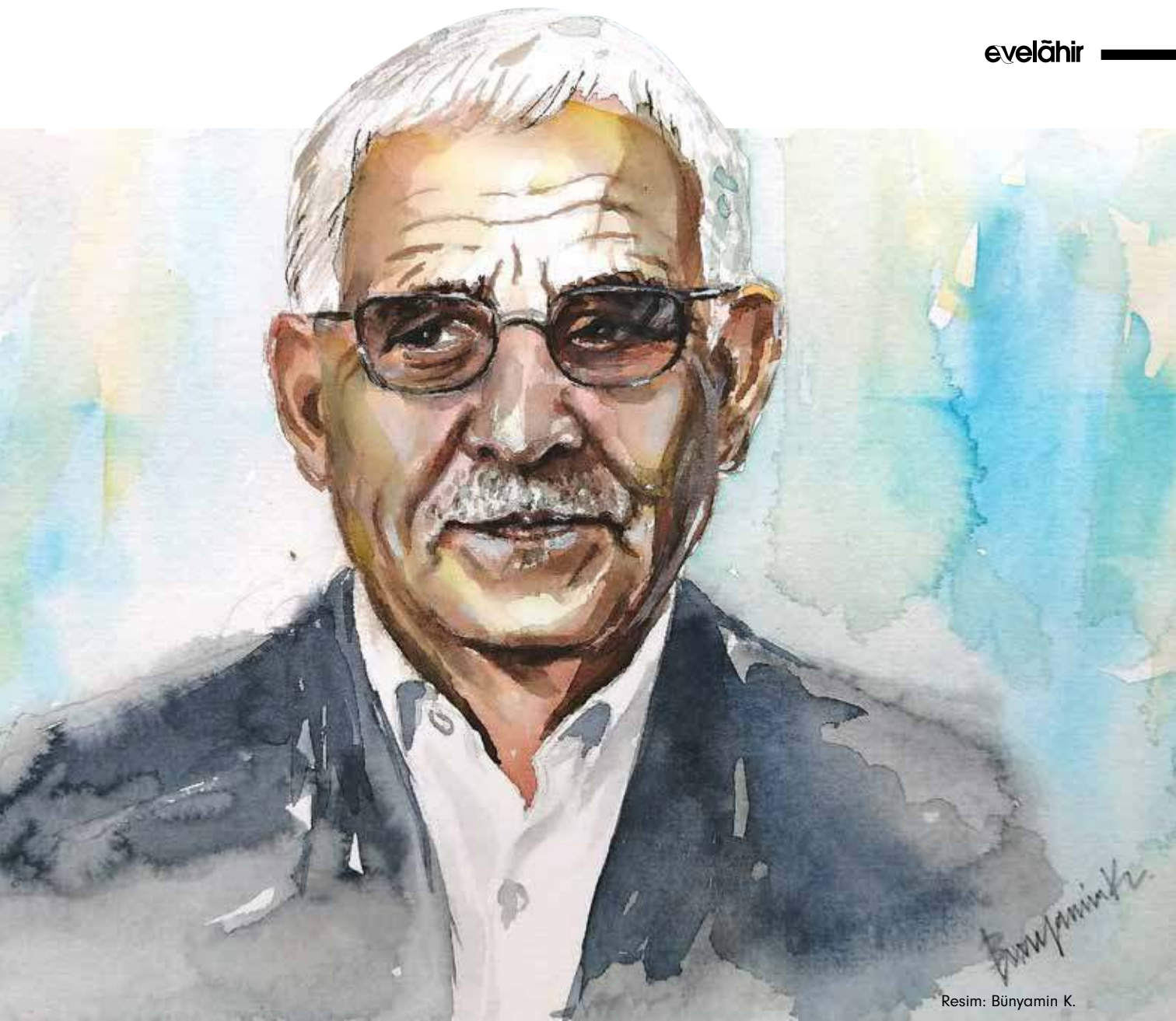
Osman Sarı's poems and writings were mostly published in the journals named *Edebiyat* which was published by Nuri Pakdil, and *Diriliş* which was published by Sezai Karakoç. He shared the same literary neighbourhood with precious poets, men of letters and art such as M. Akif İnan, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören, Nuri Pakdil, Sezai Karakoç, Erdem Bayazıt, and Ahmet Bayazıt.

MEHMET YAŞAR

Şair Osman Sarı, 1946 yılında şiirin ve şairlerin başkenti Kahramanmaraş'ın Başkonuş Yaylası yakınlarındaki Sarımollalı köyünde doğar. 1959 yılında mezun olduğu ilkokulu doğduğu köyde tahsil eder. Kitaplara ve okumaya olan tutkusu, şiire olan ilgisi, burada, ilkokul yıllarında başlar. Sarımollalı köyü, kış şartlarının en çetin hâliyle yaşandığı köylerden biridir. Böyle-sine çetin kış şartlarından dolayı bazı ilçe yolları bile uzun müddet kapalı kalır. Sarımollalı gibi bazı köylerin yolları ise yılın neredeyse

7-8 ayında araçla ulaşılması imkânsız hâldedir. Böyle durumlarda köylüler bir kısım ihtiyaçlarını binek hayvanlarıyla köylere satış yapmaya gelen çerçilerden karşılar. Kitap sevgisini, bu çerçilerden satın aldığı Hz. Ali cenkleri, Battal Gazi menkıbelerini okuyarak edindiğini söyler Osman Sarı; bir de annesinin teşvikiyle. "Annem ümmiydi ama kitabı çok severdi. Kendisi okuyamadığı için kitapları bana okuturdu. Ben de böylelikle daha küçük yaşta halk edebiyatıyla tanışmış oldum." der.

1960 yılında o zamanki adıyla Maraş İmam Hatip Okuluna kayıt yaptırır. Ortaokul ve liseyi okuduğu, 1967 yılında mezun olacağı Maraş İmam Hatip Okulu kendi döneminin önemli bir kültür-sanat ve edebiyat mektebidir aynı zamanda. Kitaplara ve okumaya olan sevgisi, şiire olan tutkusu bu yıllarda iyice pekişir. Yine bu yıllarda bir grup okul arkadaşıyla birlikte *Gonca* isimli bir kültür-edebiyat dergisi çıkarırlar. Osman Sarı, şiirlerini ilk defa bu dergide yayımlar.

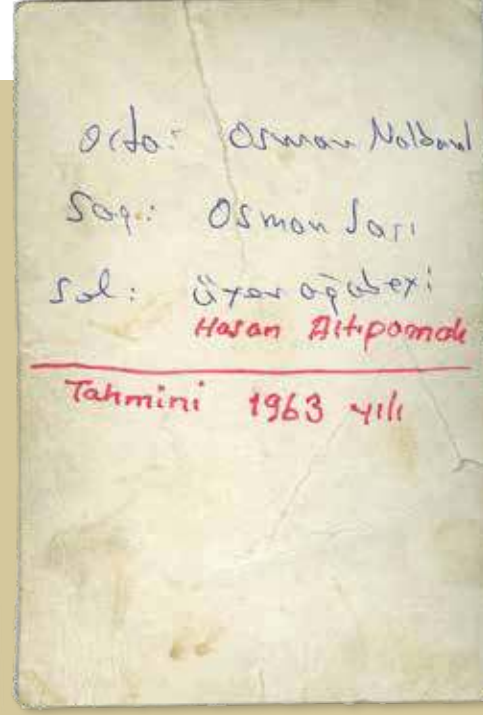

Resim: Bünyamin K.

The poet Osman Sarı was born in 1946 in the village of Sarımollalı, near Başkonuş Plateau in Kahramanmaraş, the capital of poetry and poets. He graduated from primary school in 1959 in the village where he was born. His passion for books and reading, his interest in poetry, begins here during his primary school years. Sarımollalı village is one of the villages where winter conditions are experienced in the most severe form. Due to such harsh winter conditions, even some district roads remain closed for a long time. The roads of some villages, such as Sarımollalı,

are almost impossible to reach by car in 7-8 months of the year. In such cases, the villagers meet some of their needs from the peddlers who come to the villages to sell goods with their steeds. He bought his love of books from these peddlers. Osman Sarı says that he learned Ali's battle stories and Battal Gazi legends by reading them along with the encouragement of his mother. "My mother was illiterate, but she loved books. Since she couldn't read herself, she made me read the books. This is how I became acquainted with folk literature at a young age" says she.

In 1960, he enrolled in the Maraş Imam Hatip School, as it was then known. Maraş Imam Hatip School, from which he attended middle and high school and graduated in 1967, was also an important culture, arts, and literature school of its time. His love for books and reading, and his passion for poetry strengthened in these years. Again, in these years, together with a group of school friends, they publish a culture-literature magazine called *Gonca*. Osman Sarı published his poems for the first time in this journal.

Gerek o yıllarda yazdığı şiirlere gerekse sonraki yıllarda ve hatta son yıllarda yazdığı şiirlere bakıldığında derdi ve davası üzerine istikametinden zerrece şaşmayan bir şair olduğu kolaylıkla anlaşılabilir.

1968 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine kayıt yaptırır. 68 kuşağı olarak adlandırılan nesildendir Osman Sarı. Üniversite talebeliği, siyasi tartışmaların, kavgaların kampüsleri, yurtları, sokakları tuttuğu bir döneme denk gelir. Bu dönemde, hayatını şiire borçlu olduğunu söylediği bir hadise yaşar. Fikri Özçelikçi'nin aktardığına göre Osman Sarı, katıldığı bir söyleşi programında bu hadiseyi şöyle anlatır: "Kaldığım yurttaki marksist görüşten iki kişi gece yarısı beni yatağımdan kaldırdı. Birisi bana silahı gösterdi. Beni sorgulamak amacıyla dolabıma götürdüler önce. Dolabım kitap doluydu. Her görüşün kitabı vardı; sağ, sol, İslami yayınlar, Necip Fazıl, Nazım Hikmet... Kitapları kurcalarken o zamanlar bizim elle yazarak çoğalttığımız "Monna Rosa" şiirine denk geldiler ve birisi

şiiri okumaya başladı. O zaman ben rahatladım çünkü inanıyordum ki "Monna Rosa" gibi bir şiiri okuyan birisi adam öldüremezdi. Şiiri okudular, ondan sonra da bana ne yapacaklarına kendilerinin karar veremeyeceklerini söylediler ve ben böylelikle kurtulmuş oldum."

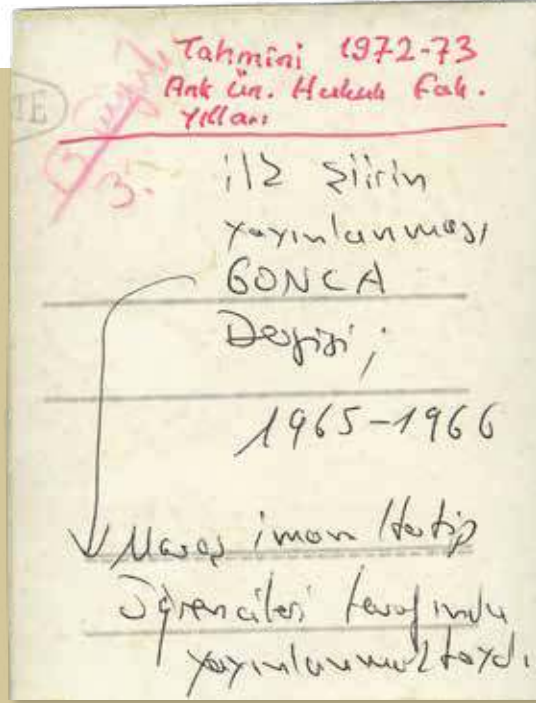
Bu ve buna benzer nice hadiselerin yaşandığı o günlerde şiiri hiçbir vakit terk etmez Osman Sarı. Şiir, o zor günlerde tutunacak sağlam bir dal, sığınılacak emin bir limandır

68 Kuşağı olarak adlandırılan nesildendir Osman Sarı. Üniversite talebeliği, siyasi tartışmaların, kavgaların kampüsleri, yurtları, sokakları tuttuğu bir döneme denk gelir. Bu dönemde, hayatını şiire borçlu olduğunu söyler.

kendisine. Ama en çok da onun için bir silahtır şiir. Çağın her türlü zulmüne karşı şiirle mücadele etmeyi seçmiştir o, kalbini bir savaşçı kılarak. Yaşadığı zulüm çağına ve bu çağın getirdiklerine şiirle karşı durmuş, şiirle göğüs germiş, kendi nesline ve sonraki nesillere direnmeyi ve mücadele etmeyi şiirle tavsiye etmiştir.

Bu yıllarda şiir ve yazıları daha çok Nuri Pakdil'in çıkardığı *Edebiyat* ve Sezai Karakoç'un çıkardığı *Diriliş* dergilerinde yayımlanır. M. Akif İnan, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören, Nuri Pakdil, Sezai Karakoç, Erdem Bayazıt ve Ahmet Bayazıt gibi dönemin kıymetli şairleri, edebiyat ve sanat adamlarıyla hep aynı muhiti paylaşıyor.

Üniversite tahsiline devam ederken imam hatip okulunda edindiği bilgileri toplumla paylaşma fırsatı da bulur Osman Sarı. Ankara'nın Çamlıdere ilçesinde vaizlik yapar. Bunun yanında haftada bir gün Çamlıdere Cezaevine eğitim ziyaretleri gerçekleştirir.

When we look at the poems he wrote in those years, as well as the poems he wrote in the following years and even in recent years, it can be easily understood that he was a poet who never deviated from his direction regarding his troubles and cause.

He enrolled in Ankara University Law School in 1968. Osman Sarı was from the generation known as the '68 generation. As a university student, he lived in a period when political debates and fights took over campuses, dormitories, and streets. During this period, he experiences an incident that caused him to say he says I owe my life to poetry. According to Fikri Özçelikçi, Osman Sarı describes this incident in an interview program he attended: "Two Marxists woke me up at midnight in my dormitory. Someone showed me a gun. At first, they took me to my locker for questioning. My closet was full of books. There was a book from every ideology; right, left, Islamic publications, Necip Fazıl, Nazım Hikmet... While digging through the books, they came across the "Monna Rosa" poem that we had copied by hand at that

time, and someone started reading the poem. Then I was relieved because I believed that someone who recited a poem like "Monna Rosa" couldn't kill anyone. They read the poem, and then they told me they couldn't decide what to do, and that's how I was saved."

In those days when this and many similar events took place, Osman Sarı never left poetry. Poetry was a strong branch to hold on to, a safe harbour to take shelter in those difficult days.

Osman Sarı was from the generation known as the '68 generation. As a university student, he lived in a period when political debates and fights took over campuses, dormitories, and streets. During this period, he experiences an incident that caused him to say I owe my life to poetry.

But most of all, poetry was a weapon for him. He chose to struggle with poetry against all kinds of oppression of the period by transforming his heart into a warrior. He stood against the oppression of the age he lived in and what this age brought with his poetry, he faced it with poetry, and he recommended to his own generation and the next generations to resist and struggle with poetry.

During these years, his poems and writings were mostly published in the journals named *Edebiyat* which was published by Nuri Pakdil, and *Diriliş* which published by Sezai Karakoç. He shared the same literary neighbourhood with precious poets, men of letters and art such as M. Akif İnan, Cahit Zaroğlu, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören, Nuri Pakdil, Sezai Karakoç, Erdem Bayazıt, and Ahmet Bayazıt.

While continuing his university education, Osman Sarı had also found the opportunity to share the knowledge he gained at the imam hatip school with the society. He worked as a preacher in the Çamlıdere district of Ankara. In addition, he made educational visits to Çamlıdere Prison once a week.

1973 yılında ise hukuk fakültesinden mezun olur ve 1974 yılında Çalışma Bakanlığı İş Müfettiş Yardımcılığına tayin olur.

1978 yılında o zamanki adıyla İstanbul Teknik Üniversitesi Sakarya Mimarlık ve Mühendislik Akademisi'nde asistan olarak göreve başlar. Akademi daha sonra Sakarya Mühendislik Fakültesi, 1993 yılında da Sakarya Üniversitesi olur. Osman Sarı 2012 yılında Sakarya Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. olarak emekli olur.

Şiire olan iştiağının yanında iş hayatında da çalışkanlığıyla göz dolduran kıymetli bir hocadır Osman Sarı. Emekliliğinin akabinde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nden hocalık teklifi alır ve hâlen bu üniversitenin hukuk fakültesinde öğretim üyeliğine devam etmektedir.

Şairliği ve hocalığı yanında az bilinen ya da ehlinin bildiği bir yönü de siyasetçiliğidir Osman Sarı'nın. Merhum Sezai Karakoç ne kadar siyasetçi ise o da o kadar siyasetçidir, diyebiliriz. 2007 yılında İçişleri Bakanlığı'na kuruluş dilekçesini bizzat teslim ettiği günden bu yana

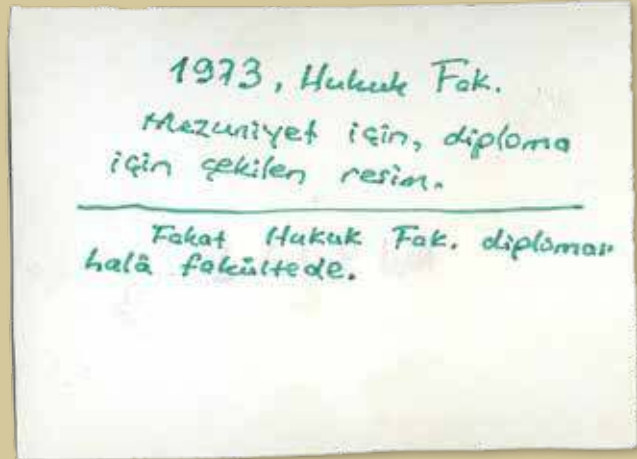
Yüce Diriliş Partisi Genel Başkan Yardımcılığı vazifesini sürdürmektedir. Dolayısıyla siyasi duruşu, ikbal peşinde şartlara göre değişiklik arz eden bir mahiyette değil, ilkeli ve fikrîdir.

Şiirlerinden oluşan ilk kitabı *Bir Savaşçıdır Kalbim*, 1975 yılının Mart ayında Edebiyat Dergisi Yayınlarından çıkar. 1976 yılı itibarıyla şiir ve yazılarını Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt ve M. Akif İnan'ın öncülüğünde çıkarılan *Mavera* dergisinde yayımlamaya devam eder. Bunun yanında *İslam, İlim ve Sanat*, *İslami Hareket*, *Altınoluk*, *Edebiyat Ortamı*, *Kitap Postası* gibi birçok dergide şiir ve yazıları yayınlanır. 1987 yılında *İlim ve Sanat* dergisinin yayın yönetmenliği yapar. Yazılarını ağırlıklı olarak bu dergide yayımlar. Düşünce yazılarından oluşan *Aydınlar İhaneti* kitabı 1991 yılında Timaş Yayınlarından çıkar. 1992'de İz Yayıncılıktan ikinci şiir kitabı *Önden Giden Atlılar* yayınlanır. Aynı yayınevinden 1995'te ise ilk iki şiir kitabının bir arada basıldığı *Şiirler: Önden Giden Atlılar, Bir Savaşçıdır Kalbim* kitabı yayınlanır. Kitapları, 2017 yılında Edebiyat

Ortamı Yayınları tarafından yeniden basılır. Edebiyat Ortamı Yayınlarından aynı yıl *Diriliş Dikkati* isimli yeni bir kitabı daha yayınlanır.

İş hayatında emeklilik söz konusudur belki ama şiir konusunda aynı şey söylenemez Osman Sarı için. Şiir son nefese kadar devam edecek bir sevdanın, bir davanın adıdır onun için; zulme karşı direnmenin, çağın vicdanına seslenmenin adı. "Hayatta iki şeyi çok önemsedim." der: "Birincisi, Yaradan'a karşı görevlerim; ikincisi de şiir."

Çağın her türlü zulmüne karşı şiirle mücadele etmeyi seçmiştir o, kalbini bir savaşçı kılarak. Yaşadığı zulüm çağına ve bu çağın getirdiklerine şiirle karşı durmuş, şiirle göğüs germiş, kendi nesline ve sonraki nesillere direnmeyi ve mücadele etmeyi şiirle tavsiye etmiştir.

He graduated from law school in 1973 and was appointed as Deputy Labour Inspector at the Ministry of Labour in 1974.

In 1978, he started to work as an assistant at Istanbul Technical University Sakarya Architecture and Engineering Academy. The Academy later became Sakarya Engineering Faculty, and in 1993 it became Sakarya University. Osman Sarı retired from Sakarya University in 2012 as an assistant professor.

He chose to struggle with poetry against all kinds of oppression of the period by transforming his heart into a warrior. He stood against the oppression of the age he lived in and what this age brought with his poetry, he faced it with poetry, and he recommended to his own generation and the next generations to resist and struggle with poetry.

Osman Sarı is a valuable teacher who impressed people with his hard work in business life as well as his passion for poetry. After his retirement, he received a teaching offer from Fatih Sultan Mehmet Foundation University and still continues to teach at the law faculty of this university.

In addition to his poetry and teaching, Osman Sarı's lesser known or well-known-by-the-right-people aspect is his politics. We can say that he is as much a politician as the late Sezai Karakoç is. He had been serving as the Deputy Chairman of the Supreme Resurrection Party since the day he personally submitted his establishment petition to the Ministry of Interior in 2007. Therefore, his political stance was not of a nature that changes according to the conditions in pursuit of success but was principled and intellectual.

His first book of poems, *My Heart is a Warrior*, was published by Edebiyat Dergisi Publications in March 1975. As of 1976, he continued to publish his poems and articles in the journal *Mavera*, which was published under the leadership of Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, and M. Akif İnan. In addition, his

poems and articles were published in many magazines such as *İslam, İlim ve Sanat, İslami Hareket, Altınoluk, Edebiyat Ortamı*, and *Kitap Postası*. In 1987, he was the editor-in-chief of the journal *İlim ve Sanat*. He mainly published his articles in this journal. The book *Intellectuals Betrayal*, consisting of essays, was published by Timaş Publishing in 1991. In 1992, his second book of poetry called *Front Horsemen* by İz Publishing was published. In 1995, the book *Poems: Front Horsemen, My Heart is a Warrior*, in which the first two poetry books were published together, was published by the same publishing house. His books were reprinted by Edebiyat Ortamı Publishing in 2017. In the same year, a new book, *Resurrection Attention*, was published by Edebiyat Ortamı Publications.

There may be retirement in business life, but the same cannot be said about poetry for Osman Sarı. For him, poetry is the name of a love, a cause that will continue until his last breath. It is the name of resisting oppression and appealing to the conscience of the age. "I care a lot about two things in life" he says, "first, my duties to the Creator; the second is poetry."

Maraş Harbinin Destansı Kahramanı:

ŞEHİT EVLİYA EFENDİ

THE EPIC HERO OF THE MARAŞ WAR: MARTYR EVLİYA EFENDİ

Fevkalâde hâller fevkalâde kişileri ortaya çıkarır. Vatan topraklarının işgalinde hamiyetperver insanların toplumun içinden sıyrılıp çıktığı, bazılarının devleştiği görülür. İşte bunlardan birisi de Maraş İstiklâl Mücadelesinde kahramanlıklarıyla efsaneleşen Şehit Evliya Efendidir.

Extraordinary times make extraordinary people. We see that patriots step forward once the nation is under occupation, and some evolve into giants. One of these people was the legendary Martyr Evliya Efendi who was a hero during the Maraş's War of Independence.

İBRAHİM KANADIKIRIK

Evliya Efendi; iyi eğitim almış, İstanbul'da yüksek tahsilini tamamladıktan sonra Maraş Evkâf Memurluğu vazifesine atanmış Maraş'ın yeni nesil aydın kişiliklerinden birisidir. Eğer zaman normal şartlar içerisinde akıp gitseydi vazifesine devam edecek, muhtemelen bürokrasi içerisinde terakki edecek ve herkes gibi ailesiyle yaşayıp ömrünü tamamlayacaktı. Ancak ne zaman ne de şartlar normaldi ve kader Evliya Efendiye alışık olmadık bir vazife yüklemişti ve o da bu vazifeyi hakkıyla yerine getirecekti.

Arslan Beyin Maraş'a gelmesinden itibaren ona omuz vererek milli mücadele meşalesini yakan

ekibin içinde yer alır. Arslan Beyin en yakın müşaviri ve mücadelenin liderlerinden birisi olur.

Bilinen ilk somut eylemi Bayrak Hadisesinde Ulu Cami'ye giren ve bomba atacağı düşünüldüğü için paniğe yol açan Ermeni'yi derdest ederek karakola götürmesidir. Ahalinin galeyana geldiği Bayrak Hadisesinde Fransız kumandanının cami imamına bir Fransız askeriyle değil de bir Ermeni ile mektup göndermesi aslında açık bir kıskırtmadır. Belki de Ermeni'yi bilinçli olarak göndermiş ve muhtemel bir linç girişimini fırsata çevirerek ahaliyi şiddetle bastıracağını düşünmüştür. Kim bilir? Ama

Evliya Efendinin soğukkanlılığını koruyarak bu meseleyi halletmesiyle daha teşkilatlanmanın olmadığı bir dönemde Maraş'ının aleyhine işleyecek bir sürecin de önüne geçilmiştir.

Evliya Efendi, Bayrak Hadisesinden sonra Acemli Mahallesinden teşkil ettiği bir müfrezeyi kaleye yerleştirerek koruma altına alır. Böylece şehrin en stratejik noktasının harp sonuna kadar elde tutulmasını sağlar. Harpten kısa süre önce General Keret'in kaleyi işgal için gönderdiği müfrezenin kaledeki Evliya Efendi kuvvetlerince tersyüz edilmesi alınan tedbirin ne kadar isabetli olduğunu bir kez daha ortaya koyar.

Evliya Efendi was well-educated, he had earned his high education in Istanbul and returned back to Maraş as a Foundation Officer. He was seen as the new face of younger intellectuals in Maraş. If all had gone accordingly, he would have continued his duty, progressed his career in bureaucracy, and lived with his family until his death. However, neither the time nor the conditions were normal. Fate had given Evliya Efendi an uneasy task and he was going to complete this task with perfection.

He was part of the group that kindled the torch of national struggle when Arslan Bey came to Maraş. He was one of the closest advisors of Arslan Bey and a leader of the struggle.

His first known action happened during the Flag Incident when he captured the Armenian who caused panic when he entered the Grand Mosque, thus making people think he was going to bomb there. The fact that the French commander sent his message to the imam of the mosque via an Armenian courier during the Flag Incident when people were very agitated was an open provocation.

He might have sent the Armenian knowingly thinking that the people would lynch him, thus creating an opportunity to attack the people there. Who knows? But

Evliya Efendi kept his calm and prevented an incident which could have gone awry for the people of Maraş during a time when they were not that organized.

After the Flag Incident, Evliya Efendi gathered a platoon from the Acemli Neighbourhood and positioned them at the castle to protect it. Thus, he was able to keep the most strategic point of the city in hand until the war was over. A short time before the war, General Keret had sent a platoon to invade the castle, but the soldiers Evliya Efendi positioned there repulsed them. This shows how prudent of a manoeuvre this was.

Bayrak Hadisesinden sonra kurulan milli teşkilatta Acemli-Karmanlı-Devecili-Akçakoyunlu mın-tıkasını esas alan 4. Bölge, Evliya Efendinin komutasına verilir.

16 Aralık 1919 akşamı Çukuroba Camii'ne Ermeniler tarafından bomba atılması üzerine ertesi gün, Acemli Camii'nde topladığı sivil-memur 447 Maraşlının imzasını içeren protesto metnini yayınlayarak Bayrak Hadisesi'nden sonraki ikinci toplu eylemin başkahramanı olur.

Yine harpten bir gün önce hükümet dairesine el koymaya gelen Binbaşı Morbio'yu kovalaması ve Kızılkabırlık'ta (Şimdiki Karacaoğlan Kütüphanesi) siper kazdırarak savunma tedbiri al-dırması kalenin muhafazasından sonraki bir diğer stratejik adı-mıdır ki, harbin başladığı gün hükümeti işgale gelen Fransız müfrezesi, siperlerdeki çeteler tarafından püskürtülür.

Evliya Efendi, harp başlar baş-lamaz Arslan Bey'in emriyle Batı Cephesi kumandanlığı vazifesini yürütür. Çok şiddetli kış şartlarının yaşandığı harpte, 15 gün boyun-ca fırtına gibi esmiş, zaferleri birbirini kovalayarak düşmanın korkulu rüyası hâline gelirken, Maraşlılar için gerçek bir efsane-ye dönüşmüştür.

Askeri harekâtlarına Acemli'deki Ermeni Seferyan Avedis kuvvet-lerine taarruzla başlayan Evliya Efendi, Avedis kuvvetlerince evinin ateşe verilmesini engelle-yememiş eşiyle, çocukları ancak kurtarılabilmıştır. Evliya Efendinin 15 gün süren harp harekâtında düşürdüğü düşman müstahkem mevkillerini sıralayacak olursak;

1- Acemli'de Seferyan Avedis taş konakları ve kuvvetleri

Acemli Camii

- 2- Şekerdere Kilisesi, Şekerdere Fransız Karakolu ve Şekerdere Ermeni Evleri
- 3- Kalealtı Kilisesi ve civarındaki müstahkem mevkiller
- 4- Kalenin doğusundan Uzuno-luk'a çıkan yoldaki Ermeni evleri
- 5- Kulağıkutlu Mahallesindeki Ermeni evleri
- 6- Kanlıdere'den kışlaya çıkan yoldaki Ermeni evleri
- 6- Abarabaşı Kuyumcu Sokağı
- 7- Bahtiyar Yokuşunda Dikiş Yurdu
- 8- Tekke Kilisesi ve civarı

Bilinen ilk somut ey-lemleri Bayrak Hadise-si'nde Ulu Cami'ye giren ve bomba atacağı düşünöldü-ğü için paniğe yol açan Ermeni'yi der-dest ederek karako-la götürmesidir.

His first known action happened during the Flag Incident when he captured the Armenian who caused panic when he entered the Grand Mosque, thus making people think he was going to bomb there.

After the Flag Incident, a national organization was formed and Evliya Efendi became the commander of the 4th Region consisting of Acemli, Karamanlı, Devecili, and Akçakoyunlu.

After a bombing attack by the Armenians on the 16th of December 1919 at Çukuroba Mosque, he gathered 447 people from Maraş at Acemli Mosque who signed a protest letter. Thusly, he became the hero of a second collective action.

He chased Captain Morbio away from the government building a day before the war. He also dug a trench at Kızılkabırlık (nowadays the Karacaoğlan Library) and took defensive cautions for the defence of the castle. With this strategic action, the soldiers in the trenches repulsed the French platoon who tried to occupy the governmental office.

Evliya Efendi became the commander of the Western Front as soon as the war began with the command of Arslan Bey. The war continued in winter conditions, but he transformed into a storm for 15 days and became the nightmare of his enemies with his consecutive triumphs. He became a true legend for the people of Maraş.

Evliya Efendi began military action with a charge against the Armenian Safarian Avedis forces. The Avedis forces burned his house and he barely escaped with his wife and children. During his 15 days of war action, he recaptured several strongholds from the enemy:

- 1- Safarian Avedis stone houses and forces at Acemli
- 2- Şekerdere Church, Şekerdere French Police Station, and Şekerdere Armenian Houses
- 3- Kalealtı Church and surrounding strongholds
- 4- Armenian houses to the East of the castle where Uzunoluk is
- 5- Armenian houses in the Kulağıkulu Neighbourhood
- 6- Armenian houses on the path from Kanlıdere to the barracks
- 7- Abarabaşı Jeweller Street
- 8- Stitching House on Bahtiyar Ramp
- 9- Tekke Church and its surroundings
- 10- Kırklar Church
- 11- Zimmiyan Church
- 12- Upper Bedesten (Butchers' Ba-

- 9- Kırklar Kilisesi
- 10- Zımmiyan Kilisesi
- 11- Çarşıda Yukarı Bedesten (Kasap Hali), Aşağı Bedesten (Kapa-lıçarşı) ve civarları
- 12- Çarşıda Yılankıran Hanı, Şihmatlı Hanı ve Meyhane Çar-sısı şeklindedir.

Bugünkü Onikişubat bölgesi, Dulkadiroğlu'nda bazı yerler ile çarşıda mühim bir kısmı içeren bu listeye göre şehrin yarısını düş- mandan temizlediğini söylemek abartı olmayacaktır.

4 Şubat günü Taşhan'ı düşürme- ye çalışırken şehit düşen Evliya Efendi'nin şehadetiyle birçok şey tersine dönmüş, onun boşluğu asla doldurulamamış ve Arslan Bey harbin son bir haftasının tüm zorluk ve şiddetini onun yok- luğunda tek başına sırtlanmak zorunda kalmıştır.

Bir harp gecesi eve geldiğinde hanımı Şerife Hatunla arasında geçen şu konuşma onun din ve vatan hamiyetini ortaya koymak- tadır. Hanımı Şerife Hatun:

- Bey işitirim ki hep önde gidermiş- sin. Sana bir şey olsa ben bu iki çocuğumla ne yaparım? deyince;

- Hanım, hanım bana bak! Bu çete harbidir. Nizami asker harbi değildir. Yiğitlik göstermez, önde gitmezsem arkama kimse düşmez. Ben çalışmam, öteki çalışmazsa bu vatan da kurtulmaz. Bugün Maraş kurtulmuş, iki çocuğunu kurban et deseler, onları kurban etmekten de çekinmem, onları canım kadar severim. Fakat vata- nımı daha çok severim." der.

Sivas'ta yayınlanan İrade-i Milliye Gazetesi, Evliya Efendi'nin şeha- det haberini şu çarpıcı cümle ile duyuruyordu: "Maalesef Maraş'ın ikinci bir Evliya'sı yoktur!"

Maraşlı, Evliya Efendi'yi ve yaptığı fedakârlıkları asla unutmaz, ona minnet hislerini hep kalbinde ta- şır. Oğlu Hasan Fehmi; Evliya'nın hatıralarında, çocukluğunda kendisini gören Maraşlı kadın- ların "Evliya Efendinin teberriği, gadanı alayım," şeklindeki ifa- deleri Maraşlının Evliya Efendi'ye muhabbetini ve minnetini ortaya koyan en güzel örnektir.

Şu an elde sadece fotoğrafı mev- cut bulunan mezar taşlarında, Maraşlı Evliya Efendi için şunlar yazılıdır: "Ey zâîr! Gayret ve şehâmet-i millîyenin bir timsâl-i ulvîsi huzurunda bulunuyorsunuz! Mer'aş harekât ve mücâhedât-ı millîyesinin esâsını kuran ve sine-i hamiyet ve celâdetini nâmus-ı dîn ve vatanın halâsı uğrunda siper ederek, nihâyet rütbe-i şehâdetle kâmyâb olan şehîd-i muhterem mücâhid-i muazzez Evliyâ Efendi merhûmun merkad-i muattarla- rıdır. Mevcûdiyet-i manevîyesine karşı dâimî bir hiss-i hürmet taşı- mak her Müslüman için bir vazîfe-i mukaddesedir. Şubat Sene 1336"

Rahmet ve minnetle yâd ediyoruz.

Evliya Efendi, harp başlar başlamaz Arslan Bey'in emriyle Batı Cephesi kuman- danlığı vazifesini yürütür. Çok şiddetli kış şartlarının yaşan- dığı harpte, 15 gün boyunca fırtına gibi esmiş, zaferleri birbi- rini kovalayarak düş- manın korkulu rüyası hâline gelmiştir.

zaar) in the marketplace, Lower Bedesten (the Grand Bazaar) and surrounding areas 13- Yılankıran Inn in the marketplace, Şihmatlı Inn, and Meyhane Bazaar.

The places listed above shows that he nearly saved half of the city including Onikişubat, some parts of Dulkadiroğlu, and important places in the marketplace. He fell as a martyr while he was trying to recapture Taşhan and everything went awry after his death, as it was impossible to fill the gap he left behind. Arslan Bey had to take the matter in hands in the last week of the struggle to make things go as they should be.

During the war, he had a conversation with his wife Şerife Hatun. This dialogue shows his love for his religion and nation. His wife Şerife Hatun had said:

- I hear that you always charge on front. What will I do with my two children if something happens to you?"

Evliya Efendi became the commander of the Western Front as soon as the war began with the command of Arslan Bey. The war continued in winter conditions, but he transformed into a storm for 15 days and became the nightmare of his enemies with his consecutive triumphs.

- Look, look at me! This is a guerrilla war. Not the war of organized militaries. If I do not act courageous and jump on front, nobody will follow me. If I do not work, if nobody works, we cannot save this country. If sacrificing my two children was enough to save Maraş, I would have done it without blinking an eye, and I love my children more than my life. But I love my country more."

The *İrade-i Milliye* Newspaper published in Sivas, gave news of the martyrdom of Evliya Efendi with this striking sentence: "Unfortunately, there isn't a second Evliya in Maraş!"

The people of Maraş never forget the self-sacrifice Evliya Efendi performed. They are forever thankful for him. His son Hasan Fehmi Evliya wrote in his memoir that the women of Maraş who saw him used to say, "He is the son of Evliya Efendi, how sweet." This is just a small example of how the people of Maraş loved and respected Evliya Efendi.

Only a photograph remains of his graveyard, but this is what's written on it: "O Visitor! You are before a high example of fervour and patriotism! This is the fragrant grave of the deceased Evliya Efendi, the respected warrior and the noble martyr who was honoured with the rank of martyrdom after establishing Maraş's national struggle organization and protecting the good name of his religion and nation with rigour and a charitable heart. It is a holy duty for every Muslim to carry a continual sense of gratitude to his spiritual being. February Year 1338" We remember him with mercy and gratitude.

Evliya Efendi'nin kayıp mezar taşı.

MARAŞLI SİNANOĞLU ABDÜLHAMİT BEY VE HALK SESİ GAZETESİ

SİNANOĞLU ABDÜLHAMİR BEY OF MARAŞ AND THE HALK SESİ NEWSPAPER

Abdülhamit Bey çetesiyle birlikte, sonraki günlerde; Cancık Mevkiinde görev yaparken, takviye gelen Elbistan kuvvetleriyle birleşir. Maraş'ın işgalden kurtulması üzerinden, çetesiyle birlikte Antep ve Urfa'nın kurtuluşunda da görev alır.

In the following days, Abdülhamit Bey, together with his gang, merged with the incoming Elbistan forces while serving in the Cancık area. After Maraş was liberated from the occupation, he also took part in the liberation of Antep and Urfa with his gang.

OSMAN SAYDAM

Maraş, tarih boyunca yetiştirdiği ilim adamları ve münevverlerle öne çıkan bir şehirdir. İlçelerinden Elbistan da bu özellikten ziyadesiyle nasibini almış, onlarca ilim adamı, kadı, müderris vs. yetiştirmiştir. Osmanlı Devleti'nin son dönem Maraş kadılarında biri olan Elbistanlı Sinanzade Mehmet Fevzi Efendi'nin oğlu; Maraş Müdafaası Milis Kuvvet Komutanlarından Abdülhamit Bey de okumaya ve yazmaya meraklı biridir. 1927 yılında Diyarbakır'da *Halk Sesi* isimli bir gazete çıkarır...

Ailesi

Abdülhamit Bey; takriben 17. yy sonlarında Şam'dan Elbistan'a gelerek yerleşen; Fakih Mehmet Efendi, Mekteb-i İbtidai Müderrisi El-Hac Ahmet Efendi, Hamidiye Mektebi Müderrisi Hafız Ali İlmi Efendi, Kadı (Müderris) Mustafa Asım Efendi, Kadı (Müderris) Mehmet Fevzi Efendi, Şeyhülislam Fetva Müsevvi Müderris Mehmet Said Efendi gibi alimler yetiştiren, Sinanzadeler sülalesine mensuptur.

1899'da Elbistan'da doğar. Babası Kadı Mehmet Fevzi Efendi, annesi Zöhre Hanım'dır. Annesi Zöhre Hanım, Maraş Ordu-u Hümayun Süvari Yüzbaşısı Toğuzata Mirza-zade Hacı Arslan Ağa'nın kızı, Maraş birinci dönem milletvekili Rüştü Bozkurt ve Maraş Mücadelesi Kuvay-ı Milliye Reislerinden Ali Ruhi (Bozkurt) Bey'in kız kardeşi, Maraş Müdafaasının lideri Arslan (Toğuzata) Bey'in amcağıdır. Milli Mücadele'de Sakallı Bedri namıyla bilinen Bedri Başakıncı ve Mehmet Emin Ziyai Bey (Nuri Pakdil'in babası) Abdülhamit Bey ile teyze çocuklarıdır.

Soyadı Kanunu'ndan sonra "Saydam" soyadını alan Abdülhamit Bey, ilk evliliğini, Elbistanlı Rahmi Eray'ın ablası Münevver Hanım ile; ikinci evliliğini ise Tunceli Kadısı Elbistanlı Yemli hazade Kadı Abdullah Pürsefa Efendi'nin kızı Şükriye (Erginöz) Hanım ile yapmıştır.

Maraş Müdafaası Milis Kuvvet Komutanlığı

Abdülhamit Bey, babasının kadı olarak görev yaptığı Denizli'de idadi mektebini bitirir. O yıl I. Dünya Savaşı çıkınca cepheye alınır ve otomobil taburu ihtiyat zabiti olarak görev yapar. Oradan da Irak Cephesi'ne bölük komutanı olarak katılır. Harp Nişanı ile ödüllendirilir. Savaş sonunda Elbistan'a döner. Maraş'ın işgal edilmesi üzerine derhâl Maraş'a giden babası, eski Maraş Kadısı Sinanzade Mehmet Fevzi Efendi'nin ardından, bölgeden topladığı milis kuvvetlerle harbin 6. günü Maraş'a gelir.

Abdülhamit Bey, Maraş'ta sokak muharebelerinde, Cancık Mevkiinde ve karargâhta görev alır. Arslan Bey 1960 yılında 12 Şubat isimli dergiye verdiği "Mücadele Hatıralarım" adlı röportajda; "Elbistan'dan jandarma yüzbaşısı Ahmet Muhtar, Nakiboğlu Muin, Sinanoğlu Hamit, muhasebe memuru Topal Salih, Güblüceli Tahir, tapu memuru Maraşlı

Kadı Sinanzâde Orhan Saydam Arşiv Kitaplığı No: 25/D

Maraş is a city that stands out with the scholars and intellectuals it has raised throughout history. Elbistan, one of its districts, has had its share of this feature, and raised dozens of scholars, judges, professors, etc. The son of Sinanzade Mehmet Fevzi Efendi from Elbistan, one of the last period Maraş Kadis of the Ottoman Empire; Abdülhamit Bey, one of the Commanders of the Maraş Defense Militia Force, was also a person who was interested in reading and writing. He had published a newspaper called *Halk Sesi* in Diyarbakır in 1927...

His Family

Abdülhamit Bey comes from a family that migrated to Elbistan from Damascus in the 17th century. He is a member of the Sinanzade family that raised scholars such as Faqih Mehmet Efendi, Primary School Teacher El-Hac Ahmet Efendi, Hamidiye School Teacher Hafiz Ali İlmi Efendi, Kadi (Teacher) Mustafa Asım Efendi, Kadi (Teacher) Mehmet Fevzi Efendi, Sheikh al-Islam Fatwa Secretary Teacher Mehmet Said Efendi...

He was born in Elbistan in 1899. His father was Kadı Mehmet Fevzi Efendi and his mother was Zöhre Hanım. His mother, Zöhre Hanım, was the daughter of Toğuzata Mirzazade Hacı Arslan Ağa, the Captain of the Imperial Cavalry of the Maraş Army, sister of the first-term member of parliament of Maraş Rüştü Bozkurt and of Ali Ruhi (Bozkurt), one of the Chiefs of the Maraş Fighting Forces. She was also the niece of Arslan (Toğuzata), the leader of the Maraş Defense. Mr. Bedri Başakıncı, known as Bearded Bedri during the National Struggle, and Mehmet Emin Ziyai Bey (Nuri Pakdil's father) are the cousins of Abdülhamit Bey from his aunt.

Abdülhamit Bey, who took the surname "Saydam" after the Surname Law, married for the first time with Münewver Hanım, the elder sister of Rahmi Eray from Elbistan. He had his second marriage with Şükriye (Erginöz) Hanım, the daughter of Yemli hazade Kadi Abdullah Pürsefa Efendi from Elbistan, a judge of Tunceli.

Defense of Maraş Militia Forces Commandership

Abdülhamit Bey finished high school in Denizli, where his father had served as a judge. That year, when World War I broke out, he was taken to the front and he served as a reserve officer for the automobile battalion. From there, he joined the Iraqi Front as a company commander. He was rewarded with the Order of War. At the end of the war, he returned to Elbistan. After the occupation of Maraş, his father, who left off for Maraş immediately, came to Maraş on the 6th day of the war with the militia he gathered from the region, following Sinanzade Mehmet Fevzi Efendi, the former judge of Maraş. Abdülhamit Bey took part in the street battles in Maraş, in the Cancık region and in the headquarters. Arslan Bey, in an interview titled "My Struggle Memories", which he gave to the magazine *12 Şubat* in 1960; "From Elbistan, gendarmerie captain Ahmet Muhtar, Nakiboğlu Muin, Sinanoğlu Hamit, accounting officer Topal Salih, Güblüceli Tahir, came to the

Kazancı Sait'in kumandasında şehrin garbındaki Cancık mağarasına geldiler." diyerek Abdülhamit Bey'den bahseder.

Mustafa Fehmi Kocabaş ise *Maraş Postası* gazetesinde yazdığı yazıda; "Elbistan'dan gelen kuvvetler şehir içine girmişlerdi. Nakiboğlu Muin Keşifli Camii'nde, Topal Salih, Güblüceli Tahir Ulu Camii karşısındaki karakolda mevzi almışlar, Sinanoğlu Hamit, Yüzbaşı Muh-tar karargahta bulunurdu. Efradın sevk ve idaresini yapıyorlardı. (Sekizinci Gün 28 Son Kanun 920 Çarşamba)" şeklinde bahsetmektedir. (Y. Alparslan, S. Yakar, Kaynak: *Maraş- Fransız Harbi Belgeler Hatıralar*, sf. 131) Abdülhamit Bey çetesiyle birlikte, sonraki günlerde; Cancık Mevkiinde görev yaparken, takviye gelen Elbistan kuvvetleriyle (Nakibzade Mehmet Ağa, Alihafızoğlu Mehmet Pehlivan kuvvetleri) birleşir. Maraş'ın işgalden kurtulması üzerine, çetesiyle birlikte Antep ve Urfa'nın kurtuluşunda da görev alır.

Mesleki Hayatı

1916'da Elbistan Yazı İşleri Katipliğine, 1922'de Maraş İskan Memurluğuna, 1926'da Elbistan Tütün İnhisar Memur-

Resim ve şiirle ilgilenmiş, aruz ve hece vezni kullanarak çok sayıda şiir yazmıştır. Diyarbakır'da görev yaptığı, 1927-1928 yıllarında *Halk Sesi* isimli yerel bir gazete çıkarmıştır.

luğuna, 1927'de Diyarbakır Mıntika Asayiş Katipliğine, 1929'da Elazığ Ohi Nahiye Müdürlüğüne, 1932'de Elazığ Çemişgezek Nahiye Müdürlüğü'ne, 1934'de Palu ve Pazar Nahiye Müdürlükleri'ne, 1935'de Hazar Nahiye Müdürlüğü'ne, 1937'de Elazığ Kaymakam Vekilliği'ne atanmıştır. 1938'de Van Seferberlik Müdürlüğüne, 1940'da Isparta Seferberlik Müdürlüğü'ne atanmış, II. Dünya Savaşı akabinde 1942 yılında İhtiyat Subayı olarak İnegöl'e atanmıştır. Abdülhamit Bey subaylığının bitmesi üzerine tekrar Isparta'ya dönmüş, 1944 yılında da emekli olup

Elbistan'a gelmiştir. 1946 yılında milletvekili seçimleri için aday olsa da seçilememiştir. Dört yıl Elbistan'da kaldıktan sonra tekrar göreve başlamış, 1948'de Kars Kızılçakçak Nahiye Müdürlüğüne getirilmiştir. Bir sene sonra 1949'da Adana Ceyhan'a atanmış, son olarak 1950'de Denizli Toprak Mahsulleri Ofis Müdürlüğü görevinde bulunmuştur.

Şairliği ve Halk Sesi Gazetesi

Resim ve şiirle ilgilenmiş, aruz ve hece vezni kullanarak çok sayıda şiir yazmıştır. Diyarbakır'da görev yaptığı, 1927-1928 yıllarında *Halk Sesi* isimli yerel bir gazete çıkarmıştır. 1 Ağustos 1927'de ilk sayısı çıkan gazete, toplam 43 sayı olup Eski Türkçe (Osmanlıca)'dır. Gazetenin künyesinde "Türklüğün sesine hadim yazılar için sayfalarımız açıktır" ibaresi bulunmaktadır. Diyarbakır Vilayet Matbaası'nda basılan gazete, yerel basın tarihi için oldukça önem taşır. Abdülhamit Bey'in Diyarbakır'daki görevi sona erince, *Ulusun Sesi* olarak isim değiştiren gazete Mardin'de çıkmaya başlar. Abdülhamit Bey'in daha sonraki yıllarda, *Cumhuriyet* gazetesinde ve başka gazetelerde yazıları yayınlanmıştır.

ماہنامہ ایک نئے ناولدہ برائے
صاحبانِ اسرار۔ عقیدت و دلچسپی
ماہ مجلیٰ لکھنؤ۔ جد و جہد و سرگرمی
روزہ ناک اولاد و بصورتِ ترکِ جہاد ایدہ

12 ŞUBAT

KURTULUŞ BAYRAMI

**THE 12TH OF FEBRUARY
WAR OF INDEPENDENCE**

***Maraş'ın
Şahlanışı***

The Rise of Maraş

- **MARAŞ KURTULUŞ
HAREKETİNİN ANLAMI**
THE MEANING OF THE MARAŞ
INDEPENDENCE MOVEMENT
- **KAHRAMAN NESİL VE MARAŞ
MİLLÎ MÜCADELESİ**
THE HEROIC GENERATION AND THE
NATIONAL STRUGGLE OF MARAŞ
- **SÖYLEŞİ: DR. SELİM ERDOĞAN**
"MARAŞLILAR DÜŞMANA
ÖYLE BİR DARBE İNDİRDİ Kİ,
SESİ TA PARİS'TEN DUYULDU"
"THE PEOPLE OF MARAŞ STRIKED
SUCH A BLOW THAT IT WAS
HEARD FROM PARIS."
- **MARAŞ HARBİ'NDE İLÇELERİN
KAHRAMANLIKLARI**
THE VALOUR OF DISTRICTS
IN THE MARAŞ WAR

MARAŞ KURTULUŞ HAREKETİNİN ANLAMI

THE MEANING OF THE MARAŞ INDEPENDENCE MOVEMENT

Vefatından bir ay kadar önce, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör, fahri hemşehrilik beratını takdim için, Sezai Karakoç'u yayınevinde ziyaret etmişti. Üstat Sezai Karakoç'un o gün Maraş'a dair yaptığı konuşmayı, önemine binaen dergimize taşımak istedik.

Mayor Hayrettin Güngör of the Maraş Metropolitan Municipality visited Sezai Karakoç at his publishing house approximately a month ago to present him with an honorary townsmen certificate. We wanted to publish the speech Master Sezai Karakoç made that day regarding Maraş in our magazine.

SEZAI KARAKOÇ

Maraş sadece ortaokulu okuduğum bir yer değildi. Benimle beraber her zaman kalbimde ve yanımda, içimde, hareketlerimde devam etmektedir. Hemşehrilik bunun bir nevi belgesi olmuştur.

Devamlı, sürekli Maraşlıyız! Yalnız ben değil bütün memleketimizin insanları, herkes Maraşlıdır. Maraş'ın şöyle bir özelliği vardır: Kurtuluş hareketi Cuma namazı ile başlamıştır. İmam "Siz bağımsız olmadıkça kıldığınız namaz kabul edilmez," demiştir. Onun üzerine Maraşlılar gidip, -o sırada düşman bayrağı sallanıyor kalede- onu indirip Cuma namazını kalede kılmışlardır. Bunun manası şudur: Her insan önce hür ve bağımsız olmalıdır. Hür ve bağımsız olmayan insan, insanlığını yaşayamaz. Hür ve bağımsız olduktan sonra başkalarını da kurtara-

caksın. Maraşlılar nitekim kendini kurtardıktan sonra Gaziantep'e gitmişlerdir. Ondan sonra da, diyelim Gaziantep, Urfa, Mardin kurtulduktan sonra Türkiye kurtulmuştur.

Türkiye'nin kurtuluşu Müslümanların da kurtulmasını çağırır. Yani o hareketin manası şudur: Önce kendini kurtaracaksın, sonra da başkalarını, sonra da bütün Müslümanları. Her Müslüman bütün Müslümanların kurtuluşunu düşünecek ve ondan sonra da insanlığın kurtuluşunu düşüneceksin. Maraş'ın kurtuluş hareketinin anlamı budur.

Bu bakımdan bizim de gittiğimiz yıllarda henüz daha taze bir şekilde devam ediyordu. Bir nevi ideolojimizin, bir nevi hareketi olarak gözümün önünde duruyordu. Her yıl kurtuluş hareketi törenleri yapılırken onu bir daha yaşıyorduk. Bu bakımdan

Maraş'ın kurtuluşu Müslümanlar için çok iyi bir örnektir ve bu kıyamete kadar da böyle kalacaktır. Bu bakımdan bana verilen bu hemşerilik beratını teşekkürle kabul ediyorum ve sağ olsunlar diyorum. Belediyesiyle, şehirlisiyle, Maraşlı bütün memleketlilerin ve bütün Müslümanlar...

Devamlı, sürekli Maraşlıyız! Yalnız ben değil bütün memleketimizin insanları, herkes Maraşlıdır. Maraş'ın şöyle bir özelliği vardır: Kurtuluş hareketi Cuma namazı ile başlamıştır.

Maraş was not just the place where I attended middle school. The city continues to live in my heart and in my movements. Becoming a townsman documents this in a way.

We are forever and always of Maraş! Not just me, but all the people in our nation are of Maraş. One thing that deems Maraş unique is that its Independence movement began with the Friday prayer. The imam had said "Your prayer will not be acceptable until you gain your freedom." So, the people of Maraş went to the castle -because the enemy flag was mounted on the castle at that time- took the flag down and performed their Friday prayer there. This means that every person must first and foremost be free and independent. A person who is not free and independent cannot experience his or her humanity. After

becoming free and independent you will also save others. Likewise, people of Maraş went to Gaziantep after saving themselves. As Gaziantep, Urfa, and Mardin were saved the whole of Turkey was saved as well.

The freedom of Turkey is an omen to the freedom of Muslims. This is the meaning of that movement: You must first save yourself, then others, and then all Muslims. Every Muslim must ponder upon the freedom of all Muslims and then they must contemplate the freedom of all people. This is the meaning of the independence movement of Maraş.

This movement was still fresh in a way during my years there. It stood before our eyes as the somewhat movement of our ideology. We lived through this every year when the independence movement was celebrated. In this regard, the

independence of Maraş is a very good example for Muslims and it will stay like this until the day of judgement. In this regard, I accept this honorary townsman certificate with gratitude and wish you health. I salute every resident of Maraş with their municipality and city as well as all Muslims...

We are forever and always of Maraş! Not just me, but all the people in our nation are of Maraş. One thing that deems Maraş unique is that its Independence movement began with the Friday prayer.

KAHRAMAN NESİL VE MARAS MİLLÎ MÜCADELESİ

THE HEROIC GENERATION AND THE NATIONAL STRUGGLE OF MARAŞ

Prof. Dr. Hikmet Özdemir, Nejla Günay'ın *Maraş'ta Ermeniler ve Zeytun İsyanları* adlı kitabı için yazdığı takdim yazısında, Türk İstiklâl Savaşı'nda varlığını koruyan bir şehrin kadın-erkek bütün evlatlarının ortaya koyduğu bu kahramanlık destanını ölümsüzleştirip yeni nesle aktarma çabalarını iki gruba ayırarak tasnif etmektedir.

Prof. Dr. Hikmet Özdemir, in his introduction to Nejla Günay's book *Armenians in Maraş and the Zeytun Rebellions*, has two categories for the works done in order to eternalize the epic of every child of this city whether man or woman.

PROF. DR. NEJLA GÜNAY

1918 yılı 30 Ekim'inde imzalanan Mondros Mütarekesi, Türk milletinin önünde çok zor günler, haftalar, hatta aylar olacağının habercisi gibidir. Türk ordusu sekiz yıldır doğuda, batıda, güneyde düşmanlarla çarpışıp Çanakkale'de, Kutü'l Amare'de ve Bakü'de destan yazmış olmasına rağmen bu makus talihten kaçamamıştır.

Mondros Mütarekesi'nden sonra İtilaf Devletleri tarafından işgal edilen yerler arasında İzmir, Muğla, Antalya, Adana, Mersin, İskenderun gibi birçok şehrin yanı sıra Maraş da vardı. Maraş, İngiliz ve Fransızların kendi aralarında yaptıkları Sykes-Picot anlaşmasını uygulamaya koyabilmek için önce İngilizler tarafından işgal edilmiş, daha

sonra İngilizler burayı Musul'a karşılık Fransızlara bırakmıştı. Hâlbuki Mondros Mütarekesi, İtilaf Devletlerine Maraş ve çevresini işgal etme hakkı vermiyordu.

Maraş Millî Mücadelesi, işgal ordusunda görevli bazı subayların anılarını yayımlamasıyla erken tarihlerde literatürde yer aldı. Bunlara, 1921 yılında Fransız işgal kuvvetlerinde komuta kademesinde yer alan Albay Brémond tarafından kaleme alınan "*La Cilicie en 1919-1920*" ve 1937 yılında yine Fransız ordusunda görev alan Paul Du Véou'nun yazdığı "*La Passion de la Cilicie 1919-1922*" adlı çalışmalar örnek gösterilebilir. 1920'li yıllarda Çukurova'nın durumu bazı makalelere de konu oldu. Price Clair, "Present

Turkish Rule in Cilicia", başlıklı çalışmasını 1922 yılında New York'ta *Current History* dergisinde yayımladı. Aynı yıl Major Compton, "The French Campaign of 1920-21 in Cilicia" adını verdiği makalesini *Royal United Service Institution Journal* dergisinde yayımladı.

Ermenilerin 1965 yılında Lübnan'da Türkiye'yi suçlayıcı bazı kararlar almasından sonra Çukurova'da yaşananları yeniden gündeme getirecek şekilde yeni yayınlar hazırladıkları ve özellikle hatırat türünde çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Bunlar arasında doğrudan Maraş'ı konu alan iki çalışma bulunmaktadır. Birincisi Maraş'ta 1920 yılında, yani işgal ve

Kurtuluş Destanı Panorama Müzesi

The Montrose Armistice, signed on the 30th of October 1918, heralded that days, weeks, even months of hardship was waiting for the Turkish people. Even though the Turkish army which in the East, West, and the South against enemies in Gallipoli, Kut-al-Amara, and Baku for eight years, were not able to escape this grim fate.

After the Montrose Armistice, the Allied Powers invaded Muğla, Antalya, Adana, Mersin, İskenderun as well as Marash. Marash was initially invaded by the British because of the previous Sykes-Picot Agreement with the French; but the British moved on to Mosul and

left this region for the French invasion. However, the Montrose Armistice did not allow the Allied Powers to invade Marash and its surrounding regions.

The Marash National Struggle became a part of literature early on when some of the generals in the invading forces published their memoirs. Colonel Brémond of the French invasion forces published his work "**La Cilicie en 1919-1920**" in 1921 and the French officer Paul Du Véou's work "**La Passion de la Cilicie 1919-1920**" was published in 1937. The condition of Çukurova became a subject for some essays in the 1920's. Price Clair's study titled "**Present Turkish Rule in**

Cilicia" was published in the New York magazine *Current History* in 1922. That same year, Major Compton's essay "**The French Campaign of 1920-21 in Cilicia**" was published in the *Royal United Service Institution Journal*.

We see that Armenians in Lebanon published some resolutions blaming Turkey, and they also prepared new publications and memoirs to revive the things that happened in Çukurova. There are two studies that directly take Marash as subject matter. The first of these was the memoir called "*Neither to Laugh nor to Weep: A Memoir of the Armenian Genocide translated from the original*

direnişin yaşandığı dönemde Maraş Protestan Cemaati lideri olan ve Fransız işgalinde aktif rol oynayan Abraham Hartunian'ın Boston'da 1968 yılında basılan **"Neither to Laugh nor to Weep a Memoir of the Armenian Genocide. translated from the original Armenian manuscripts by Hartunian"** adlı anıları; ikincisi ise Amerikalı misyone Stanley

Ermenilerin 1965 yılında Lübnan'da Türkiye'yi suçlayıcı bazı kararlar almasından sonra Çukurova'da yaşananları yeniden gündeme getirecek şekilde yeni yayınlar hazırladıkları ve özellikle hatırat türünde çalışmalar yaptıkları görülmektedir.

E. Kerr tarafından hazırlanan ve 1973 yılında New York'ta basılan *The Lions of Marash: Personal Experiences With American Near East Relief 1919-1922* adlı eserdir. Konu yabancı literatürde 1978 yılında, *The Armenian Review* dergisinde Mabel Evelyn Elliot tarafından yazılan **"The 22 Days of Marash: Papers on the Defense of the City Against Turkish Forces Jan.-Feb., 1920"** adlı çalışmayla yeniden gündeme getirildi. Konunun diğer tarafı olan Türklerin, konuyu literatüre daha geç tarihlerde aktardıkları görülmektedir.

1920 yılı başında Maraş halkı, şehirlerini işgal eden Fransızlara ve onların işbirlikçisi Ermenilere karşı imkânsızlıklar içinde bir direniş yürütmüştü. Bu şanlı mücadele her bir Maraşlı ailede nesilden nesile aktarıldı. Prof. Dr. Hikmet Özdemir, Nejla Günay'ın *Maraş'ta Ermeniler ve Zeytun İsyanları* adlı kitabı için yazdığı takdim yazısında, Türk İstiklâl Savaşı'nda varlığını koruyan bir şehrin kadın-erkek bütün evlatlarının ortaya koyduğu bu kahramanlık destanını ölümsüzleştirip yeni nesle aktarma çabalarını iki gruba ayırarak tasnif etmektedir. Prof. Özdemir'e göre; 1958 yılında Siret İstemi tarafından yazılan ve İstanbul'da Dağarcık Çocuk dizisinde basılan *Madalyalı Şehir* adlı bu kitap Maraşlıların kahramanlık destanının ölümsüzleştirilerek sonraki kuşaklara aktarılmasında büyük katkı sunmuştur. Bu sebeple Kahramanmaraş Millî Mücadelesi ile ilgili çalışmaları 1958 öncesinde yazılanlar ve 1958 sonrasında yazılanlar şeklinde tasnif etmek bu eserin sunduğu katkıya bir şükran ifadesidir.

1958'de, *Madalyalı Şehir*'den önce Kahramanmaraşlıların Türk İstiklâl Savaşı'nda gösterdiği efsanevi direniş anlatan yalnızca dört popüler yayını bulunmaktadır. Bunların ilki 1942 yılında,

Adil Bağdatlılar tarafından kaleme alınan *Uzun Oluk İstiklâl Harbinde Maraş*'tır. Hatırat türündeki diğer bir eser 1943 yılında basılan Hüsamettin Karadağ'ın *İstiklâl Savaşında Maraş* adlı kitabıdır. Üçüncüsü, 12 Şubat 1944 günü Maraş'ta Kurtuluş Bayramı törenlerini izleyen Hasan Reşit Tankut'un, aynı yıl bu törenleri ve çevrede yaptığı geziyle ilgili izlenimlerini anlattığı *Maraş Yollarında* adlı eseridir. Dördüncüsü ise 1953'te Ali Sezai Kurtaran'ın *Demokrasiye Hizmet* gazetesinde **"Türk Kurtuluş Savaşında Maraş Mücadelesi'nden Kısa Notlar"** başlıklı yazı dizisidir.

1958'den sonra yazılan eserler; Genelkurmay Harp Tarihi Dairesi'nden çıkmıştır ve Maraş Millî Mücadelesi'ni de konu almaktadır. Ahmet Hulki Saral'ın 1966 yılında çıkan *Türk İstiklâl Harbi IV, Güney Cephesi* ve 1970 yılında aynı yazarın Tosun Saral ile birlikte çıkardığı *Vatan Nasıl Kurtarıldı* bunlara örnektir. Her iki eserde de Maraş'ta, Fransızlarla işbirlikçi Ermenilere karşı gösterilen efsanevi direnişle birlikte komşu şehirler Antep, Urfa ve Adana'daki direniş de anlatılmaktadır.

1960'lı yıllarda Arslan Toğuzata, Ali Rıza Pişkin gibi Milli Mücadele kahramanlarının yazdıkları kısa anılar *Edik* dergisinde yayımlanarak Maraşlı Müslümanların kahramanlıkları yeni nesillere aktarılmış ve kahramanlık ruhu canlı tutulmuştur. 1969 yılında Halit Kurtaran ve Celal Coğalan *Her Yönü ile Maraş* adlı eseri yayımladı. Şehrin "Kahramanlık" unvanını aldığı 1973 yılında, daha önce 1921 yılında eski harflerle basılan Besim Atalay'ın *Maraş Tarihi ve Coğrafyası* adlı eseri yeni harflere aktararak Mehmet Yusuf Özbaş tarafından yeniden yayımlandı.

Maraş Millî Mücadelesi, arşiv belgelerine ulaşmanın zor olduğu bu dönemlerde yayımlanmış az sayıda bu çalışmalara bakılarak yazılabiliyordu. Dolayısıyla olaylar ve Millî Mücadele kahramanları anlatanların bildiği, gördüğü kadar yeni nesillere aktarılıyordu. 1980'li yıllarda Osmanlı Arşivi ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmasıyla belgelere ulaşabilmenin kolaylaşması ve yeni üniversiteler kurulması akademik çalışmaların artmasına zemin hazırladı.

Armenian manuscripts by Hartunian" a book about the invasion and resistance year of 1920 in Maraş, which was printed in Boston in 1968 by Abraham Hartunian, the leader of the Maraş Protestant Community, who played an active role in the French invasion. The second was prepared by the American missionary Stanley E. Kerr called *The Lions of Marash: Personal Experiences With American Near East Relief 1919-1922*, a book published in 1973 in New York. The subject became anew again with the study called *"The 22 Days of Marash: Papers on the Defence of the City Against Turkish Forces Jan.-Feb., 1920"* written by Mabel Evelyn Elliot and published in The Armenian Review in 1978. The Turkish point of view of the events entered the literature at later dates.

In 1920, the people of Maraş resisted with little means against the French invasion forces and the Armenians helping them. This great struggle was passed on from generation to generation in every family in Maraş. Prof. Dr. Hikmet Özdemir, in his introduction to Nejla Günay's book *Armenians in Maraş and the Zeytun Rebellions*, has two categories for the works done in order to eternalize the epic of every child of this city whether man or woman. According to Prof. Özdemir, the book *The City with the Medallion* of Siret İstemi, published in the Dağarcık Children's Series in Istanbul in 1958, eternalized the epic of the people of Maraş and contributed a great deal for the story to live until today. As a thanks to this book, works regarding Kahramanmaraş's National Struggle are categorized as before 1958 and after 1958.

There are only four popular publications printed before 1958 and the *City with the Medallion* about the heroic struggle of the Turkish War of Independence in Kahramanmaraş. The first of these is the work Maraş in the *Uzun Oluk War of Independence* written by Adil Bağdatlılar in 1942. The other work published in 1943 is a memoir by Hüsamettin Karadağ called *Maraş in the War of Independence*. The third work is *On the Paths of Maraş* by Hasan Reşit Tankut who wrote about his impressions about his

travels in Maraş during the Maraş's Day of Independence in 12th of February 1944. The fourth work is a column series written by Ali Sezai Kurtaran in the *Demokrasiye Hizmet* newspaper in 1953 titled "Short Notes Regarding the Maraş Struggle During the Turkish War of Independence".

Works published after 1958: A book on Maraş's National Struggle published by the General Staff War History Department. Ahmet Hulki Saral's 1966 book *Turkish War of Independence IV, the Southern Front* and the 1970 book co-written with Tosun Saral called *How Was the Nation Saved* are some examples of these. Both books recount the legendary resistance of Maraş as well as neighbouring cities such as Antep, Urfa, and Adana against the French invaders and their Armenian helpers.

In the 1960's, heroes of the National Struggle such as Arslan Toğuzata and Ali Rıza Pişkin wrote short memoir pieces for the Edik magazine, thus transferring the memories of the Muslims of Maraş to the new generation and keeping their heroic spirit alive. In 1969, Halit Kurtaran and Celal Çoğalan's book *Maraş in Every Facet* was published. In 1973, when the city earned its heroic title, Besim Atalay's 1921 book *Maraş's History and Geography* was reprinted in the new alphabet by Mehmet Yusuf Özbaş.

The National Struggle of Maraş was written according to these studies when it was very difficult to access archival documents. Therefore, the events were handed down to the new generation according to what the heroes of the National Struggle had said. Access to documents became easier when

new regulations came regarding the Ottoman Archives and with the establishment of new universities, academic research increased in these areas.

After the 1980's, studies regarding the different periods of the city started to increase. The Kahramanmaraş Municipality published Mustafa Kemal and the *First Victory of the National Struggle* in 1984

We see that Armenians in Lebanon published some resolutions blaming Turkey, and they also prepared new publications and memoirs to revive the things that happened in Çukurova.

1980'li yıllardan itibaren şehrin farklı dönemleriyle ilgili çalışmaların artmaya başladığı tespit edilmektedir. Kahramanmaraş Millî Mücadelesi ile ilgili olarak Yalçın Özalp'in; 1984 yılında *Mustafa Kemal ve Millî Mücadele'nin İlk Zaferi* adlı eseriyle 1986 yılında *Gazilerimizin Dilinden Millî Mücadelemiz* adlı derlemesi Kahramanmaraş Belediyesi tarafından yayımlandı. Aynı yıl Mehmet Yusuf Özbaş'ın *Dava 1920 Maraşlı-Fransız Harbi* başlıklı çalışması yayımlandı. 1987 yılında İlhan Yerlikaya, Selçuk Üniversitesi'nde *Millî Mücadele'de Maraş* konulu bir tez hazırladı. 1986 yılında Mehmet Şahingöz İzmir, Maraş ve İstanbul'un İşgali Üzerine Yapılan Protesto ve Mitingler, Yaşar Akbıyık'ın *Millî Mücadele'de Güney Cephesi Maraş* adlı tezleri Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde hazırlandı. Akbıyık tarafından hazırlanan tez 1990 yılında Atatürk Araştırma Merkezi tarafından kitap olarak basıldı. 1988 yılında Hale Şıvgın'ın *Mustafa Kemal'in Maraş'ın Kurtuluşu İçin Faaliyetleri* başlıklı incelemesi yayımlandı.

1992 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nin kurulmasından sonra bölge tarihine yönelik tezlerin sayısında bir artış olduğu gözlenmektedir. Bunlardan bir kısmı yine Kahramanmaraş Millî Mücadelesi ile ilgilidir. 2006 yılında Hatice Başkan *"Türk Basınının Fransız İşgali Altındaki Maraş'ı İşlemesi"* ve 2015 yılında Ela Zehra Moroğlu *"Millî Mücadele'de Maraş'ta İz Bırakan Şahsiyetler"* adlı tezleri hazırladı.

Her Maraşlı çocukluğunda dinlediği direniş öykülerinin kahramanlarını anmak, onlar için bir şeyler yapmak istemiştir. Bu satırların yazarı da dedesi Mustafa Çavuş'un kahramanlık hikâyeleriyle büyümüştür.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde görev yapan öğretim üyelerinden Ahmet Eyicil, Cengiz Şavklı, Erhan Alpaslan, Orhan Doğan, Memet Yetişgin gibi isimlerin Maraş Millî Mücadelesi ile ilgili makale ve tebliğleri bulunmaktadır. Maraş Millî Mücadelesi ve Maraş'la ilgili konular diğer üniversitelerde görev yapan akademisyenler için de cazip gelmiştir. Mesela Haluk Selvi, Nejla Günay, İsmail Özçelik, Nuri Yavuz, İlyas Gökhan, Fahri Kılıç ve daha birçok araştırmacı Maraş Millî Mücadelesi'ni konu alan çalışmalar yapmışlardır. Bu araştırmacılardan bazıları aynı zamanda Maraşlıdır.

Özellikle 1990'lı yıllardan sonra üniversitenin yürüttüğü çalışmalar Kahramanmaraş Belediyesi tarafından desteklenmiştir. Üniversite-Belediye işbirliği ve Kahramanmaraş Belediyesi tarafından uluslararası sempozymlar düzenlenerek konunun birçok yönüyle ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu sempozymların ilki; "Kahramanmaraş Kurtuluş Sempozyumu" ikincisi 1999 yılında "Cumhuriyetin 75. Yılında Kahramanmaraş", üçüncüsü 2004 yılında "I. Kahraman-

maraş Sempozyumu" adıyla Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlendi. 2017 yılında düzenlenen "Millî Mücadele Dönemi'nde Maraş" sempozyumu ise Belediye-Üniversite işbirliği ile ortaya çıktı. Bu sempozyumlardan sonuncusu ise 11 Şubat 2020'de, Maraş Millî Mücadelesi'nin 100. Yılı kutlama programları kapsamında Atatürk Araştırma Merkezi'nin desteğiyle Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirildi. Bu sempozyuma, Kahramanmaraş Valiliği, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi ve Gazi Üniversitesi tarafından da katkı sağlandı.

Her Maraşlı çocukluğunda dinlediği direniş öykülerinin kahramanlarını anmak, onlar için bir şeyler yapmak istemiştir. Bu satırların yazarı da dedesi Mustafa Çavuş'un kahramanlık hikâyeleriyle büyümüş, fakat onun neler yaptığını daha önce yayımlanan hatıratlarda adı geçmesine rağmen belgeleyemediği için uzun yıllar yazmamıştır. Millî Savunma Bakanlığı'nın askerlik dönemiyle ilgili belgeleri hizmete sunmaya başlamasıyla, dedesinin askerlik belgelerini almış ve onun iki madalyalı gerçek bir kahraman olduğunu resmi kayıtlarda da görmüştür. Bunun üzerine Mercimek Tepe müdafii olan dedesinin büyük destanını yazma sorumluluğunu ve onurunu hissetmiştir. Maraş mücadelesine katılan diğer kahramanların torunları da bu yolu izleyerek atalarının mücadeledeki rollerini ortaya çıkarabilecektir. Böylece emsalsiz direniş, sınırlı sayıdaki hatıratla yazılmaktan kurtarılacak ve direnişin gizli kalmış adsız kahramanlarının ortaya çıkarılması mümkün olacaktır.

and *Our National Struggle According to Our Veterans* in 1986, both written edited by Yalçın Özalp. That same year Mehmet Yusuf Özbaş's work *Case 1920 Maraş-French War* was published. In 1987, İlhan Yerlikaya prepared a thesis in Selçuk University called *Maraş in the National Struggle*. Mehmet Şahingöz's 1986 thesis *Protests and Meetings on the Invasion of İzmir, Maraş, and İstanbul* and Yaşar Akbıyık's thesis called *The Maraş Southern Front in the National Struggle* was prepared by the Ankara University Turkish Reform History Institute. Akbıyık's thesis was converted into a book in 1990 and was published by the Atatürk Research Centre. In 1988, Hale Şıvgın's analysis called *Mustafa Kemal's Activities for the Independence of Maraş* was published.

After the establishment of Kahramanmaraş Sütçü İmam University in 1922, thesis regarding the region increased considerably. Some of these were about the National Struggle of Kahramanmaraş. Hatice Başkan's 2006 thesis "Turkish Press on Maraş's Occupation by the French" and Ela Zehra Moroğlu's 2015 thesis "People Who Left Their Mark in Maraş During the National Struggle" are examples of these.

Scholars such as Ahmet Eyicil, Cengiz Çavkılı, Erhan Alpaslan, Orhan Doğan, and Memet Yetişgin of Kahramanmaraş Sütçü İmam University have essays and bulletins regarding the National Struggle of Maraş. This subject as well as other

Every person of Maraş wanted to remember and do something for the heroes of the resistance stories they listened to as children. The author of these words grew up with the heroic tales of her grandfather Mustafa Çavuş.

subjects regarding Maraş attracted other scholars. Haluk Selvi, Nejla Günay, İsmail Özçelik, Nuri Yavuz, İlyas Gökhan, Fahir Kılıç and many other researchers made studies on Maraş's National Struggle. Some of these researchers are also from Maraş.

Especially after the 1990's, works carried out by universities were supported by the Kahramanmaraş Municipality. Along with the university-municipality collaboration and the international symposiums held by the Kahramanmaraş Municipality, the subject matter was handled in many aspects. The first of these symposiums was the "Kahramanmaraş Independence Symposium", the second was the 1999 "Kahramanmaraş in the 75th Year of the Republic," and the third was the 2004 "The First Kahramanmaraş Symposium". The 2017 "Maraş During the National Struggle Period" symposium was organized with the collaboration

of the municipality and the university. The last of these symposiums was the 100th Year of Maraş's National Struggle held on the 11th of February 2020. It was held in Kahramanmaraş Sütçü İmam University with the support of Atatürk Research Centre as a part of the celebrations of the centenary. The Kahramanmaraş Governorship, Kahramanmaraş Metropolitan Municipality, and Gazi University were among the contributors to this symposium.

Every person of Maraş wanted to remember and do something for the heroes of the resistance stories they listened to as children. The author of these words grew up with the heroic tales of her grandfather Mustafa Çavuş, but was not able to write his memoir for a long time because she was unable to document his stories despite him being mentioned in the previous memoirs. When the National Defence Ministry opened access to documents regarding military service of that era, she was able to retrieve his military documents and see that he was a real hero with two medallions in official records. Thus, she felt the responsibility and honour to write the great epic of his grandfather who protected the Mercimek Hill. Grandchildren of other heroes who have contributed to the struggle of Maraş could use the same means to find the roles of their ancestors in this resistance. Thus, this unique resistance will not be restricted to a few memoirs and some of the nameless heroes will finally resurface.

DR. SELİM ERDOĞAN:

"MARAŞLILAR DÜŞMANA ÖYLE BİR DARBE İNDİRDİ Kİ, SESİ TA PARİS'TEN DUYULDU"

"THE PEOPLE OF MARAŞ STRIKED SUCH A BLOW THAT IT WAS HEARD FROM PARIS."

Dr. Selim Erdoğan, bir harp coğrafyası uzmanı. Yayımlanmış iki kitabı bulunmaktadır: *Büyük Taarruz ve Sakarya*. Onunla Maraş Kurtuluş Savaşının Milli Mücadele içindeki yer ve önemi, zihinlerde hâlen birer soru işareti olarak duran Hint Müslümanları ve Ermenilerin tutumu ve 1920'li yılların Türkiye'sini konuştuk.

Dr. Selim Erdogan is a war geography expert. He has two published books: *The Great Charge* and *Sakarya*. We talked to him about the place and importance of the Maraş War of Independence in the National Struggle, the attitude of Indian Muslims and Armenians, which still remain as a question, and also and Turkey in the 1920s.

Söyleşi: ÖMER YALÇINOVA

Maraş Kurtuluş Savaşı'nın, Milli Mücadele içinde yeri nedir? 12 Şubat 1920 tarihi neden önemlidir?

Yalnızca Maraş değil, Fransızların "Kilikya" olarak adlandırdıkları Antep, Urfa, Pozanti, Adana ve Maraş'ı kapsayan bölgedeki direnişin tamamı "Milli Mücadele'de Güney Cephesi" olarak son derece önemlidir. Bu direnişin olduğu dönem henüz Mustafa Kemal Paşa'nın kafasındaki topyekûn harp planı doğrultusunda, Milli Mücadele'nin siyasal meşruiyetini sağlamaya, mücadeleyi millete mâl etmeye çalıştığı dönemdir. Bu mücadele münferit bölgelerde Kuvayı Milliye çatışmaları ve gerilla harbi değil, meclis gibi bir siyasal zemine oturmuş, milletin tamamının desteklediği bir düzenli ordu mücadelesi olmalıdır. Ancak bu süreçte Türk milletinin maneviyatını yüksek tutmak ve işgal güçlerine olabildiğince zarar vermek

çok önemlidir. Güney Cephesi'ndeki direniş öylesine başarılı olmuştur ki, Fransızların Anadolu siyasetini yeniden gözden geçirmesi gerekmiş ve bu cephedeki savaşın lehimize sonuçlanacağı bir sürecin önünü açmıştır.

Maraş, kendini kurtaran şehir miydi? Dışardan yardım almış mıydı? Atatürk'ün çevresinde örgütlenen hareketle ilişkisi var mıydı?

Ne Maraş, ne de Güney Cephesi'ndeki diğer kent direnişleri Milli Mücadele'yi örgütleyen kadroların inisiyatifi dışında, kendiliğinden, yalnız başına gerçekleşen olaylardır. Az önce değindiğim gibi, 1919-1920 döneminde bu mücadelenin düzenli orduyla dört cephede birden verilmesi mümkün değildi. Ancak meclisin açılmasına gidecek olan "siyasal meşruiyet" çalışmaları sırasında silahlı

işgale, mezalime sessiz kalınacak da değildi. Bu durumda Milli Mücadele'nin üst komuta kademesi Ege'de Yunanlara ve Güney'de Fransızlara karşı eldeki Kuvayı Milliye müfrezeleriyle gayri nizami harp verilmesini, eldeki tek ciddi düzenli ordu kıtaatı olan Kazım Karabekir Paşa'nın 15nci Kolordusu'yla da Gürcü ve Ermenilere karşı nizami harp uygulanmasını kararlaştırdılar. Maraş'ın, Antep'in farkı şudur: Bu bölgedeki Kuvayı Milliye hareketi Ege'den çok daha hızlı şekilde geniş kitlelere yayıldı ve birer kent direnişine dönüştü. Yani beklenenin de ötesinde etkili oldu. Yine de asıl düzenli ordunun teşkilatlanmasında belli bir aşamaya gelince El Cezire Cephesi Komutanlığı ve Adana Bölge Komutanlığı teşkil edilerek 2nci, 5nci, 9ncu tümenler buralarda yapılandırıldı. Özetle; Maraş'ın Fransızları kovaladığı dönem tüm o bölge için

What is the place of the War of Independence in Maraş in the National Struggle? Why is the date February 12, 1920 important?

The entire resistance in the region, which includes not only Maraş, but also Antep, Urfa, Pozanti, Adana, and Maraş, which the French call "Cilicia", is extremely important as the "Southern Front of the National Struggle". The period of this resistance is the period when Mustafa Kemal Paşa tried to provide the political legitimacy of the National Struggle and to attribute the struggle to the nation, in line with the total war plan in his mind. This struggle should not have been Kuvayi Milliye conflicts and guerrilla warfare in individual regions, but a regular army struggle that is based on a political ground like the parliament and supported by the whole nation. However, in this process, it was very important to keep the morale of the Turkish nation high and to harm the

occupying forces as much as possible. The resistance on the Southern Front was so successful that the French had to reconsider their Anatolian policy and this paved the way for a process in which the war on this front would result in our favour.

Was Maraş the city that saved itself? Did it get outside help? Did it have a relationship with the movement organized around Atatürk?

Neither Maraş nor other resistances of other cities on the Southern Front had events that took place spontaneously, alone, apart from the initiative of the cadres who organized the National Struggle. As I have just mentioned, it was not possible for this struggle to be fought on all four fronts with a regular army in the 1919-1920 period. However, during the "political legitimacy" works that would lead to the opening of the parliament, it was not possible to remain silent against the

armed occupation and atrocities. In this case, the top command of the National Struggle ordered an unconventional war against the Greeks in the Aegean and the French in the South with the Kuvayi Milliye detachments at hand. On the other hand, the 15th Corps of Kazım Karabekir Paşa, the only serious regular army detachment, fought against the Georgians and Armenians in a conventional war. The difference between Maraş and Antep is that the Kuvayi Milliye movement in this region had spread to large masses much faster than in the Aegean and it immediately turned into an urban resistance. So it was more effective than expected. However, when it came to a certain stage in the organization of the regular army, Al Jazeera Front Command and Adana Regional Command were formed and the 2nd, 5th, and 9th divisions were structured in here. In summary, the period when Maraş chased the French was foreseen as a

Güney Cephesi'ndeki direniş öylesine başarılı olmuştur ki, Fransızların Anadolu siyasetini yeniden gözden geçirmesi gerekmiş ve bu cephedeki savaşın lehimize sonuçlanacağı bir sürecin önünü açmıştır.

bir geçiş dönemi olarak öngörülmüştü ama Maraşlılar uzun uzun beklemek istemediler. Burada Mustafa Kemal Paşa'nın Fransızların Almanlara karşı olan tedirginliğini ve Fransız Parlamantosu'nda Kilikya Harekatı'na karşı büyüyen tepkiyi çok güzel kullandığını da belirtmek gerekir.

Agop Hırlakyan, bir Maraş mebusuydu. Osmanlılar, Ermenileri diğer milletlerden ayrı tutmamıştı. Onların da Meclis-i Mebusan'da temsilcileri vardı. Ayrıca Islahat ve Tanzimat hareketlerinde Hristiyan olmaları dolayısıyla ayrıcalıklar da kazanmışlardı. Buna rağmen Ermeniler sizce neden Maraş Kurtuluş Savaşı'nda İngiliz ve Fransızlıklarla birlikte hareket ettiler?

Aslında bu yeni bir olay değildi. Başta İngiliz saha ajanlarının sistematik çalışmaları neticesinde 1895'ten beri Doğu ve Güney illerimizde Ermenilerin tedhişe dönük eylemleri baş göstermişti. "Millet-i sadıka" bir anda en önemli iç güvenlik tehdidi hâline gelmişti. Burada Sevr'le birlikte Ermenilere emperyalistlerin verdikleri vaatler de var. Ankara Hükümeti Sevr'e boyun eğmemek için direndikçe İngilizler batıda Yunanlıları, Karadeniz'de Rum çetelerini, Fransızlar da Ermenileri piyon olarak kullanma eğilimine girdiler. Ancak Karabekir Paşa'nın doğu sınırında Ermenistan'la Anadolu Ermenilerinin bağlantısını tamamen kesmesi, bu unsurları izole ve Fransızlara daha fazla bağımlı hâle getirdi. Kullanıldılar, sonunda da bir kenara atıldılar. Hırlakyan'ın kaçıışı da tamamen bu yaşananlardan

sonra kendilerine orada bir yaşam hakkı kalmamış olması endişesindendir. Kerret kaçarken onu da götürmüştür ama işin ilginç tarafı özellikle Arslan Bey'in telkinleri nedeniyle ne kalan Fransız askerlerine, ne de Ermeni kökenli vatandaşlara yönelik bir intikam eylemi olmaz.

Hocam Maraş'a Fransızlardan önce İngilizler gelmişti ve İngiliz ordusunun neredeyse tamamı Hint Müslümanlarından oluşuyordu. Müslümanların İngiliz ordusunda ne işleri vardı? Nedir bu olayın içyüzü? Kısaca anlatır mısınız?

Her zaman İngiliz Ordusu'ndaki Hint Müslümanları'nın, Fransız Ordusu'ndaki Senegallilerin, Cezayirliilerin karşılarındaki Türklerin Müslüman olduğundan haberleri olmadığı, öğrenince savaşmak istemedikleri söylenir ama bu doğru değildir. Arşivlerde işgalin ilerleyen dönemlerinde Adapazarı - İzmit bölgesinde, Türk kadınlarının Müslüman olduklarını bile Hint kökenli askerlerin karışıkları tecavüz vakalarının haberleri vardır. Bir yanda Buhara Sultanlığı, Hindistan Müslümanları gibi dini bağlar nedeniyle Milli Mücadele'ye destek verenler, öte yanda üniforma altında din kardeşine silah sı-

kanlar. Burada bireylerin davranışları da, bu dini bağlara ne derece önem verdikleri de önemli. Kısacası, yaşananlarda katkıları ve bunun ardındaki motivasyonu bilmek çok kolay değil. Ancak halifenin ve yüzyıllardır İstanbul'un İslam Dünyası'nı temsil eden ses olmuş olmasının o dönemde artık çok kıymetinin kalmadığı, hatta özellikle Arapların âdeta bir millî hak olarak gördükleri hilafetin kendilerinden alınmasının bedelini ödetmeye çalıştıkları görülmektedir.

İngilizlerin Maraş'ta hiçbir olay çıkarmamaları, sonrasında ise çekip gitmeleri... Fransızların ise Maraş'a girişleri bile çok olaylıdır. İki ülkenin Maraş ve çevresi üzerinden yürüttükleri siyasetler farklı mıydı?

Elbette, arada çok büyük farklar vardı. Her şeyden önce Sykes-Picot ile oluşturulmuş konsensüsün İngilizler tarafından tek taraflı bozulması, Amiral Carlthorp'un Mondros'u neredeyse Fransızlara hiç danışmadan imzalayarak Fransızları ileride çok uğraştıracak süreçlerin önünü açması iki müttefikin arasını giderek açmıştır. İngilizler Urfa, Antep, Maraş bölgesine zaten kalıcı olmak için gelmemişlerdi.

transition period for the whole region, but the people of Maraş did not want to wait long. It should also be noted that Mustafa Kemal Paşa used the uneasiness of the French against the Germans and the growing reaction in the French Parliament against the Cilicia Operation very well.

Agop Hırlakyan was a Maraş parliament member. The Ottomans did not keep Armenians apart from other nations. They also had other representatives in the Parliament. In addition, they gained privileges in the İslahat and Tanzimat movements because they were Christians. Despite this, why do you think the Armenians acted together with the British and the French in the Maraş War of Independence?

Actually, this was nothing new. As a result of the systematic work of the British field agents since 1895, the terrorist acts of the Armenians in our Eastern and Southern provinces had started. The "loyal nation" had suddenly become the most important internal security threat. Here, along with Sevres, there were promises made by the imperialists to the Armenians. As the Ankara Government resisted not bowing to Sevres, the British tended to use the Greeks in the west, the Greek gangs in

the Black Sea region, and the French as pawns. However, the fact that Karabekir Paşa completely cut off the connection between Armenia and the Anatolian Armenians on the eastern border made these elements isolated and more dependent on the French. They were used and eventually discarded. Hırlakyan's escape is purely out of concern that they had no right to live there after what happened. Kerret took him with him while escaping, but the interesting thing is that there was no act of revenge against the remaining French soldiers or citizens of Armenian origin, especially because of Arslan Bey's suggestions.

Sir, the British had come to Maraş before the French, and the British army was almost entirely composed of Indian Muslims. What were the Muslims doing in the British army? What is the background of this event? Can you explain briefly?

It is always said that the Indian Muslims in the British Army, the Senegalese and the Algerians in the French Army did not know that the Turks against them were Muslims, and that when they had found out they did not want to fight. This is not true. In the archives, there are reports of rape

The resistance on the Southern Front was so successful that the French had to reconsider their Anatolian policy, and this paved the way for a process in which the war on this front would result in our favour.

incidents involving Indian-origin soldiers who knew that Turkish women were Muslims, in the Adapazarı-Izmit region during the later periods of the occupation. On the one hand were those who supported the National Struggle due to religious ties such as the Sultanate of Bukhara and the Muslims of India, and on the other hand were those who shot their religious brothers under uniforms. Here, the behaviour of individuals and the degree to which they attached importance to these religious ties are also important. In short, it is not easy to know the contributions and the motivations behind it. However, it is seen that the caliph and the fact that Istanbul had been the voice representing the Islamic World for centuries did not have much value at that time. Some even had tried to make them pay the price of taking the caliphate, which the Arabs saw as a national right, from them.

The British did not cause any incidents in Maraş and then they left... Even the entrance of the French to Maraş was very eventful. Were the policies of the two countries over Maraş and its surroundings different?

Of course, there were huge differences. First of all, the unilateral deterioration of the consensus formed with Sykes-Picot by the British, and Admiral Carlthorp's signing of Mondros almost without consulting the French, paved the way for the processes that caused the French to struggle a lot in the future, and this gradually severed the ties between the two allies. The British did not come to Urfa, Antep, and Maraş regions permanently anyway. From the very beginning, their target was Mosul-Kirkuk, the Persian Gulf, and regions with oil fields such as Azerbaijan. They did

En baştan beri onların hedefi Musul - Kerkük, Basra Körfezi ve Azerbaycan gibi petrol yataklarının olduğu bölgelerdi. El-lerindeki kısıtlı askeri gücü hem İstanbul, hem Kilikya ve Suriye, hem Irak, hem de Kafkasya için kullanma olanakları yoktu. Bir tercih yaptılar ve stratejik öneme haiz konumlara çekilip Fransızları Maraş'ta, Urfa'da, Antep'te, Çukurova'da Türklerle, Suriye'de Faysal'la baş başa bıraktılar. Fransızlarsa özellikle bünyelerine Ermeni lejyonları alarak ve onların mezalimine ortak olarak çok büyük bir hata yaptı. Döneme ilişkin değerlendirmelerinde bunu açıkça itiraf eden Fransız yazarlar vardır. 1920 kışından sonra Fransız gazeteleri ve siyasetçiler bu düştükleri tuzağı açıkça dillendirecek ve Fransız hükümeti de Anadolu'dan kademeli olarak çekilerek İngilizlerden âdeta intikam alacaktır.

Maraş'ın kurtuluşu, ülke genelinde nasıl karşılanmıştır? O dönem Maraş'la ilgili basında haber, söyleşi veya yazı çıktı mı?

Aslında bu soruya ayrıntılı cevap verebilmek için Anadolu'da Yenigün gibi gazeteler üzerinde ciddi bir okuma yapmam lazım. İlk iki kitabını yayımladığımız Cephede Milli Mücadele serisinin dördüncü kitabı Güney Cephesi üzerine olacak. Bir aksilik olmazsa, bu sorunun cevabını iki sene sonra vereyim. Ama bir konuya dikkat çekmek lazım: Maraş'a İstiklal Madalyası Maraşlıların talebiyle verilmemiştir. İstiklalden üç sene sonra, 1925 yılında TBMM Maraş Valiliği'nden

"Maraş'ın kurtuluşunda görev alanların isimlerini göndermesini" ister. Maraşlıların "isim ayırt etmeksizin tüm şehir direnişte yer almıştır" cevabı üzerine TBMM şehre İstiklal Madalyası'nı lâyık görmüştür. Bu, Maraş'ın kendi imkânlarıyla kazandığı bağımsızlığın Ankara'da nasıl hafızalardan silinmeyecek, üç sene sonra hatırlanıp mükâfatlandırılacak öneme haiz bir olay olduğunu göstermektedir.

İşgalcilere karşı Antep ve Urfa'da da Maraş'takine benzer hareketler oldu? Bu direnişler arasında benzerlik, ortaklık veya farklılıklar var mı?

Elbette ama her direnişin bulunduğu coğrafya ve maruz kaldığı işgal hareketinin büyüklüğü gibi nedenlerle farklı dinamikleri vardı. Örneğin, Antep coğrafi konumu itibarıyla Fransızların Suriye'deki varlığını da doğrudan etkileyen bir kentti, vazgeçilmezdi. Bu nedenle Antep'te çok daha inatçı davrandılar. Maraş'ı işgalleri ise en baştan beri çok ciddi bir stratejik hataydı ve bunu çok pahalı bir bedel ödeyerek öğrendiler. Bu nedenle Fransızların Maraş'tan ayrılması âdeta "ardına bakmadan kaçmak" şeklindedir.

Bugünden baktığımızda, Maraşlıların 1920'de gösterdiği direnişi nasıl yorumlamalıyız?

Aslında tam tersine, bugünden değil, 1920 Şubat ayından bakmazsak önemini doğru okuyamayız. Şubat 1920 Ankara'daki Milli Mücadele kadrolarının hem iç isyanlarla, hem hareketi siyasal bir

temele oturtma çabalarıyla, hem de dört cephede beş düşmanla (Gürcüler, Ermeniler, Fransızlar, Yunanlar, İngilizler) boğuştuğu bir dönem. Gelen en ufak güzel habere muhtaç oldukları bir dönem. Askeri açıdan geçiş evresi olarak düşündükleri, kesin sonuçlu muharebe beklentisi olmayan bu dönemde bir şehir düşmanlardan birine öyle bir darbe indiriyor ki, sesi ta Paris'ten duyuluyor. General Kerret'in askerlerini bile bırakarak gece yarısı şehirden kaçışı belki de Fransız Ordusu'nun o dönemde Anadolu'da yaşayacağı utanç dolu olayların ilkidir. Ayrıca Maraş'ın kurtuluşunun diğer Fransız işgalindeki şehirlerde de maneviyatı yükselttiğini unutmayalım. 11 Şubat'ta Maraş'un kurtuluşunu müteakip Maraş Kuvayı Milliyesi dövüşmek için bu şehirlere de gitmiştir.

Maraş'ın, Antep'in farkı şudur: Bu bölgedeki Kuvayı Milliye hareketi Ege'den çok daha hızlı şekilde geniş kitlelere yayıldı ve birer kent direnişine dönüştü. Yani beklenenin de ötesinde etkili oldu.

not have the means to use the limited military power in their hands for both Istanbul, Cilicia, Syria, Iraq, and the Caucasus. They made a choice and withdrew to go to strategically important positions whilst leaving the French alone with the Turks in Maraş, Urfa, Antep, Çukurova, and Faisal in Syria. The French, on the other hand, made a very big mistake, especially by recruiting the Armenian legions and by being a part of their atrocities. There were French writers who had openly admitted this in their evaluations of the period. After the winter of 1920, the French newspapers and politicians openly voiced their opinion about this trap and the French government took revenge on the British by gradually withdrawing from Anatolia.

How was the liberation of Maraş received across the country? Were there any news, interviews, or articles in the press about Maraş at that time?

Actually, to answer this question in detail, I need to do a serious reading on newspapers like Yenigün in Anatolia. The fourth book of the National Struggle series on the Front, where we already published the first two books, will be about the Southern Front. If nothing goes wrong, I will give the answer to this question two years later. But one thing should be noted: The Medal of Independence was not given to Maraş at the request of the people of Maraş. Three years after the Independence, in 1925, the Grand National Assembly of Turkey asked the Governorship of Maraş to "send the names of those who took part in the liberation of Maraş". Upon the answer of the people of Maraş that

"the whole city took part in the resistance, regardless of name", the Grand National Assembly of Turkey awarded the city the Medal of Independence itself. This shows how the independence of Maraş, which it gained through its own means, is an event that will not be erased from memories in Ankara, and that will be remembered and rewarded three years later.

There were similar actions against the invaders in Antep and Urfa as there were in Maraş. Are there similarities, commonalities, or differences between these resistances?

Of course there are, but each resistance had different dynamics due to the geography it was in and the size of the occupation movement it was exposed to. For example, Antep was a city that directly affected the presence of the French in Syria due to its geographical location, it was indispensable. For this reason, they behaved much more stubbornly in Antep. Their occupation of Maraş was a very serious strategic mistake from the very beginning, and they learned this at a very expensive price. For this reason, the departure of the French from Maraş was almost like an "escape without looking back".

Looking from today, how should we interpret the resistance of the people of Maraş in 1920?

In fact, on the contrary, if we do not look at it from today, but from February 1920, we cannot read its importance correctly. February 1920 was a period when the National Struggle cadres in Ankara were struggling with internal revolts, to put the

movement on a political basis, and against five enemies (Georgians, Armenians, French, Greeks, British) on four fronts. It was a period when the smallest of good news was welcome. In this period, which they consider as a transitional phase in terms of military, with no expectation of a decisive battle, a city dealt such a blow to one of the enemies that its voice was heard all the way from Paris. General Kerret's escape from the city at midnight by abandoning his soldiers, is perhaps the first of the embarrassing events that the French Army had experienced in Anatolia at that time. Also, let's not forget that the liberation of Maraş lifted spirits in other French-occupied cities. After the liberation of Maraş on February 11, the Maraş Kuvayı Milliye went to these cities to fight.

The difference between Maraş and Antep is that the Kuvayı Milliye movement in this region had spread to large masses much faster than in the Aegean and it immediately turned into an urban resistance. So it was more effective than expected.

MARAŞ HARBİ'NDE İLÇELERİN KAHRAMANLIKLARI

THE VALOUR OF DISTRICTS IN THE MARAŞ WAR

Maraş Harbi sonrasında İstiklal Madalyası'nın şahıslara değil şehre verilmesi, akla gelebilecek bütün yönlerden anlam taşımaktadır. Maraş 1920'de bütün ilçeleri, köyleri, kasabalarıyla birlik olmuş ve düşman işgaline karşı çıkmıştır. İlçeler savaşın gidişatını değiştiren müdahale ve desteklerde bulunmuşlardır.

The fact that the Medal of Independence was awarded to the city, not to individuals, after the Maraş War, has meaning in all imaginable ways. Maraş united with all its districts, villages and towns in 1920 and opposed the invasion of the enemy. Districts provided interventions and supports that changed the course of the war.

MEHMET IŞIK

Elbistan

I. Dünya Savaşı'nı bitiren Mondros Ateş Antlaşmasından kısa bir süre sonra Osmanlı toprakları işgal edilmeye başlandı. 22 Şubat 1919'a Maraş ve çevresi İngilizler tarafından işgal edildi. Önceden yapılmış gizli antlaşma gereği İngilizlerin Maraş'tan ayrılacağı ve yerlerine Fransızların geleceği bilgisi Maraş'a ulaştığında şehrin ileri gelenleri ve Elbistanlı olan Dr. Mustafa ile kardeşi Eczacı Lütfi Bey, Bertiz Başdervişli üzerinden Elbistan'a gittiler. Sivas Kongresi sonrası yurt genelinde olduğu gibi Elbistan'da da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. Başkanlığına daha sonra Nakıpzade

Mehmet Ağa getirildi. Mustafa Kemal Paşa bölgenin teşkilatlanmasına katkı sağlamak amacıyla Kılıç Ali ve Yörük Selim'i Elbistan'a gönderdi.

Fransızların şehri işgal etmesi ve savaşın başlaması üzerine Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti etrafında kenetlenen Elbistan halkı, Maraş'ın kurtuluşu için harekete geçti. Eczacı Lütfi Bey ve arkadaşları Elbistan üzerinden Bertiz'e inerek çetelerin kurulmasına öncülük ettiler. Elbistan'dan getirilen erzak ve 400 tüfek Maraş içindeki çetelerin düşman karşısındaki gücünü arttırdı. Muallim Hayrullah Bey, Elbistan üzerinden hareketle Pazarcık'a oradan da Türkoğlu tarafına geçerek düşman kuv-

vetleriyle savaştı, burada aldığı kurşun yarısından dolayı şehit düştü. Savaş sırasında Elbistan'dan camilerde başlatılan yardım kampanyasında toplam 8.989 lira 9500 kg buğday, 1200 kg arpa, 300 kundura, 25 çift çarık yardımı Maraş'a ulaştırıldı. Bunun yanında Nakipoğlu Mehmet 150, Müftülüzade Hacı Efendi 200, Rızaefendizade Tahir Efendi kumandasında 150 kişilik çeteler Cancık Mağarası önünde Arslan Bey birliklerine dahil oldular.

Afşin

Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Arslan Bey 20 Şubat 1920'de savaşın kazanılmasının üzerinden 8 gün geçmiş, her şey sıcaklığına kavuşmuşken

Elbistan

Shortly after the Mondros Fire Armistice, which ended the First World War, Ottoman lands began to be occupied. On February 22, 1919, Maraş and its surrounding areas were occupied by the British. When the information reached Maraş that the British would leave Maraş and the French would replace them as per the previously made secret agreement, the notables of the city and Dr. Mustafa and his brother Pharmacist Lütfi Bey, went to Elbistan via Bertiz Başdervişli. After the Sivas Congress, the Defense of the Law Society was established in Elbistan as well as throughout the country. Nakıpzade Mehmet Ağa was appointed as its chairman.

Mustafa Kemal Paşa sent Kılıç Ali and Yörük Selim to Elbistan in order to contribute to the organization of the region.

After the French occupied the city and the war started, the people of Elbistan, who were united around the Elbistan Defense of Rights Association, took action for the liberation of Maraş. Pharmacist Lütfi Bey and his friends led the establishment of gangs by descending to Bertiz via Elbistan. The supplies and 400 rifles brought from Elbistan increased the strength of the gangs in Maraş against the enemy. Departing from Elbistan, Muallim Hayrullah Bey went to Pazarcık and from there to Türkoğlu and fought with the enemy forces. He was

martyred there after a gunshot wound he received. In the aid campaign launched in mosques in Elbistan during the war, a total of 8,989 lira, 9500 kg of wheat, 1200 kg of barley, 300 shoes and 25 pairs of sandals were delivered to Maraş. Besides, gangs of 150 people under the command of Nakipoğlu Mehmet, 200 under Müftülüzade Hacı Efendi, and 150 under Rızaefendizade Tahir Efendi joined Arslan Bey's troops in front of the Cancık Cave.

Afşin

Arslan Bey, the President of Maraş Defence of Rights Association, after 8 days had passed since the war was won on February 20, 1920, had said

"Kuvay-ı Milliye'ye gönül vererek Maraş Savaşına katılan üstün kahramanlık gösteren Efsus Heyeti Merkeziyesine bağlı Binboğa'nın cesur yiğitlerinin Maraş'ımızın Kurtuluş Savaşı'nda çok büyük katkıları olmuştur. Bundan dolayı Efsus ahalisinin gözlerinden öperim." diyerek Afşin halkının Maraş İstiklal Harbi'ndeki kahramanlığına vurgu yapmıştır. Mustafa Kemal Paşa tarafından bizzat Efsus Kuvay-ı Milliye Kumandanlığına atana Köşoğlu Süleyman Bey ve arkadaşları Maraş'taki harpte canhıraş bir şekilde mücadele etmiştir.

Göksun

Zeytun, Fırnız ve Haçin arasında stratejik bir noktada olan Göksun, Mustafa Kemal'in gönderdiği Yörük Selim tarafından teşkilatlandırılmış,

Mustafa Kemal Paşa tarafından bizzat Efsus Kuvay-ı Milliye Kumandanlığına atana Köşoğlu Süleyman Bey ve arkadaşları Maraş'taki harpte canhıraş bir şekilde mücadele etmiştir.

orada 80 süvari, 120 piyadeden oluşan Kuvay-ı Milliye birlikleri oluşturulmuştur. Yörük Selim komutasındaki Göksunlu çeteler, Mülazım Ahmet Hamdi ve Yüzbaşı Kamil komutasında ilk vazife olarak Zeytun, Fırnız, Geben ve Haçin bölgelerine karşı tehdit unsuru olarak bölge Ermenilerinin rahat hareket etmelerini engellemiştir. Göksun'dan toplanan yardımlar Maraş'a ulaştırılmıştır. Bunun yanında Yörük Selim ve Göksunlu çeteler şehir içinde çetin savaşların başladığı süreçte şehre gelmiş, Cancık Mağarası üzerinden Fransızların kontrolündeki Kışla'ya karşı saldırılarda bulunmuşlardır. Mercimek Tepe bölgesinde yapılan çatışmalarda da Yörük Selim ve Göksunlu çetelerin büyük hizmetleri olmuştur.

Pazarcık

Maraş'ın İngilizler tarafından işgal sürecinden itibaren Pazarcık, Milli Mücadele'nin en önemli merkezlerinden biri hâline gelmiştir. İngiliz Binbaşı Willam Edward Noel bölgeye gelip Kürt ve Alevi aşiretlerine ayrılıkçı hareketlerde bulunmak üzere para ve silah vaadinde bulunmuştur. Bölgenin en güçlü iki aşiretinin reisleri bu teklifleri reddetmiştir. Kılıç Ali Bey, Mustafa Kemal tarafından bölgeye gönderilmiş ve milli teşkilat kurulmuştur. Atmalı Aşiretinin Reisi Paşa Yakup Hamdi Bey, Pazarcık'ta kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine açıktan destek vermiş, Fransızların şehre gelişi yollarını kesmesi için Karayılan Çetesini kurdurup Karabıyıklı yoluna göndermiştir. Karabıyıklı çatışması Maraş İstiklal Harbi'nin ilk çatışmaları arasındadır. Paşa Yakup Hamdi Bey'in adamları Aksu Köprüsünü yıkmış, Harebe Muharebelerinde Fransızlara büyük kayıplar verdirmiştir. Kılıç Ali ve Paşa Yakup Hamdi Bey'e daha sonra dahil olan Tapo Ağa ve çeteleri Türkoğlu Bababurnu çatışmalarında ve 22 gün 22 gece süren Maraş Harbi'nde şehrin doğusundan ve güney kısmından hareket ederek Fransızlara ve Ermeni çetelerine karşı kahramanca savaşmışlardır.

this: "We are proud of Binboğa's brave valiant, who were affiliated with the Efsus Delegation Center, who have devoted their hearts to the National Forces and participated in the Maraş War. They have made great contributions in the War of Independence. That's why I kiss the eyes of the people of Efsus." He emphasized the heroism of the people of Afşin in the Maraş War of Independence. Köşoğlu Süleyman Bey, who was appointed as the Commander of the Efsus National Forces by Mustafa Kemal Paşa, and his friends fought fiercely in the war in Maraş. Mustafa Kemal Paşa congratulated Afşin's valiants with a telegram he sent. Hüseyin Gök, who acted with the Afşin gangs of Seyit Mehmet İmamoğlu and Durdu Yıldırım during the street clashes in the Battle of Maraş, was shot by an Armenian hiding in the vicinity of the Kanlı Bridge, and his foot was amputated when it later threatened to turn into gangrene. Hüseyin Gök goes down in history as one of the first veterans of the Maraş War of Independence.

Göksun

Göksun, which is at a strategic point between Zeytun, Firniz and Haçin, was organized by Yörük Selim who was appointed by Mustafa Kemal. There was a Kuvay-ı Milliye

Köşoğlu Süleyman Bey, who was appointed as the Commander of the Efsus National Forces by Mustafa Kemal Paşa, and his friends fought fiercely in the war in Maraş.

force there consisting of 80 cavalry and 120 infantries. Göksun gangs under the command of Yörük Selim, threatened the Zeytun, Firnuz, Geben and Haçin regions as their first duty under the command of Mülazım Ahmet Hamdi and Captain Kamil. They prevented the Armenians of the region from acting comfortably. The aid collected from Göksun was delivered to Maraş. In addition, gangs from Yörük Selim and Göksun came to the city during the period when fierce wars began in the city, and they attacked the Barracks under the control of the French through the Cancık Cave. Yörük Selim and Göksun gangs provided great services in the clashes at the Mercimek Hill region.

Pazarcık

Since the occupation of Maraş by the British, Pazarcık had become one of the most important centers of the National Struggle. British Major William Edward Noel came to the region and promised the Kurdish and Alevite tribes money and weapons to engage in separatist movements. The chiefs of the two most powerful tribes in the region rejected these offers. Kılıç Ali Bey was sent to the region by Mustafa Kemal and a national organization was established. The Chief of Atmalı Tribe, Paşa Yakup Hamdi Bey, openly supported the Defense of the Law Society established in Pazarcık and sent the Karayılan Gang to the Karabıyıklı Road to cut the way for the French to not come to the city. The Karabıyıklı conflict is among the first conflicts of the Maraş War of Independence. Paşa Yakup Hamdi Bey's men destroyed the Aksu Bridge and inflicted great losses on the French in the Harebe Battles. Tapo Ağa and his gangs, who later joined Kılıç Ali and Paşa Yakup Hamdi Bey, fought heroically against the French and Armenian gangs by moving from the east and south of the city in the Türkoğlu Bababurnu clashes in the Maraş War that lasted for 22 days and 22 nights.

Türkoğlu

Binbaşı Corneloup, Bahçe üzerinden Sarılara ulaşarak gelecek ana birliğin yol güvenliğini sağlama düşüncesindeydi. Fakat yolu şaşırınca geç kaldı. Bu sırada Belpınar'dan sonra sırasıyla Şekeroba, Karalar, Sarılar hattı üzerinden Türk ve Müslüman ahaliyi katlederek ilerleyen Fransız kuvvetlerine ve işbirlikçi Ermenilere karşı halk çeteler kurarak karşılık vermeye başlamıştır. Bababurnu Kalesi önünde Paşa Yakup Hamdi Bey, Ceceli Köyü önünde Benli Ökkeş çeteleri Fransızlara karşı büyük başarılar elde etmiştir. Bababurnu bölgesini zorlukla geçen Fransız birlikleri ocak ayının ilk haftasında Ceceli Köyü'nü yakıp insanlarını katlederek Eloğlu'na ulaşmıştır. Eloğlu'dan ve hemen yanı başındaki Kılılı köyünde masum insanları katleden Fransız askeri, hayvanları öldürerek, evleri yakarak çetelere destek veren bölge halkını cezalandırmaya çalışmışlardır. Türkoğlu bölgesinde Türkoğlu Mustafa Bey, Orçan köylerinden çeteler ve Kümperli, Avsarlı ve Bağrıaçık bölgesinden Orçanoğlu Mustafa Bey, Muallim Hayrullah, Kılılı Danışman Tepesi önünde Fransızlara karşı çeteleriyle destan yazmıştır. Bayazıtlı Muharrem Bey,

İngiliz Binbaşı Willam Edward Noel bölgeye gelip Kürt ve Alevi aşiretlerine ayrılıkçı hareketlerde bulunmak üzere para ve silah vaadinde bulunur. Bölgenin en güçlü iki aşiretinin reisleri bu teklifleri reddetmiştir.

Bayazıtlı Zafer Bey ve Bertiz çeteleri Orçan Banısı üzerinden İmalı, Uzun-söğüt, Aydınkavak, Çakallı köyleri üzerinden Fransızların şehre girişini engellemek için büyük mücadeleler vermiştir. Ocak ayı başındaki bu çetin çatışmaların üzerinden bir ay geçmeden Fransızlar, 11 Şubat'ta şehirden çekilmeye karar verdiler. Geri çekilme sırasında 12 Şubat'ta Eloğlu'na (Türkoğlu) ulaştıklarında bir kez daha yol boyunca evleri yakarak, insanları şehit ederek ve geçim kaynakları olan hayvanları öldürerek bölgeye çok büyük zararlar verdiler. Türkoğlu ve köyleri hem savaş öncesinde hem de savaş sonrasında iki kez büyük savaş meydanı hâline gelmiştir.

Andırın

Adana ve Maraş bölgesindeki Fransız ve Ermeni güçlerine karşı bölge halkının örgütlenmesi için Mustafa Kemal Paşa, büyük çaba göstermiştir. Adana, Kozan, Kadirli, Andırın bölgesinde milli kuvvetleri toplamak ve örgütlemek üzere görevlendirdiği Osman Tufan Paşa, çalışmaya Andırın'dan başlamıştır. Andırın'ın Kesim (Yeşilova) köyünde Yaycıoğullarının evine gelen Osman Tufan Paşa, burada Kuvayı Miliye teşkilatı kurmuş, Haruniye ve çevresindeki Fransızlara karşı İstiklal mücadelesi başlatmıştır. Geben tarafından Şakir Bozdoğan müfrezesi, güneyden Mamuk Ağa müfrezesi, Yaycıoğlu Ali, Yaycıoğlu İbrahim, Hacı Zülkadıroğlu, Ahmet Paşa, Musa Kayıran gibi ileri gelenlerin desteğiyle oluşturulan çeteler Andırın, Haruniye, Kadirli, Osmaniye bölgesinin işgalden kurtarılması için mücadele ettiler. Andırın çeteleri, Adana'dan Osmaniye ve Bahçe üzerinden Maraş'a gelecek Fransız desteğinin önünü kestikleri gibi düşmanı daha aşağıda meşgul ederek, Haçin bölgesinden ve çevresinden Maraş'a gelme ihtimali çok yüksek olan Ermeni çetelerine karşı tampon görevi görerek Maraş'ın İstiklal Harbine katkı sağlamıştır.

Türkoğlu

Major Corneloup was thinking of reaching Sarılar via the Garden to secure the road for the next main troop. But he lost his way and was too late. Meanwhile, after Belpınar, the people started to respond by forming gangs against the advancing French forces and collaborative Armenians who murdered the Turkish and Muslim people over the Şekero-ba, Karalar, Sarılar lines, respectively. Paşa Yakup Hamdi Bey in front of Bababurnu Castle and Benli Ökkeş gangs in front of Ceceli Village achieved great success against the French. The French troops, who passed the Bababurnu region with difficulty, reached Eloğlu by burning the Ceceli Village and massacring its people in the first week of January. The French soldier, who killed innocent people in Eloğlu and in the village of Kılılı right next to it, tried to punish the people of the region who supported the gangs by killing animals and burning their houses. In the Türkoğlu region, Türkoğlu Mustafa Bey, gangs from Orçan villages, and Orçanoğlu Mustafa Bey, Muallim Hayrullah from Kümperli, Aşarlı, and Bağrıçak regions wrote an epic with their gangs against the French in front of Kılılı Danişman Hill.

Bayazıtlı Muharrem Bey, Bayazıtlı Zafer Bey, and Bertiz gangs fought hard to prevent the French from entering the city through the villages of İmalı, Uzun-söğüt, Aydınkavak and Çakallı over the Orçan Banı. Less than a month after these fierce clashes that occurred at the beginning of January, the French decided to withdraw from the city on February 11. When they reached Eloğlu (Türkoğlu) on February 12 during the retreat, they once again inflicted great damage on the region by burning houses along the road, martyring people and killing animals that were their livelihoods. Türkoğlu and its villages became big battlefields twice, both before and after the war.

British Major William Edward Noel came to the region and promised the Kurdish and Alevite tribes money and weapons to engage in separatist movements. The chiefs of the two most powerful tribes in the region rejected these offers.

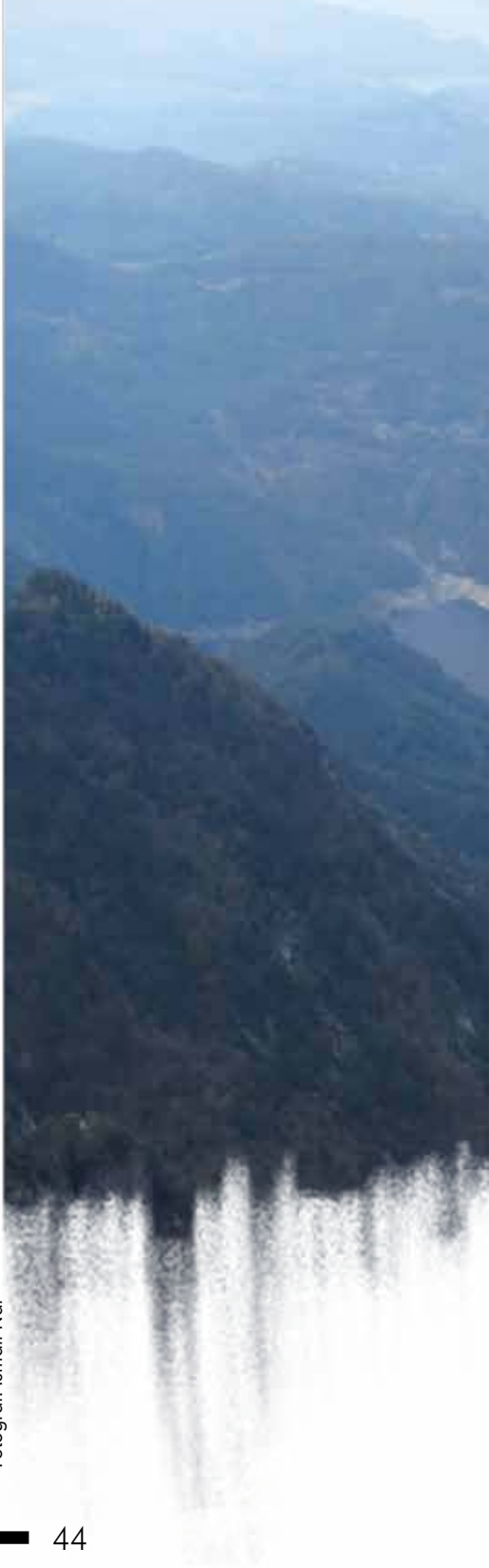
Andırın

Mustafa Kemal Paşa made great efforts to organize the people of the region against the French and Armenian forces in Adana and Maraş. Osman Tufan Paşa, who was assigned to gather and organize the national forces in Adana, Kozan, Kadirli and Andırın regions, started to work from Andırın. Osman Tufan Paşa, who came to the house of Yaycıoğulları in the slaughtered village (Yeşilova) in Andırın, established the Kuvay-ı Milliye organization here and started the struggle for independence against the French in and around Haruniye. The gangs formed by Geben with the support of Şakir Bozdoğan detachment, Mamuk Ağa detachment from the south, Yaycıoğlu Ali, Yaycıoğlu İbrahim, Hacı Zülkadiroğlu, Ahmet Paşa, Musa Kayıran fought for the liberation of the Andırın, Haruniye, Kadirli, Osmaniye regions. Andırın gangs not only blocked the French support that came from Adana to Maraş via Osmaniye and Bahçe, but also contributed to the War of Independence of Maraş by keeping the enemy busy at lower regions and by acting as a buffer against the Armenian gangs that were likely to come to Maraş from and around the Haçin region.

MARAS'IA BİR AN

A MOMENT IN MARAŞ

Fotoğraf: İsmail Nar

DÜLDÜL DAĞI

İSMAİL NAR

Kahramanmaraş'a 75 km. uzaklıktadır. Şehir merkezinin batısında olup, Osmaniye sınırındadır. Düziçi'ndeki Düldül ile karıştırılmamalıdır. O, Toprak Düldülü, bizimki Kaya Düldülü'dür.

Kaya Düldülü yüksekliği ile değil zor, tehlikeli ve sarp kaya yapısıyla öne çıkmaktadır. 2000 m. rakımlı olmasına rağmen, bu özelliği ile biz dağcıların gözdesidir. Zira dağcılıkta, rakım 2000 m.'den alçaksa, ona dağ denmiyor. Rakım 3000 m. ve üzeri olmalıdır. Son yıllarda bu özelliklerinden dolayı Düldül Dağı, ülke genelinden dağcıların gözdesi olmuş durumda.

Özellikle Kasım ayında, orman dokusunun renk değişmesiyle harika bir renk cümbüşü sunan Düldül Dağı ve etrafı, fotoğraf ve doğa tutkunlarının da uğrak yeridir.

Yolu Kalekaya Mahallesi'ne kadar asfalt, sonrası (10 km.) ham yoldur.

DÜLDÜL MOUNTAIN

This place is 75 km far from Kahramanmaraş. It is to the West of the city centre and is close to the Osmaniye border. It must not be confused with Düldül in Düziçi. That is the Earthen Düldül, ours is the Stone Düldül.

The Stone Düldül's foremost feature is not its height but its difficult, dangerous, and steep formation. Even though it has an altitude of 2000 m, this feature makes it appealing to us mountaineers. Mountaineers do not deem altitudes lower than 2000 m as mountains. The altitude must be 3000 m or higher. In recent years, Düldül Mountain became appealing to mountaineers all around the country due to this feature. Düldül Mountain and its surroundings are also a visiting place for people passionate about photography and nature since the forest assumes a colourful vista as the trees change colour during November.

The path that leads there is asphalt until the Kalekaya Neighbourhood, and the rest is a natural path (10 km).

BİR ŞEHİR: BENDEN YANA A CITY: BESIDE ME

Ne zaman yeni bir şehre varsak, ya yüksek bir tepeden o şehri izlememiz salık verilir ya da bir karşılayan var ise sizi; alır götürür bir yerlere. Ya o şehrin bir simgesidir ya da herkesin üzerinde ittifak ettiği, mana yüklü bir mekândır o gidilen yer.

Whenever we visit a new city, people tend to advise us to watch the city from atop, and if there is somebody to greet us, then that person takes us to various places. The place where we are taken is either its symbol or a meaningful place which everyone agrees upon.

ABDULLAH KASAY

"Bir şehrin yerlisi olmak gidecek yeri olmaktır." Dostoyevski

Doğduğunuz, yaşadığınız, uyuduğunuz, işe gittiğiniz, hastalandığınız, traş olduğunuz, acıktığınız, ezan sesi duyduğunuz, namaz kıldığınız, baba olduğunuz, babanızı kaybettiğiniz, selamlaştığınız, o filmi beklediğiniz, yolunu gözlediğiniz, ağladığınız, güldüğünüz, bulduğunuz, kaybettdiğiniz, vazgeçtiğiniz, yeniden başladığınız, varıp da ayrıldığınız... Şehirler, şehirlerimiz...

Maraş'ı anlatmak da eminim bu dergide yazan tüm yazarlar için güç olmuştur. Zira iç içe geçmiş gibi duran hayatlarımızı bağlayan bir şehir, esasında herkesin özelinde bambaşka yerlerde duruyor. Bazen bir hayatın tüm sayfalarını oluşturan bir şehir, bazen mütemim cüzü oluyor. Bazen bir uğrak yeri, bazen ebedî istirahatgâh...

Ne zaman yeni bir şehre varsak, ya yüksek bir tepeden o şehri izlememiz salık verilir ya da bir karşılayan var ise sizi; alır götürür bir yerlere. Ya o şehrin bir simgesidir ya da herkesin üzerinde ittifak ettiği, mana yüklü bir mekândır o gidilen yer. Gelip geçenler için, durup duraksayanlar için, oraya göç eden, oradan göçmüşler için, çocuklar için, yaşlılar için, her biri için birer tepe kurulur şehirlerde. Ve hepimiz, en çok inerken yoruluruz o tepelerden. En çok terk ederken katarız ruhumuza o mekânın belleğini. Zira bir kent kimliği değil bir şehir kimliği bırakır zihinlerde o tepenin inişi; bir ben hâli yükler o zaman geçirilen mekân kişiye... Elbette Maraş benim için tek bir mekânla, tek bir anlamla yüklü değil...

2020 senesinde girdim ilk kez Maraş'ta çekilmiş bir fotoğraf karesine...

Fiziken öyle fakat elbette çok daha öncesine dayalı bir manevi tanışıklık bu... I. Uluslararası Kahramanmaraş Şiir ve Edebiyat Günleri etkinlikleri kapsamında, bir Kasım ayında Maraş'ın soğuk bir sabahında Ulvi Kubilay DüNDAR'la bir çorbacıda otururken; mevsimlerin kimseyi dinlemediği, ayın herkese gülümsediği, kimseyi aldatmadığımız, aldanmadığımız zamanları anımsadım bir anda nedense... Gözlerimizi hangi şehirde açmışsak dünyaya ve ilk nerede geçirmişsek o çocukluğumuzu, "giriş" kısmı orada yazılsa da, ömrün de "giriş"leri var bazı anlarda... Çorbacıdan sonra uzun bir gün, söyleşiler, dostlarla muhabbet ve Maraş... Bir mekân kuruyor o şehirde çekindiğimiz her fotoğraf; sersek hepsini yere, bir tepe oluveriyor. Geçmişteki benle, o tarihi evin olduğu sokakta yürürken, otel odasından kendimi izliyorum.

"To be a local of a city means to have a place to go." Dostoyevsky

Cities, our cities are the places where we are born, where we live, sleep, go to work, get sick, shave, get hungry, hear the adhan, pray, become a father, lose our fathers, greet, wait for that film, expect somebody, cry, laugh, find, lose, forget, restart, and leave...

I am sure that describing Maras has been difficult for all the writers who wrote in this magazine. Because even though the city that connects our lives, which seem to be intertwined, actually stands in different places for everyone. Sometimes the city composes all the pages of one life and sometimes becomes an integral part of it. It is sometimes a stop and sometimes an eternal resting place...

Whenever we visit a new city, people tend to advise us to watch the city from atop, and if there is somebody to greet us, then that person takes us to various places. The place where we are taken is either its symbol or a meaningful place which everyone agrees upon. A hill is built in cities for those who pass by, for those who stop and watch, for those who migrated there, for those who migrated from there, for children, for the elderly, for each and every one of them. And we all get tired the most when we go down from those hills. We add the memory of that place to our soul mostly when we leave. Because the descent of that hill leaves not an urban identity but a city identity in minds; that place charges the person with a state of self... Of course, Maras is not charged with a single place or a single meaning within me...

The first time I became part of a photograph in Maras was in 2020... This was the first physical contact, but spiritually I felt that this contact happened much before... I was sitting with Ulvi Kubilay Dünder in a soup shop on a cold Maras morning during the I. International Kahramanmaraş Poetry and Literature Event. At that moment I somehow remembered the seasons which did not listen to anybody, the moon that was smiling to everybody, and when we were not fooling anyone or were being fooled... Even though the "introduction" of our lives are written in the city where we are born and where we spend our childhood, there are other "introductions" in our lives... After the soup shop we had a long day of interviews, chat with friends, and Maras... Every photo we took there became a place of its own. If we were to scatter it to the

Maraş kendini açıyor, kendime getiriyor beni.

Hep merak etmişimdir, acaba kaç kez soktuk yabancı birilerini fotoğraf karelerimize? Ve biz kaç kez davetsiz misafir olduk? Yoldan geçerken, uzaktan, fark etmeden başkalarının en mutlu anlarına... Soğuk bir Kasım gününde Maraş'ta çekilmiş fotoğrafa bakıyorum. Benim serimimde, birileri için Maraş düğümleniyor. Şehrin rutininden kurtarıp da kendini harekete geçenler yeniden, hariç... Yere serilen her bir fotoğrafın elinden tutan bir şehir; bazen bir oyuna çekiyor yanı başımda beni, bazen bir kedere... Ve en çok kederin okunuyor o zamanki sende, o şehrin alın yazısında.

Şehirleri düşünüyorum sonra, Maraş özelinde... Mesela ondan uzak kaldığında, mesela onu terk ettiğinde, mesela epey bir müddet sonra tekrar o şehre döndüğünde... Mesela gece yarısı girdiğinde otobüsle, uzaktaki ışıklarını gördüğünde... O şehrin, onca işi gücü arasında seni bekleyip

beklemediğini, seni merak edip etmediğini, hasılı seni özleyip özlemediğini düşünüp; iner inmez o otobüsten, koşmak... Çarşı'ya, o ezan sesine, o banka...

Şimdi Maraş'taki o gök hâlâ aynı göktür belki amma, sen olmuştur artık o hikâyenin düğümü de çözümü de. Çıktığın o tepe, durduğun o mekân... Bir ömre, bir yaşama sığdırdıklarımızın, tanışıklarımızın, tutunduklarımızın da

**Gözlerimizi
hangi şehirde
açmışsak dünyaya
ve ilk nerede
geçirmişsek o
çocukluğumuzu,
"giriş" kısmı
orada yazılsa
da, ömrün de
"giriş"leri var bazı
anlarda...**

şehridir, şehirlerimiz. Onun mekânlarında örülür bağlarımız, çoğalır muhabbetimiz, konuşmalarımız. Aradan çekilirse o, kiraz ağaçları susuz kalır, üzerinde top oynadığımız boşluklar ıssız... Fark etmez o zaman Maraş'ın sokakları ya da Los Angeles. Nerede yaşadığımızın önemi yiter, silikleşir belleğimiz. En çok da ruhumuz.

Doğduğunuz, yaşadığınız, uyuduğunuz, işe gittiğiniz, hastalandığınız, traş olduğunuz, acıktığınız, ezan sesi duyduğunuz, namaz kıldığınız, baba olduğunuz, babanızı kaybettiğiniz, selamlaştığınız, o filmi beklediğiniz, yolunu gözlediğiniz, ağladığınız, güldüğünüz, bulduğunuz, kaybettiğiniz, vazgeçtiğiniz, yeniden başladığınız...

Bir şehrin en özlenenleri, o şehrin ölmüşleridir.

Bir şehri en çok özleyenler, henüz doğmamışlarıdır.

Maraş'taki fotoğrafları topluyorum. Ölmüşlere rahmet, doğanlara hayr dilerken, o şehirde tanıdığım herkese dua ediyorum.

ground, it would amount to a hill. I watch my previous self walking on that street with the historical house from the hotel room. Maraş opens itself to me and I come round.

I always wondered how many times we had strangers in our photographs. And how many times we were this stranger for others? As we pass, from afar, without realizing the happiest moments of others... I look at my photos from Maraş taken on a cold November day. In my layout, Maraş becomes a knot for some people. I see people leaving the monotonous city life to live an active life... The city holds the hands of every photo laid to the floor. It sometimes pulls me to a play, sometimes to a grief... At that moment the most intelligible thing is the fate of the city.

Then, I think of cities, but especially Maraş... For example, when I am left far from it, when I leave it, when I return to it after staying away for a long time... The return sometimes happens as I see the far-away lights as I enter it with a bus at mid-

night... I wonder if the city is waiting for me despite it being busy, if it also wonders about me, all in all, if it misses me. As I leave the bus, I run... Towards the marketplace, to the adhan, to that bench...

The sky in Maraş could still be the same sky, but now it's both the knot and the solution to this story. The hill you climbed, the place you stayed in... The things we fitted in a lifetime, our acquai-

intances, our passions are also a city, our city. Our ties are wrought there, our love and chats multiply there. If it were to leave our cherry trees will dry up and the plains where we used to play ball would be dead-silent... Then the streets of Maraş would be no different than Los Angeles. The place you live in would not matter; your memory will become blurred. Especially our soul.

Cities are the places where we are born, where we live, sleep, go to work, get sick, shave, get hungry, hear the adhan, pray, become a father, lose our fathers, greet, wait for that film, expect somebody, cry, laugh, find, lose, forget, restart, and leave...

The most missed people of a city are the dead.

The people who miss a city the most are the to-be-borns.

I gather the photos in Maraş. I pray for everyone in that city while wishing mercy for the dead and good for the new-borns.

**Even though the
"introduction"
of our lives are
written in the
city where we
are born and
where we spend
our childhood,
there are other
"introductions" in
our lives...**

MARAŞ TÜRKÜLERİNDE YAŞANAN HÜRMETKÂR MANALAR

REVERENT MEANINGS LIVING IN MARAŞ FOLKSONGS

**Bu şehirde doğup
büyüyen de bu şehirden
bilvesile gelip geçen de
Maraş'ın güneşinden,
türküsünden ve şiirinden
umut ve hayat almıştır.
Şehre getirdiği gün ışığı,
enerji ve hayat kadar
Maraş' da türkü tadında
söylenip durmuştur.**

**Both those who were born
and raised in this city and
those who passed through
this city by chance received
hope and life from the sun, the
folk songs, and the poetry of
Maraş. This incoming sunlight
has been sung in Maraş with
as much as energy and life
with a taste of folk song.**

İNCİ OKUMUŞ

Arada rastlaştığımız, benzi sararmış bazı siyah beyaz Maraş fotoğraflarına bakarken, fotoğrafın ne vakit, kimler tarafından ve hangi duygularla çekildiğini düşündüğümden midir nedir kendimi bir an Maraş türküsü mırıldanırken buluveririm. "Güzel ne güzel olmuşsun, görülmeyi görülmeyi..." Oysa o güzel bir başka güzeldir artık. Minneti, gülüşüyle bir başka güzeldir. Götürdüğü derinlikle bir başka vakte aittir. Çıtlık renkli bahçeler, yün yatak kokulu damlar, gallop kuşuyla dolu sokaklar, hasır pencereyi örtmeli ahşap konaklar, rüzgâr kokulu buklet saçlı mahalle çocukları, teni tülbentleri gibi ay-

dınlık teyzeler bir vakit şehrin tam kalbinden akan Aksu Nehri'nin göz aydınlığınca derin düşüncelere dalıp durduğu yerde beklemektedir. Bu içlenişlerin belki de bir türküyegirdiğini kim bilebilir ki? Belki şimdi tam da bu: "Bin derdim var idi, bin daha oldu"

Yağmurların yıkadığı Maraş caddelerinde at arabalarının şu an olmayan Arnavut kaldırımı taş sokaklarında atların tıkırtılı nal seslerini yeniden duymak istediğimde yine bu benzi sararmış Maraş fotoğraflarına bakıveririm. Türküler yönümü o anlara dönüştürme fırsatı verirler. "Biner atın iyisine..."

Birbirinin evlerinde gece yatısına kalanların artık olmadığı bu şehirde, dört tepenin gözettiği taze bir ayrıntı bütün hayalimi derler toplar ve yine memleket misafirlerine götürür. Maraş kendini ziyarete her gelenle mütevekkil bir edaya bürünür. Dağ taş bilir ki bu şehre her gelen şehrin güneşine kendi ışığını getirmiştir. Nasıl demeli şimdi o türküyü: "Sarı saçlarını deli gönlüme bağlamışım çözülüyor Mihriban..." Dememiz o ki; güzelliğin ve ışığıyla artık sen de Maraş'ın bir parçasısın ey misafir...

While looking at some yellowed black and white photos of Maraş that we come across from time to time, I find myself humming a Maraş folk song for a moment, whether it's because I think about when, by whom, and with what feelings the photograph was taken. "Beautiful, how beautiful you are, to be seen, to be seen..." However, that beauty is another beauty now. His gratitude is now another beautiful thing with his smile. It belongs to another time with the depth it brings. Horseweed-coloured gardens, woolly bed-scented roofs, streets full of wild pigeons, wooden mansions with wicker windows, curly-haired neighbourhood children with the scent of the wind, bright aunts like muslins, are waiting in the place where the Aksu River, which once

flowed through the heart of the city, was immersed in deep thoughts. Who knows, these introspections might even go into a song? Maybe this is just what it is now: "I had a thousand problems, I have a thousand more"

When I want to hear the rattling hooves of horses on the cobblestone streets of Maraş washed by the rain, I look at these yellowed Maraş photographs again. Folk songs give me the opportunity to transform my direction into those moments. "He mounts the best of rides..."

In this city where there are no more people who stay overnight in each other's houses, a fresh detail guarded by four hills collects all my dreams and takes them to the guests of the country again.

Maraş takes on a resigned tone with every visitor. Mountain and stone know that every visitor to this city brings its own light to the sun of the city. How should we say that song now: "I tied your blond hair to my crazy heart, it doesn't come loose Mihriban..." What we want to say is that with your beauty and light, you are now a part of Maraş, O guest...

This city has many details. When you turn the heart of the copper pot into embers, you will also set the hearts of the faithful. Its coffees are great. Although frog-nard-patterned cups with thin handles, delicate saucers and white eyes do not have a special meaning for anyone, the coffee inside has a special flavour. While the coffee grounds melt in the coffee

Ayrıntısı pek çoktur bu şehrin. Bakır cezvenin gönlünü köze düşürdün mü vefâdar gönülleri de göz göze düşürmüş olursun. Kahveler kallâvidir. İnce kulplu, narin tabaklı, beyaz bakışlı froganard desenli fincanların kimsecikler için hususi bir anlamı olmasa da içindeki kahvenin özel bir lezzeti vardır. Delisi çıkana kadar kaynatılan kahvede telve erirken, vaktin eriyen yanında müdaviimlerin ne çok güzellikler çoğalttıklarını bir türkü fısıldayabilir: "Bir sen kaldın felek bana gülecek..."

Bir yanda coşup duran pehlivan sohbetleri, dünyadan göçüp gidenin ardında yaşayan namla tazelenir ki bu şehirde ana kucağında meftun, baba ocağında dirayetli yetişmiş olmanın kudretinde herkes birbirini tanıyabilir. Arada memleketi kurtaranların sesi arkada yetişip gelenlere nasihat verir. Bütün bu hengâme içinde havadan sudan sözler varsa da havayı suyu güzelleştirecek sırlar da yok değildir. "Havada kar sesi var"ken ardından bir de yar sesi mutlaka gelecektir.

**Ayrıntısı pek
çoktur bu şehrin.
Bakır cezvenin
gönlünü köze
düşürdün
mü vefâdar
gönülleri de göz
göze düşürmüş
olursun. Kahveler
kallâvidir.**

Terzisinden berberine, arzuhâlcisinden kalaycısına, külekâlsinden semercisine erbabının bulunduğu sokaktaki kahvehane önünde duran tahta oturtaktaki adamın sırtında âdeta uçan kuş gibi duran paltosu yere asla düşmediğinde bilirsin ki onun delikanlı tavrında; dostlukta ve sadakatte sırtına sırt verdiği kim varsa yanında asla tökezlememiştir. Tezgâhında altın saçlı dağlar çayı satan ihtiyarın sözlerindeki reçeteyse bugüne dek simya hanelerde görülmüş duyulmuş cinsten değildir. Söz de şifadır bu şehirde, naz da şifadır. "Seher yeli nazlı yâre bildir beni..."

Bu şehirde her nağme, oldukça fırtınalı baskıda çıkıverdiğinden midir nedir matbuattan yana pek derdimiz olmamıştır. Karşılıklı iki pencere arası seslenişlerde beyaz kâğıt üstüne isli mürekkebin endamı düşmese de şehrin rüzgârına not düşülen bir dolu matbuat elbette vardır. Bunu en çok da "Gökte uçan huma kuşu" bilir... 'Söz döktürmek' diye bir söz de o günlerden kalmadır. Gün görmedik kelimelerini birbiriyle ettikleri sohbet esnasında akort edenler, sabah akşam mütevazı muhabbetlerinde nice türküler birlikte çoğalttıklarını bile fark etmeden nice sözler söyleyip durmuşlardır: "Maras'dan bir haber gelmiştir".

Bilinsin isterim ki; türküler, siyah beyaz fotoğraflar ve şehir arasında kurduğum muhabbetin bunca satır boyunca buralara dek gelmesine bir haklı sebebim vardır:

Siyah çerçeveli bardak dibi camlı gözlüklerine rağmen

that is boiled until it goes crazy, a folk song whispers how many beauties the regulars have created in the waning of time: "You are the only one left, fate will laugh at me..."

On the one hand, the chat of wrestlers is renewed with the living fame of the one who has passed away from the world, and everyone gets to know each other in this city with the power of being enchanted in their mother's arms and skilful in their father's home. From time to time, the voices of those who saved the country give advice to those who catch up with them. In all this turmoil, although there are daily chatter, there are also secrets that will make the air and water beautiful. While "there is the sound of snow in the air", there will definitely be a sound of the beloved after it.

From the tailor to the barber, from the scrivener to the tinsmith, from the pot-maker to the saddler, those men who sit on wooden seats in front of the coffee

This city has many details. When you turn the heart of the copper pot into embers, you will also set the hearts of the faithful. Its coffees are great.

shop with their coats that never falls to the ground almost like a flying bird, you immediately understand from their youthful demeanor: Whoever has his back in friendship and loyalty has never made him stumble. The recipe in the words of the old man, who sells golden-haired

mountains tea on his counter, is not the kind that has been seen in alchemy houses until today. Words are also healing in this city, and coyness also has healing properties. "O morning wind, notify me of the coy beloved..."

In this city, we did not have much trouble with the press because every tune came out in a very stormy press. Although the sooty ink on white paper does not look good in the calls between the two windows, there are of course a lot of printing presses that are noted on the wind of the city. "The huma bird flying in the sky" knows this best... The word "to make words" is also from those days. Those who tuned the words People who tune their unseen words while talking with each other have talked ceaselessly without realizing that they were multi-

gözlerindeki derin manayı okuyabildiğim sahaf amcayla bir İstanbul sokağında Maraş muhabbeti yapıvermiştik. İlkın Kadıköy Antika Pazarında karşılaşıp bir iki fiyakalı laf etmiştik. Elinde duran kalın zarftan çıkan o soluk fotoğrafta sanki bana bakan kadıncağızın fotoğrafı ardı notlarını merak edip okumaya çalışmışım. Osmanlı Türkçesiyle güzel bir kalemle yazılmış notun ancak bir kısmını okuyabilmişim: "Sevgili anneciğime: şefkat dolu nazarlarınız beni aramak ihtiyacını hissederse, tasvirimin hürmetkâr manalarını gözlerimde arayınız olmaz mı? 2 Eylül 1336"

Ne olduysa ondan sonra olmuştu. Ne kadar sarı benizli fotoğraf varsa hepsini önüme alıp günler ve haftalar süren sakinlik içinde tek tek incelemişim. Dilime türküler düşmüştü. Türkü "Gine geldi yaz baharın ayları..." dese de hava güzden kışa dönme vaktindeydi.

Maraş, kalbini âdeta güz renkleriyle yakmıştı. Ahır Dağı sislerin ardında sırlanmış, Maraş yolları her zamanki gibi kalabalıklar içinde bir gramofon gibi yine kendi yüreğine kıvrılıvermişti. Köşedeki antika dükkânındaki bir

**Bir yanda coşup
duran pehlivan
sohbetleri,
dünyadan göçüp
gidenin ardında
yaşayan namla
tazelenir ki bu
şehirde ana
kucağında meftun,
baba ocağında
dirayetli yetişmiş
olmanın kudretinde
herkes birbirini
tanıyiverir.**

pikapta çalan 45'lik "İşte gidiyorum çeşmi siyahım" türküsünün sonuna gelmişti...

Belki bunca anlattıklarımı elindeki siyah beyaz fotoğraflarda görebilen bir başkası bunca şairane anlamlar bulamayabilir ve fakat hatıraların cesametinde ayrılıktan kavuşmaya, hüznünden sevince dokunan bir duygu kütüphanesi ve bir hasret müzesi mutlaka yüreğinde bulabilecektir. Çünkü bu şehirde doğup büyüyen de bu şehirden bilvesile gelip geçen de Maraş'ın güneşinden, türküsünden ve şiirinden umut ve hayat almıştır. Şehre getirdiği gün ışığı, enerji ve hayat kadar Maraş'da türkü tadında söylenip durmuştur.

Siz de şefkat dolu nazarlarınızla onu aramak ihtiyacını hissederseniz, tasvirimin hürmetkâr manalarını sözlerimde arayınız olmaz mı?

ying these words with their folk songs in their humble conversations: "There is news from Maraş".

I would like it to be known that I have a good reason why the conversation between folk songs, black and white photographs, and the city has come so far along these lines:

We had a conversation about Maraş in an Istanbul street with a second-hand bookkeeper, from whose eyes I was able read a deep meaning despite his glasses with black rims and glass bottoms. We first met at the Kadıköy Antique Market and had a smattering of words. In that faded photograph that came out of the thick envelope in his hand, there was a woman who seemed like she was looking at me. I turned the photograph over and tried to read the back notes. I could only read a part of the note which was written in Ottoman Turkish with a beautiful pen: "To my dear mother: if your compassionate eyes feel the need to call me, will you not look for the reverent meanings of my eyes in my picture? September 2, 1336"

Whatever happened, happened after that. I took all the yellow-faced photos in front of me and examined them one by one in the calm that lasted for days and weeks. The songs were on my tongue. Although the Turkish folk song says "Months of summer and spring yet came again", it was time for the weather to turn from autumn to winter.

**On the one hand,
the chat of wrestlers
is renewed with the
living fame of the ones
who has passed away
from the world, and
everyone gets to know
each other in this city
with the power of
being enchanted in
their mother's arms
and skilful in their
father's home.**

Maraş had burned his heart with the colours of autumn. Mount Ahır was shrouded in fog, and the roads of Maraş, as usual, curled into his own heart like a gramophone in crowds. He had come to the end of the 45's song "Here I go, my black-eyed" playing on a pickup in the antique shop on the corner...

Maybe others who will also see the black and white photographs may not find such poetic meanings like me, but they will definitely be able to find a library of emotions and a museum of longing in its heart that goes from separation to unity, from sadness to happiness. Because both those who were born and grew up in this city and those who passed through this city by chance received hope and life from the sun, the folk songs, and the poetry of Maraş. This incoming sunlight has been sung in Maraş as much as energy and life with a taste of folk song.

If you feel the need to search for him with your compassionate eyes, would you not look for the respectful meanings of my words in my picture?

Dünya Edebiyat Şehri

ROMANTİK AKIMIN KALBI: HEIDELBERG

THE HEART OF ROMANTICISM: HEIDELBERG

Heidelberg denilince akla hemen Goethe ve Hölderlin gelmektedir. İki ismin de eserlerinde edebiyatla felsefe birlikteliği dikkat çeker. Bu özelliğin Heidelbergli bütün yazarlarda görüldüğü söylenebilir. Hegel ise, Heidelberg denilince unutulmaması gereken diğer bir isim.

When Heidelberg is mentioned, Goethe and Hölderlin immediately comes to mind. The unity of literature and philosophy in the works of both names draws attention. It can be said that this feature is seen in all writers from Heidelberg. Hegel is also another name that should not be forgotten when Heidelberg is mentioned.

ZEHRA KARADAŞ

Heidelberg, Almanya'nın güneyinde yer alan, eşsiz tabiatı, tarihi ve şehir atmosferiyle kendisine hayran bırakan bir şehirdir. Öyle ki Heidelberg'in şehir tarihi Antik Roma'ya kadar uzanmaktadır. Güçlü edebi yönünün yanı sıra derin bir felsefe geleneği de vardır. Heidelberg, kendisini kucaklayan geniş ormanları, şehri iki ayrı yakaya bölen Neckar Nehri ve kalesiyle görülmeye değer bir şehirdir. Belki de bu güzellikleri dolayısıyla Heidelbergli edebiyatçılar ve sanatçılar tarafından şehir çok benimsenmiş, romantizm akımının ilk adımları burada atılmıştır.

Goethe'nin İdeal Şehri

Romantizmin sanat ve edebiyat alanında önemli bir akım olduğunu bilmeyenimiz yoktur. Avrupa'da ortaya çıkan doğaya, hayal gücüne, duygu ve hislere yönelen bu akım 19. yy'da Heidelberg'de ilk filizlerini göstermiştir. Elbette buradaki yazarlar ve şairler Heidelberg'den etkilenmekte haksız sayılmazlar. Heidelberg'i "İdeal Şehir" olarak nitelendiren Goethe de aynı fikirdedir. Diğer Alman şairleri arasında da oldukça rağbet gören Neckar Nehri, Goethe'nin de uğrak nok-

talarından biridir. Heidelberg'de yaşadığı zaman içerisinde Clemens Brentano ve Bettina von Arnim ile yakın ilişkiler kuran Goethe, şehrin sokaklarında şiir okur, sohbet eder ve gezintilere çıkardı. Biraz da bu gezintilerin yaygınlaşması nedeniyle halk arasında da Heidelberg, "Romantiğin Yolu" diye bilinirdi. Goethe bilindiği üzere Charlotte Buff'a olan karşılıksız aşkından dolayı duyduğu derin acılarını *Genç Werther'in Acıları* (1774) eserine yansıtmıştır. Bu aşk Goethe'yi Heidelberg'e bağlayan bir başka sebeptir.

Heidelberg is a city in the south of Germany that fascinates people with its unique nature, history, and urban atmosphere. So much so that the history of Heidelberg dates back to Ancient Rome. Besides its strong literary side, it also has a deep philosophical tradition. Heidelberg is a city worth seeing with its vast forests embracing it, the Neckar River dividing the city into two separate sides, and its castle. Perhaps because of these beauties, the city was embraced by Heidelberg literati and artists, and the first steps of the romantic movement were taken here.

The Ideal City of Goethe

Everybody knows that romanticism is an important movement in the field of art and literature. This movement, which turned to nature, imagination, emotions, and feelings that emerged in Europe, showed its first sprouts in Heidelberg in the 19th century. Of course, the writers and poets here were not wrong to be influenced by Heidelberg. Goethe who describes Heidelberg as the "Ideal City", agrees. The Neckar River, which is very popular among other German poets, is also one of Goet-

he's frequent destinations. Goethe, who had established close relations with Clemens Brentano and Bettina von Arnim during his time in Heidelberg, read poetry, chatted, and took walks in the streets of the city. Heidelberg was known as the "Road of Romanticism" among the people, partly because of the widespread use of these excursions. Goethe, as it is known, reflected his deep pain due to his unrequited love for Charlotte Buff in *The Sorrows of Young Werther* (1774). This love is another reason that connects Goethe to Heidelberg.

Şairlerin Çemberi Heidelberg

Heidelberg şairlerini kucaklayan ve onlara hoş bir atmosfer sağlayan bir şehirdir. Şehrin sokaklarında Goethe ve Friedrich Hölderlin'le karşılaşmak mümkündür. Mesela iki şairin Eski Köprü üzerinde sohbet ettikleri kayıtlarda geçmektedir. Hölderlin, *Menonlun Diotimay'a Ağıtı* ve *Ekmek ve Şarap* gibi eserleriyle ünü yakalamıştır. Hölderlin'in bu lirik şiirleri başka bir şair Friedrich Schiller'in çabalarıyla derlenmiştir.

Heidelberg sokaklarında Johann Wolfgang von Goethe ve Friedrich Hölderlin'le karşılaşmak mümkündür. Mesela iki şairin Eski Köprü üzerinde sohbet ettikleri kayıtlarda geçmektedir.

Şairlerin uğrak noktalarından bir diğeri ise Carl Theodor Köprüsü'dür. Bir coşkunluk akımı olarak romantizm, doğayı sevmeyi ve ondan ilham almayı, insanı sevmeyi, akıl yerine hislere bağlı hassas kalpler için vazgeçilmezi temsil ediyordu. Öyleyse Heidelbergli romantiklerimizin ne denli hassas kalplere sahip olduğunu belirtmek gerekir.

Heidelberg'de yaşayan bir diğer şair ise Clemens Brentano'dur. Romanları da bulunan Clemens Brentano aynı zamanda Goethe'nin de yakın bir dostudur. 1804 yılında Heidelberg'e yerleşen yazar burada kız kardeşinin eşi Achim von Arnim ile beraber *Alman Halk Şarkıları* koleksiyonunu yayımlayarak büyük bir üne kavuşmuştur. Ayrıca bu koleksiyon Brentano'yu romantik yazarlardan ayıran bir eser olma özelliği de taşımaktadır. Klasizme karşı olan Brentano 1805 yılında *Çocuğun Büyülü Borusu* adlı eserini yayınlamıştır. Heidelberg, Brentano'ya öyle iyi gelmiştir ki Johann Josef von Görres ve Arnim ile *Keşişler Gazetesi* adında bir edebiyat dergisi yayımlamaya başlamıştır. Brentano ve Arnim'in başlattığı bu edebiyat

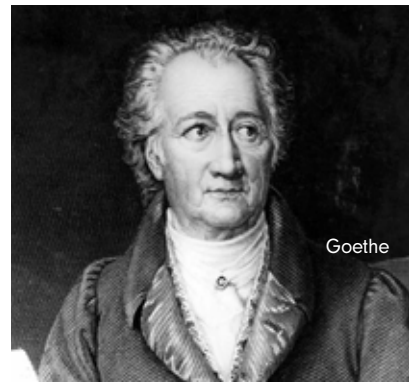
topluluğu, daha sonra "Heidelberg Romantikleri" okulunun kurulmasına olanak sağlamıştır.

Alman romantizmi bakımından önemli bir yere sahip olan Bettina von Arnim, kadın yazarların öncüsü kabul edilir. Eserlerinde kendi portresini resmeden Arnim *Goethe'nin Bir Çocukla Yazışmaları* ve *Clemens Brentano'nun Bahar Çelengi* eserleriyle öne çıkmaktadır. Yazışmalardan oluşan bu iki eser Alman edebiyatı açısından da oldukça kıymetlidir. Edebi yönünün yanı sıra Brentano, heykeltçilik ve müzikle de uğraşmıştır.

Geçelim diğer bir Heidelbergli sanatçıya: Joseph von Eichendorff. *Âşıklar* ve *Bir Haylazın Hayatı* eserleriyle Alman edebiyatında önemli bir yeri olan Eichendorff, 1826 yılında yayımladığı *İyi Olmayan* eserleriyle tanınmaktadır. Thomas Mann'ın *"Türkü ve peri masalının saflığı"* olarak nitelendirdiği *İyi Olmayan* kitabı anı parçaları ve lirik şiirlerden oluşan bir derlemedir.

İlham Kaynağı olan Şehir

Heidelberg yalnızca edebiyatta değil resim, heykel, sinema ve müzik gibi alanlarda da pek çok sanatçıya ilham kaynağı olmuştur. Mesela Fred Raymond 1925'te *Heidelberg'de Kalbimi Kaybettim* bestesini yapar. Pek çok müzikalde ve filmde kullanılan şarkı kısa sürede yaygınlık kazanır ve dillerden düşmeyen bir parça olur. Heidelberg İngiliz yazar David Lodge'a da ilham kaynağı olur. Lodge, 1951'de yayımladığı *Siğinağın Dışında* adlı romanında mekân olarak Heidelberg'i seçmiştir. Heidelberg'den etkilenen bir diğer roman yazarı ise Mark Twain'dir. Şehrin kale, sokak ve mimarisinden etkilenen Twain'in *Yurtdışında Bir Tramp* (1880) adlı romanı Heidelberg'den ilham alınarak yazılmıştır.

Heidelberg, the Circle of Poets

Heidelberg is a city that embraces its poets and provides them with a pleasant atmosphere. It was possible to meet Goethe and Friedrich Hölderlin on the streets of the city. For example, it is recorded that two poets were chatting on the Old Bridge. Hölderlin achieved fame with works such as *Menon's Lament to Diotima and Bread and Wine*. These lyric poems of Hölderlin were compiled through the efforts of another poet, Friedrich Schiller.

Another frequent destination for poets was the Carl Theodor Bridge. Romanticism, as a movement of enthusiasm, represented the love of nature and being inspired by it, and the love of people, which is indispensable for sensitive hearts that depend on feelings instead of reason. It must be noted, then, how tender hearts our Heidelberg romantics have.

Another poet living in Heidelberg was Clemens Brentano. Clemens Brentano, who also has novels, is also a close friend of Goethe. The author, who settled in Heidelberg in 1804, gained a great reputation by publishing his *German Folk Songs* collection with his sister's husband Achim von Arnim. In addition, this collection is a work that distinguishes Brentano from romantic writers. Brentano, who was against classicism, published his work called *The Magical Horn of the Child* in 1805. Heidelberg was so good to Brentano that he started publishing a literary magazine called *Monks Newspaper* with Johann Josef von Görres and Arnim. This literary community, initiated by Brentano and Arnim, later enabled the establishment of the "Heidelberg Romantics" school.

Hölderlin

Bettina von Arnim, who had an important place in German romanticism, is considered a pioneer among women writers. In her works, she stands out with *Arnim Goethe's Correspondence with a Child* and Clemens Brentano's *Spring Wreath*, which depicts her own portrait. These two works, consisting of correspondences, are also very valuable in terms of German literature. Besides his literary side, Brentano was also involved in sculpture and music.

Let's move on to another Heidelberg artist: Joseph von Eichendorff. Eichendorff, who had an important place in German literature with his works *The Lovers* and the *Life of a Mischief*, is known for his work *The Not Good*, which he published in 1826. The book *The Not Good*, which Thomas Mann describes as "the purity of folk song and fairy tale", is a compilation of memoirs and lyric poems.

A City of Inspiration

Heidelberg has inspired many artists not only in literature but also in fields such as painting, sculpture, cinema, and music. For example, Fred Raymond

composed the song *I Lost My Heart in Heidelberg* in 1925. The song, which has been used in many musicals and movies, soon became widespread and very popular. Heidelberg also inspired the British writer David Lodge. Lodge chose Heidelberg as the setting in his novel *Outside the Bunker*, published in 1951. Another novelist influenced by Heidelberg was Mark Twain. Influenced by the city's castle, streets and architecture, Twain's novel *A Tramp Abroad* (1880) was inspired by Heidelberg.

It was possible to meet Goethe and Friedrich Hölderlin on the streets of the city. For example, it is recorded that two poets were chatting on the Old Bridge.

TAŞPINARI YAYLASI

TAŞPINARI PLATEAU

Tus çiçekleri, kevenler, kenger dikenleri; besin zincirinin tepesini işgal eden iri gövdeli, kısa bacaklı, tuhaf görünümlü örümcekler ve sert havaların ülkesi. En son ağaç örtüsü: Ardıç, sonra söğütler. Benim yerim. Dedemin yurdu. Başyurt, başyayla...

Tuss flowers, kevens, thistle thorns; a land of big-bodied, short-legged, weird-looking spiders and harsh weather that occupy the top of the food chain. Last tree cover: Juniper, then willows. My place. My grandfather's home. The headland, the head-plateau...

NUHAN NEBİ ÇAM

Karlık, mavi sis içinde endişeyle bekliyor. Geleni gideni yok artık. Bu yıl kara kış görmedi topraklarım. Rüzgârın, sert poyrazların ve karayelin savurduğu kar taneleri zemherinin en deli zamanlarında bu kayalık grubunun derinlerine giremedi ve orayı dolduramadı. Temmuzun, ağustosun ortasında karlar yağsa, diye bir şarkı söyler sanatçısı. Bu aylarda karlar yağmıyordu ama Taşpınarı Yaylası'nın sakinleri serinlemek için, kar helvası yemek için (Burada karsambaç denir) Karlık kayalık silsilesinin derinlerine mağara yürüyüşleri, inişleri ve tırmanışları yapardı. Şimdi oraya kimse uğramıyor. Çünkü kışın kar yağmadı. Kış kışlığını yapmadı. Evrenimiz korkunç bir iklim değişikliğinin etkisi altında kaldı.

Taşpınarı Yaylası... Benim dağlarım. Metropol şehir İstanbul kafamı iki eli arasına alır sağdan soldan baskılar yapardı. Beynim onun avuçları arasında kırılır, çatlar; hafakanlar, buhranlar geçirir.

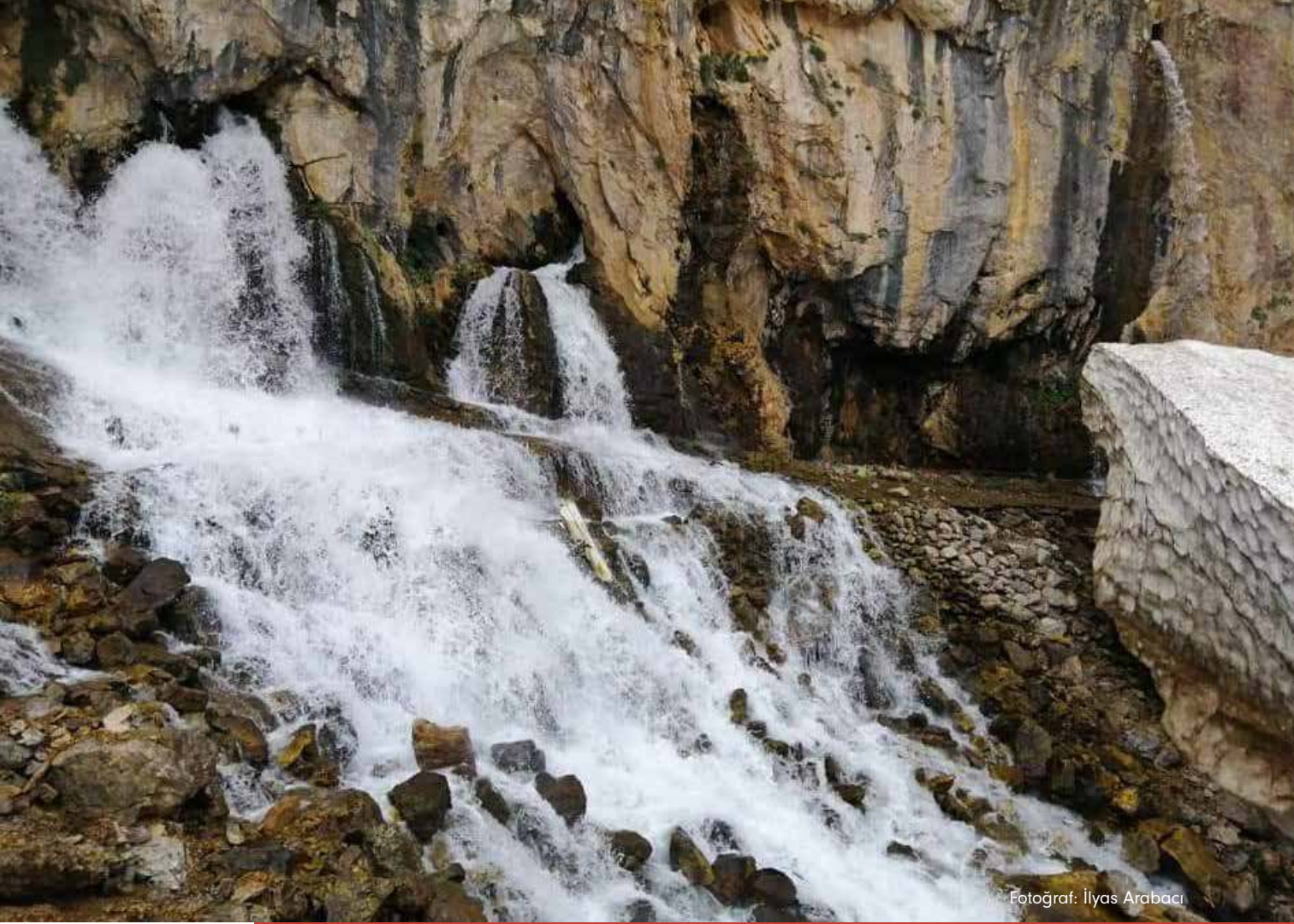
Kafası ezelden kırık birkaç filozofun ütopyalarını okur kendime gelmeye çalışırdım. Ama bu okumalar yarama merhem olmazdı. Kaçış menzili Taşpınarı Yaylası olmalıydı.

Mağara'dan (Yöre insanı 'Mahre' diyor) ayı iniltileri gelir yankılara karışarak. Kuz'dan, Yelle Tepe'den hatta, taa uzaklardaki, en yüksekteki Höbek'ten yankılanan iniltiler olurdu bunlar.

Karavancılar ve kampçılara nazire yapıyorum. Gök patiskasının, mavi kumaşın doğusundan ve batısından; kuzeyinden ve güneyinden tutunmak için yeşil dallarını yukarılara salan ulu ve mübarek söğüt ağaçlarının gölgesine çadırımı kuruyorum. Çoban ateşi yakıyorum günün ortasında. Keskin bir rüzgâr esiyor. Ateşin sarı, mavi ve kızıl saçlarında kendime bakıyorum, onun saçlarını tarıyorum. Çocuklar çizmelerini çekmiş kuru kenger dikenlerinin arasından yamaca

doğru tırmanıyor. Taşpınarı iniltilerle yalağını dolduruyor. Duman (Çoban köpeği) bütün bir bedeniyle suyun önündeki gölete giriyor. Bu temmuz, bu ağustos başka nasıl geçilir ki?

İskemlede kollarım sağa sola sarkık. Sırtımı arkalığa yaslıyorum. Ufuklara sis çökmüş, dağlar duman duman. Mezlalı Sivri'nin tepesinde bir tutam bulut duruyor. Güneşe, yengeç burcuna ve akşama yeminler ediyorum. Bazen dirseklerimi dizlerime dayayıp avuçlarımı yanaklarıma yapıştırıyorum. Ateş arada sönüyor, obayı bir tezek dumanı sarıyor. Çalılar ve çıplılarla onu besleyip tekrar canlandırıyorum. Oba, tek kişilik çadırdan oluşan destansı bir şehir. Artık yerleşmek ve kök salmak zamanı gelmemiş midir, diyorum. Ama karşı dağa düşen, onun sırtına beriden öte uzanan bulut gölgeleri çadırını topla, gel buraya bayrağını aç, diyor. Dağlarımın her köşesinde ayrı bir heyecan ve macera görüyorum.

Fotoğraf: İlyas Arabacı

Snow is waiting anxiously in the blue mist. There is no more coming and going. My land has not seen the dark of winter this year. The snowflakes blown by the wind, the strong winds and the snowstorm could not penetrate deep into this group of rocks and fill it in the craziest times of winter. The artist sings a song about snow in the middle of July or August. It was not snowing in these months, but the residents of Taşpınarı Plateau used to make cave walks, descents and climbs into the depths of the snowy rocky range to cool off, eat snow halva (here it is called karsambac). Nobody goes there now. Because it didn't snow in winter. The winter didn't act like winter. Our universe has been hit by a terrible climate change.

Taşpınarı Plateau... My mountains. The metropolitan city of Istanbul used to take my head between his two hands and make prints from right to left. My brain breaks and cracks between his palms; people go through depressions. I used to

read the utopias of a few philosophers whose minds were broken from time to time and try to come to my senses. But these readings would not mend my wounds. The escape range should have been Taşpınarı Plateau.

From the cave (local people say 'Mahre') the groans of bears come, mixing with the echoes. They would be groans echoing from Kuz, from Yelle Hill, even from the far, the highest Höbek.

I administer the caravans and campers. From the east and west of the sky calico, the blue cloth; I am setting up my tent under the shade of the great and blessed willow trees that sway their green branches up to hold on from its north and south. I light a shepherd's fire in the middle of the day. A sharp wind is blowing. I look at myself in the yellow, blue and red hair of the fire which is combing its hair. The children, with their boots on, climb up the slope through the dry thistle thorns.

Taşpınarı fills his trough with groans. Duman (Shepherd dog) enters the pond in front of the water with his whole body. How else to spend this July, this August?

My arms are hanging left and right on the chair. I lean my back against the back of the chair. Mist has descended on the horizon, the mountains are smokey. A wisp of cloud stands on top of Mezlali Sivri. I swear by the sun, the Cancer and the evening. Sometimes I rest my elbows on my knees and put my palms on my cheeks. The fire goes out in the meantime, a dung smoke envelops the camp. I feed and revive it with bushes and chives. Oba is an epic city of one-man tent. I say, isn't it time to settle down and take root? But the cloud shadows that fall on the opposite mountain, stretching beyond his back, say, collect your tent, come here and unfurl your flag. I see a different excitement and adventure in every corner of my mountains. Shepherd Eren is coming. He will drive his sheep

Fotoğraf: Sultan Çam

Çoban Eren geliyor. Koyunlarını ve kuzularını koyaklara, sırtlara ve yöreplere sürecek. Boynu demir toklu Duman, pür dikkat sürüyü izliyor. Kalabalıktan ayrılmanın ensesine anında binecekmiş gibi bir duruş satıyor. Boz armudun iri gövdesiyle sedir ağacının dalları arasına hamağını kuruyorum. Kamp yerinden kısa bir ayrılış ve orman yürüyüşünden sonra. Saatler, saatler süren bir sallanış. Kuzeyden ve güneyden rüzgârlar esiyor. Altımdan, üstümden yayla yeli geçiyor. Metropolün trafik keşmekeşi, kabaran insan seli, yirmi milyonluk bir çığ... Siz umurumda değilsiniz artık. Sık doruklardan aşağı koşan "Alele, alele, alele." diye bağırıp kuzuları arkasından çağıran Hatçe kızı düşünüyorum. Çayım koyu, demli. Sigaramı tüttürmek istiyorum. O işi Ömer'e bırakıyorum. Ben sadece çay tiryakisiyim. Tek bağımlılığım.

Taşpınarı Yaylası 2500 rakımlı. Kente 75 km uzaklıkta. Süleymanlı ve Ilıca'dan sonra 15 km. Berit Dağ silsilesinin eteklerinde ve yamaçlarında uzanan bir yer. Tus çiçekleri, kevenler, kenger dikenleri; besin zincirinin tepesini işgal eden iri gövdeli, kısa bacaklı, tuhaf görünüşlü örümcekler ve sert havaların ülkesi. En son ağaç örtüsü: Ardıç, sonra söğütler. Benim yerim. Dedemin yurdu. Başyurt, başyayla... Başkonuş ve Yavşanla kıyaslamak istemem ama buralar daha bakir, olabildiğine dokunulmamış. Havasında yanmış kuyruk yağı kokusu duymak mümkün değil. İlerdeki çayırılıkta otlayan sığırların, atların ve tayların sesini duymak tek zevk ve lüks olabilir.

Günün her saatinde güçlü bir rüzgâr esiyor. Çadırımı onun kollarında uzaklara yolculamamak için taşları kullanıyorum. İri iri kaya parçalarını oflaya tıslaya getirip bezin dört köşesine içten yerleştiriyorum. Çiviler ve demir kazıklardan bahis açılabilir ama benim yöntemim böyle. Menzelet'i besleyen, Süleymanlı'dan geçen derelerin doğduğu yer Berit Dağları'nın etekleri ve Taşpınarı Yaylası. Kavurma'nın Gözü, Dağlıağaç, Ayran Pınarı... Bir gözeden kaynar, akar, birleşir gümüş renkli ve görkemli dereler oluşturur. Süleymanlı Kalesi'nin önün-

den, Kanlı Köprü'nün altından geçer ve baraja dolar. Ceyhan'ın kızı olur. Oralandan terli gövdemin suyunun aktığını hissederim her Zeytin ziyaretimde.

Kavurma Gözü nazlı ceylandır. Asidir. Mavzer tüfeği gibidir. Doksan derecelik kayaların yüzünden, bulduğu gözlerden fışkırır. Köpük köpük, bembeyaz saçlarını düştüğü taşların üzerine yayışı vardır ki görsel bir şöendir. Bu kaynakların hepsi Taşpınarı Yaylası'nın kızıdır. Ceyhan'a gelin giderler. Ceyhan'ın kızı olurlar... Ben, yaylayı severim. Koyda nazlı nazlı sallanan bir sandalı izlemek yerine, upuzun çayırda koşan tayların seyri beni daha çok coşturur ve mutlu eder. Ufuklarda batan güneş, doğunun kayalıkları arkasından doğan bir güneş. Açık hava mescidi. Bir Tanrı'ya uzun uzun dualarla yalvarış. Sonsuzluğu ruhumun derinliklerine kadar çekme ve onunla birlikte, içimle birlikte yok olma isteği beni hep bu uzaklarda sarmalar. Ben Taşpınarı Yaylası olurum. Bir zaman geçer Taşpınarı Yaylası ben olur. Çadırımdan kafamı uzattığımda bir gecenin ortasında ay ışığı vardır, dolunay tebesümdedir. Höbek utanarak bir erik dalı oyununa durmuştur. Yıldızlar sönüktür, belirsizdir ama sürekli kayan yıldızların trafiği göğü sarmıştır. Taşpınarı Yaylası'nda karşılıklı köz çayı akdini burada gerçekleştiririm. Karşılıklı köz çayı içme niyetiyle temmuzlarda ve ağustoslarda görüşmek dileğiyle.

Menzelet'i besleyen, Süleymanlı'dan geçen derelerin doğduğu yer Berit Dağları'nın etekleri ve Taşpınarı Yaylası. Kavurma'nın Gözü, Dağlıağaç, Ayran Pınarı... Bir gözeden kaynar, akar, birleşir gümüş renkli ve görkemli dereler oluşturur.

Fotograf: İlyas Arabacı

and lambs to ravines, ridges, and regions. Duman, whose has an iron leash, is watching the herd with full attention. It gives a stance as if it will instantly get on the neck of the one who leaves the herd. I set up my hammock between the large trunk of the gray pear and the branches of the cedar tree. A short departure from the campsite, and then a forest walk... Hours, hours of swinging. Winds are blowing from the north and south. The highland wind passes under and above me. The traffic jam of the metropolis, the surging flood of people, an avalanche of twenty million... I don't care anymore. "Allele, allele, allele" running down from thick peaks. I'm thinking of the Hatçe girl shouting and calling the lambs after her. My tea is dark, brewed. I want to smoke my cigarette. I leave that job to Ömer. I'm just a tea drinker. My only addiction.

Taşpınarı Plateau is at an altitude of 2500. It is 75 km from the city. 15 km after Süleymanlı and Ilıca. It is a place lying on the skirts and slopes of the Berit Mountain range. Tuss flowers, kevens, thistle thorns; a land of big-bodied, short-legged, weird-looking spiders and harsh weather that occupy the top of the food chain. Last tree cover: Juniper, then willows. My place. My grandfather's home. The headland, the head-plateau...

I don't want to compare it with Başkonuş and Yavşan, but these places are more untouched, as in untouched as much as possible. It is impossible to smell the odour of burnt lard in the air. Hearing the sound of cattle, horses, and foals grazing on the meadow ahead may be the only pleasure and luxury here. A strong wind blows at all hours of the day. I use the stones so as not to send my tent far away in his arms. I bring the large boulders while hissing and place them inside the four corners of the cloth. Nails and iron stakes are another method, but this is my way. The skirts of the Berit Mountains and Taşpınarı Plateau are the birthplace of the streams feeding Menzelet and passing through Süleymanlı. The Eye of Kavurma, Dağlıağaç, Ayran Spring... It boils, flows, merges into silver-colored and magnificent streams from a well. It passes in front of Süleymanlı Castle,

under the Kanlı Bridge and fills the dam. She becomes Ceyhan's daughter. Every time I visit Zeytun, I feel the water flowing from my sweaty body from there.

Eye of Kavurma is a coy gazelle. It is rebellious. It's like a Mauser rifle. It springs from the face of the ninety-degree rocks, from the eyes he finds. It has foamy, white hair spreading over the stones on which it falls, which is a visual feast. All of these sources are the daughter of Taşpınarı Plateau. They become brides of Ceyhan. They become Ceyhan's daughters... I like the highland. The sight of the colts running in the long meadows makes me more excited and happier, instead of watching a boat swaying gracefully in the bay. A sun setting on the horizon, a sun rising behind the cliffs of the east. Open air mosque. Make long prayers to a God. The desire to draw eternity to the depths of my soul and to disappear with it, with me... This feeling always surrounds me in these distances. I become the Taşpınarı Plateau. A time passes and Taşpınarı Plateau becomes me. When I stick my head out of my tent, there is moonlight in the middle of the night, the full moon is smiling. Höbek shyly stopped at a game of plum branches. The stars are dim, indistinct, but the constant traffic of shooting stars has filled the sky. Let's make the mutual agreement of tea brewed on ember here in Taşpınarı Plateau. Hope to see you in July and August with the intention of mutually drinking tea brewed on ember.

The skirts of the Berit Mountains and Taşpınarı Plateau are the birthplace of the streams feeding Menzelet and passing through Süleymanlı. The Eye of Kavurma, Dağlıağaç, Ayran Spring... It boils, flows, merges into silver-coloured and magnificent streams from a well.

Fotograf: Sultan Cam

Lezzet'in Mekânı

ELİ BÖĞRÜNDE (YANYANA)

Delicacy Corner

ELİ BÖĞRÜNDE (YANYANA)

Döş eti veya uyluk etinden yapıldığı için olsa gerek bu yemeğin ismine Eli Böğründe denmiştir. Aynı zamanda malzemelerin yan yana dizilip karıştırılmadan pişirilmesinden dolayı da zamanla Yanyana diye anılmaya başlanmıştır.

They call this dish Eli Böğründe (Hand on Chest) probably because it is made from breast and thigh meat. The dish was also called Yanyanya (Side by Side) because the materials were cooked after being laid side by side without mixing."

İLK NUR AVCI

Kahramanmaraş'ta hayvancılık birincisi coğrafi yapısı, ikincisi sahip olduğu yaylalardaki otlakların zenginliği dolayısıyla gelişmiştir. Bu yüzden olsa gerek Kahramanmaraş mutfağında et ağırlıklı yemek çeşitleri ağırlık kazanmıştır. Burada da birçok bölgenin mutfağında olduğu gibi kebab ve tavanın her çeşidi için hayvanın ayrı bölgeleri tercih edilir. Mesela Maraş'ta kuşbaşı kebab için etin sırt bölgesi veya ön uyluk kısmı seçilir. Diğer kebab ve tava türlerinde bu durum değişmekte olup nispeten daha az yağlı kısımları tercih edilir.

Eli Böğründen doğuş yeri çarşıdır; çarşı esnafının, bu pratik ve hızlı bir şekilde hazır olan yemeği çok sevmesidir de diyebiliriz. Toprak çanak, alüminyum veya bakır tava da gerekmemiştir aslında ilk zamanlarda. İlk zamanlardan itibaren, 1990'lı yıllar. O yıllarda bir tenekenin yan taraf sacları kesilip,

Eli Böğründe, diğer ismiyle Yanyana on, on beş yıla kadar daha çok çarşı esnafının öğle yemeği için tercih ettiği bir yemektir. Yapımı pratiktir çünkü.

Eli Böğründe or otherwise known as Yanyana was the preferred lunch dish for the marketplace workers because it was practical to prepare it.

Herding is quite developed in Kahramanmaraş due first to its geographical features and its rich feeding areas in plateaus. This is probably the reason why meat-based dishes are more prevalent in Kahramanmaraş cuisine. Like most places, different parts of the animal's body is used for different kebabs and stews. For example, Maraş's diced kebab is made with back and fore thigh meat. Other kebabs and stews are made with different parts, but they use the parts with less fat.

Eli Böğründe was born in the bazaar. The bazaar artisans loved this dish which can be prepared practically and quickly. In the initial period, earthenware, aluminium or copper pans were not actually needed. What I mean by the initial period is the 1990's. In those years, the sides of

uçlarından kıvrılarak, küçük, derme çatma bir tavaya dönüştürülürdü. Onun üzerine dizilen et, domates, biber, kuru soğan ve sarımsak, fırına sürülecek nefis bir Eli Böğründeninin habercisidir. Hâlen bu şekilde saç tavalarda Eli Böğründe yapılan kasaplı fırınlar yok değildir Maraş'ta. Fakat toprak çanağın, Eli Böğründeninin tadına ayrı bir boyut kattığı da inkâr edilemez.

Eli Böğründe, diğer ismiyle Yanyana on, on beş yıla kadar daha çok çarşı esnafının öğle yemeği için tercih ettiği bir yemektir. Yapımı pratiktir çünkü. Kısa sürede odun ateşinde pişer. Eli Böğründe alüminyum, bakır veya kiremit tepside kuzu etinin ağır ağır pişmesiyle oluşan bir tava çeşididir. Son zamanlarda, kiremit tepside yapılmaktadır. Bu durum tabii ki kuzu etinin lezzetini ayrıca ortaya çıkarmaktadır. İsminin Eli Böğründe olmasının sebebiyse, dös eti veya uyluk etinden yapılıyor olmasıdır. Yani etin kullanıldığı kısım bu yemek çeşidini isimlendirmeye sebep olmuştur. Aynı zamanda malzemelerin yanyana dizilip karıştırılmadan yapılmasından ötürü ise Yanyana ismiyle de anılmaktadır.

Malzemeler

1 kg kuzu kuşbaşı et (ön kol veya dös etinden)
1/2 kg domates
200/300 gr yeşil biber
5-6 diş sarımsak
Kuyruk yağı veya tereyağı
Tuz, kekik, kırmızı Maraş biberi

Hazırlanışı

Etler pişirilecek tepsiye alınır. Üzerine baharatlar ve tuzdan bir miktar eklenip harmanlanır. Etler

tepsinin bir tarafına dizilir. Domatesler ve biberler iri parçalar hâlinde doğranır. Sarımsaklar da kabukları soyulup tüm bırakılır. Domatesler, biberler ve sarımsaklar aynı et gibi ayrı ayrı dizilir tepsiye. Sebzelerin üzerine baharatları ve tuzu eklenir. Baharatlar istenilirse üzerine atıldıktan sonra pişim esnasında yanyana dizilimini bozmadan da bir kere karıştırma yapılabilir.

Son olarak üzerine kuyruk yağı veya tereyağı parçaları bırakılır. Kuyruk yağı kuzu etine ayrı bir lezzet kattığından öncelikli tercihtir. Tava fırına sürülür ve kuzu eti olması sebebiyle odun ateşi ile yarım saat kadar kısa bir sürede pişirilir.

Aynı zamanda pişimi esnasında tepsi üzerine hamur çekilmesi yemeğin kendi buğusunda yumuşacık pişmesini sağlamaktadır. Kahramanmaraş'a gelen misafirlerimize muhakkak eti taze kesilmiş, kendi kasabı ve fırını olan mekânlarda yenmelidir diye tavsiye ediyoruz.

Eli Böğründe lavaş ya da pide ekmek, salata, mevsim yeşillikleri ve ayran eşliğinde sofralarımızda yer almaktadır.

**Eli Böğründe
lavaş ya da pide
ekmek, salata,
mevsim yeşillikleri
ve ayran eşliğinde
sofralarımızda yer
almaktadır.**

Eli Böğründe is a part of our table along with lavash, pita bread, salad, seasonal greens, and ayran.

a tin were cut and bent to make a flimsy pan.

The meat, tomatoes, peppers, dry onions, and garlic laid on that pan was the harbinger of a delicious Eli Böğründe. There are bakeries who also have butchers that make Eli Böğründe in Maraş with iron pans. But one cannot deny the new dimension that comes to the taste of Eli Böğründe cooked with earthenware.

Eli Böğründe or otherwise known as Yanyana was the preferred lunch dish for the marketplace workers since the last ten to fifteen years because it was practical to prepare it. It cooks easily on wood-fire. Eli Böğründe is a dish made in aluminium, copper, or ceramic trays. The veal cooks slowly. Ceramic trays are more preferred nowadays. As a result, the veal tastes even better. The reason it is called Eli Böğründe is because it is made of chest and thigh meat. The part of the animal's body is the namesake of this dish. Since the materials are not mixed and cooked side by side, it is also called Yanyanya (Side by Side).

Materials

1 kg diced lamb meat (from forearms or chest)
1/2 kg tomatoes
200/300 g green peppers
5-6 cloves of garlic
Tail fat or butter
Salt, thyme, red Maraş pepper

Preparation

The meat is put on the cooking tray. Spices and salt are added onto the meat. The meat is then laid on a side of the tray. Tomatoes and peppers are roughly chopped. Garlic cloves will be peeled but used as whole. Tomatoes, peppers, and garlic cloves are laid onto the tray unmixed like the meat. Spices and salt are added to the vegetables. You may mix the spices while the food is being cooked without mixing the materials together.

At last tail fat or butter is added to the tray. Since tail fat adds a whole new taste to lamb meat, it should have priority. The tray is slid into the oven. Since the meat is from a lamb, half an hour of cooking with wood fire is enough.

Sealing the tray with dough would allow the food to cook with its own steam, thus making it softer in texture. We advise people to eat this dish in Kahramanmaraş where the meat is fresh, and in places where they have private butchers and ovens.

Eli Böğründe is a part of our table along with lavash, pita bread, salad, seasonal greens, and ayran.

SYALARI

KAPALI ÇARŞI

GRAND BAZAAR

Rüya Çarşıları
Dream Bazaars

- **SÖYLEŞİ: HAYRETTİN GÜNGÖR**
"KAPALI ÇARŞI, ÂDETA
KAHRAMANMARAŞ'IN KALBİDİR."
HAYRETTİN GÜNGÖR: "THE
GRAND BAZAAR IS SO TO SPEAK
THE HEART OF KAHRAMANMARAŞ."
- **KAHRAMANMARAŞ'IN TARİHİ
ÇARŞILARI**
THE HISTORICAL BAZAARS
OF MARAŞ
- **ŞEHRİN ATAN NABZI**
THE PULSE OF THE CITY

HAYRETTİN GÜNGÖR:

"KAPALI ÇARŞI, ÂDETA KAHRAMANMARAŞ'IN KALBİDİR."

HAYRETTİN GÜNGÖR: "THE GRAND BAZAAR IS SO TO SPEAK THE HEART OF KAHRAMANMARAŞ."

Dulkadiroğlu Beyliği döneminden bu yana çarşı esnafı ve şehir sakinlerinin ihtiyaçları doğrultusunda Kahramanmaraş'ın Tarihi Kapalı Çarşısı büyümüş, zaman zaman yenilenmiştir. Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör'le çarşının Demokrasi Meydanı'na bakan yüzünde, tarihi dokuya uygun biçimde yapılan yenileme çalışmalarını konuştuk.

The Historical Grand Bazaar of Kahramanmaraş had extensions and renewals since the Dulkadirite era to meet the needs of the bazaar artisans and the townspeople. We talked with our Metropolitan Municipality Mayor Hayrettin Güngör about the part of the bazaar facing Democracy Square and its renewal in harmony with the historical texture.

Söyleşi: ÖMER YALÇINOVA

Başkanım, Kapalı Çarşı'nın Kahramanmaraş için önemini anlatır mısınız?

Kapalı Çarşı, Dulkadiroğlu Beyliği döneminde inşa ediliyor. Yani çarşımızın 500 yıllık bir tarihi vardır. Zaman içinde çarşıda çeşitli bakım, onarım, ekleme, çıkarma çalışmaları yapılmış. Tabii bu, şehrin şartlarına, şehir insanının ihtiyaçlarına yönelik gelişmelerdir. Esnafımız, işini geliştirdikçe yeni dükkânlara, yollara, meydanlara ihtiyaç duymuş. Fakat şu bir gerçek: 500 yıl boyunca Kapalı Çarşı, Kahramanmaraş'ın ticaret merkezi olmayı başarmıştır.

Günümüzde de öyledir. Sadece vitrin veya satış yeri değildir orası. Kapalı Çarşı içinde yemenicilik, bakırcılık, semercilik, oymacılık gibi çeşitli geleneksel el sanatlarının atölyeleri de vardır. Öyleyse Kapalı Çarşı için, hem geleneksel el sanatlarımızın devamlılığı, hem turizmin gelişmesi, hem de şehir ekonomisine katkısı bakımından önemlidir diyebiliriz. Tabii, bir de orada tarihimiz var. Kahramanmaraş'ın tarihinde Kapalı Çarşı'nın vazgeçilemez bir yeri vardır. Kapalı Çarşı, Ulu Camii, Maraş Kalesi parçalanamaz, birbirinden ayrı düşünülemez bir bütündür.

İlk defa Kahramanmaraş'a gelen biri, Kapalı Çarşı'da neler bulacak?

Maraş'ı Maraş yapan birçok şeyi Kapalı Çarşı ve çevresinde bulacaktır ziyaretçilerimiz. Kale, Ulu Camii, Taş Medrese'den başlayacak bir gezinti, Kapalı Çarşı içinde devam edecektir. İki tane han vardır, çarşısının içinde: Taş Han ve Katip Han. Ülkemizde içinde han olan başka bir kapalı çarşı var mı bilmiyorum. Saraçhane, İkime Hatun ve Çarşıbaşı camilerini de çarşı bütünlüğü içinde düşünebiliriz. İki tane hamam ve sayısız çeşme ayrıca. Kısaca, bir insan alış veriş veya gezinti esnasında neye ihtiyaç duyacaksa, tümünü Kapalı Çarşı'mızda bulabilir. Demirciler, Maz-

Dear Mayor, could you talk about the importance of the Grand Bazaar for Kahramanmaraş?

The Grand Bazaar was built during the Dulkadirite era. This means our marketplace is 500 years old. Several maintenance, repair, addition, and extraction works were done on the bazaar. Of course, all these were made for the conditions of the city as well as the needs of the city-folk. As our artisans grew, they needed new shops, roads, and squares. But here is a fact: The Grand Bazaar achieved to be the trade centre of Kahramanmaraş for 500 years. The same

goes for today. This is not only a place for displays and shopping. There are various workshops in the Grand Bazaar for traditional crafts such as kerchief, copper, saddle, grooving production. Therefore, we could say that the Grand Bazaar is important because it continues our traditional crafts, helps with tourism, and contributes to the economy of the city. We also have history there. The Grand Bazaar is indispensable to the history of Kahramanmaraş. The Grand Bazaar, the Grand Mosque, and the Maraş Castle are a complete whole inseparable from each other.

What could someone visiting Kahramanmaraş for the first time find in the Grand Bazaar?

Our visitors will find many things that make Maraş what it is in and around the Grand Bazaar. A tour that will start from the Castle, the Grand Mosque, and Taş Madrasah will continue in the Grand Bazaar. There are two inns in the bazaar: Taş Han and Katip Han. I do not know if there is another grand bazaar with an inn in our country. We can think of the Saraçhane, İklim Hatun and Çarşıbaşı mosques within the complex of the bazaar. There are also two baths and numerous fountains. In short, whatever a person

manlar, Bakırcılar çarşıları gibi, farklı bölümlere ayrılan çarşımızda Maraş Saray Mutfağı'nın püf noktaları diyebileceğimiz baharatlar; ceviz, pestil, tarhana, çörek... Coğrafi işaretlerimizden olan ceviz oyma, rahle, sim sırma elbiseler, el işleri, bıçak...

Bugüne kadar Kapalı Çarşı'ya yönelik bütüncül çalışmaların tarihi on hatta on beş yıl geriye götürülebilir. Demirciler Çarşısı baştan sona yenilendi. Belediye Çarşısı diye ayırdığımız bir yer vardır, yine Kapalı Çarşı bütünü'nün içinde. Orası da baştan sonra, bütün dükkânları, yolları, merdivenlerine kadar restorasyondan geçirilmişti. Biz, Bedesten kısmının yani asıl Tarihi Kapalı Çarşı'nın ön kısmına sonradan eklenen, Demokrasi Meydanı'na bakan, yeni yapıların cephelerini yeniledik. Büyükşehir Belediyesi olarak Kapalı Çarşı'da bizim işimiz hiçbir zaman bitmez. Çünkü Kapalı Çarşı, âdeta şehrin kalbidir. Bir nevi şehirde hareket, oradan başlar. Bu yüzden gün gelir, restorasyon yapılması gerekir, gün gelir küçük tamiratlar icap eder.

Sözünü ettiğiniz, Kapalı Çarşı cephe yenileme çalışmalarına neden ihtiyaç duyuldu?

Her fırsatta dile getirmeye çalışırım: Şehrin kalbi olarak nitelendirdiğim bu bölümde, eğer bir çalışma yapılabırsa, birincisi bütüncül düşünmek gerekir, ikincisi tarihi dokuya uygunluk esas alınmalıdır. Biz Tekke'de de bir çalışma yürütüyoruz. Aladan Tepesi ve Acemli Camii'nden başlayıp, içine Maraş Kalesi'ni, Taş Medrese'yi, Ulu

Kahramanmaraş tarihinde Kapalı Çarşı'nın vazgeçilemez bir yeri vardır. Kapalı Çarşı, Ulu Camii, Maraş Kalesi parçalanamaz, birbirinden ayrı düşünülemez bir bütündür.

Camii'yi ve nihayetinde Kapalı Çarşı kompleksini de içine alan projeler geliştirdik. İsmi andığım bu yapı ve mekânların tamamı, Maraş tarihini oluşturur. Onların tamamı da bir bütün hâlinde 7 bin yıl geriye götürülebilecek Maraş tarihini özetler, simgeler ve bugünüme taşır. Demokrasi Meydanı'na bakan 70 dükkân, Bedesten'in tarihi dokusuna uygun değildi. Eski yapılarla yeni yapılar arasında bir uyumluluk ve düzen olsun istedik. Ayrıca görüntü kirliliğine sebep olan tabelalar vardı, ayrıca çıkma katlar vardı. Bunlar tarihi dokuyla, kültürel yapıyla uyum içerisinde değildi. Bu yüzden Kapalı Çarşı'ya yönelik, son rütuşlar diyebileceğimiz, cephe yenile çalışmalarını başlattık ve çok şükür bitirdik.

Kapalı Çarşı'nın cephesi yenilenirken, nelere dikkat edildi?

Önceki soruda belirttiğim gibi, bizim Kapalı Çarşı'da işimiz bitmez. Tabii orada hızını kaybetmeyen bir ticaret hayatı var. Esnafımız dükkânını açacak, hemşehrilerimiz alış veriş yapacak. İlk dikkat ettiğimiz husus budur: Esnafımız çalışmalardan olumsuz yönde etkilenmemeli. Bunun için de cephe yenileme çalışmalarını, çarşının sakinleşmeye

may need during shopping or sight-seeing, they can find it in our Grand Bazaar. There are special sectors such as Demirciler, Mazmanlar, and Bakircilar. One could also find spices (which are the trick of the trade for Maraş Palace Cuisine), walnuts, fruit pulp, tarhana, and çörek... Some of our geographical indicators such as walnut carvings, lecterns, gold-threaded clothes, handicrafts, and knives could also be found there...

What kind of work has been done for the Grand Bazaar so far?

The history of holistic works on the Grand Bazaar can be taken back to ten or even fifteen years ago. Demirciler Bazaar has been completely renovated. There is a place we have reserved as the Municipal Bazaar, again within the whole of the Grand Bazaar. That place, too, had been completely restored with all its shops, roads, and stairs. We renewed the façades of the new buildings, which were added to the front of the Bedesten part (the original Historical Grand Bazaar), facing the Democracy Square. As the Metropolitan Municipality, our work in the Grand Bazaar never ends because the Grand Bazaar is the heart of the city. In a way, the movement in the city starts

from there. Therefore, the building will sometimes need a whole restoration and sometimes some minor repairs.

Why were the façade renovation works of the Grand Bazaar that you mentioned needed?

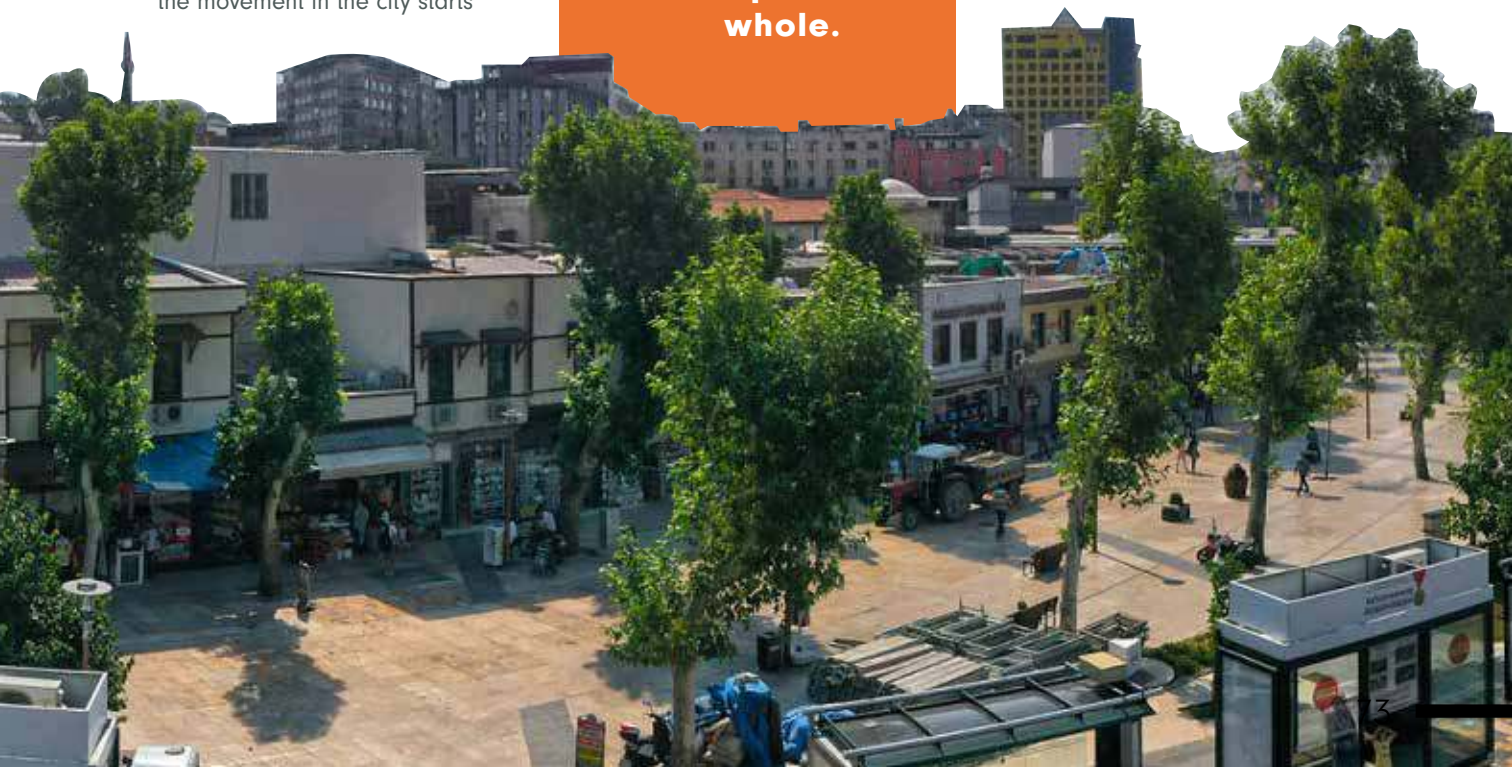
I try to express this at every opportunity: In this section, which I describe as the heart of the city, if a work is to be carried out, firstly, it is necessary to think holistically, and secondly, it should be based on historical texture. We are also carrying out a work at the Dervish Lodge. We have projects that begin with Aladan Hill and Acemli Mosque, which includes the Maraş Castle, Taş Madrasah, and the

Grand Mosque within itself, and which ends with the Grand Bazaar complex. These structures and places that I have named make up the history of Maraş. All these places, as a whole, summarizes, symbolizes and gives life to the 7-thousand-year history of Maraş. The 70 shops that faced the Democracy Square were not fit for the historical texture of the Bedesten. We wanted a unison and harmony between the old and new buildings. There were also signs and extra floors that did not look too great. They were not in harmony with the historical texture and cultural structure of the place. This is why we began to renew the façade of the Grand Bazaar, as a final touch, and thankfully we completed it.

What was taken into consideration when renewing the façade of the Grand Bazaar?

As I have stated in the previous question, our work with the Grand Bazaar never ends. There is a trade life there that never loses speed. Our artisans must open their shops and our citizens must shop there. The first thing to take into consideration is this: Our artisans must not be negatively affected by these works. This is why we completed

The Grand Bazaar has an indispensable place in the history of Kahramanmaraş. The Grand Bazaar, the Grand Mosque, and the Maraş Castle are an inseparable whole.

başladığı gece 23.00’le sabah 06.00 saatleri arasında yaptık. Böylelikle çarşının normal akışına, düzenine, sirkülasyonuna müdahale etmemiş olduk. İkincisi; tarihi dokuya uygun çalışma yapmak, büyük iş makineleriyle gerçekleştirilemez. İnce işçilik gerekir. Bu yüzden cephe yenileme çalışmalarının hepsi de el işçiliğiyle gerçekleştirildi. Bu şekilde hem Bedesten’le ön cephe arasındaki uyumsuzluk giderildi hem de Demokrasi Meydanı’na yeni bir çehre kazandırıldı. Üçüncüsü ise, işe yararlığı, yani fonksiyoner yönüne dikkat ettik. Hem esnafımız hem de hemşehrilerimiz cephe çalışmasını nasıl yapmalıyız ki çarşıdan azami ölçüde faydalanabilsin diye düşündük ve o yönde proje oluşturduk.

Çalışmaların son durumuyla ilgili bilgi verir misiniz?

Ulu Camii’den başlayıp, çarşısının sonuna kadar devam eden bölümün cephe yenileme çalışmaları tamamlandı. Bu ne demek? 70 dükkân ve 9 kapının cephesi restorasyondan geçi-

rildi. Şehrimize hayırlı olsun. Bundan sonra, yeni çalışmalarımızı planlayacak ve hayata geçireceğiz.

Cephe yenileme çalışmaları hem esnaf hem de hemşehrileriniz tarafından nasıl karşılandı?

Proje aşamasında esnafımızın görüşlerine başvurduk. Bizzat gidip, tek tek görüşmüşlüğüm de vardır. Esnafımız, çalışmalarımızda bize çok destek verdiler. Zaman zaman yürütülen çalışmalara dair memnuniyetlerini de dile getirdiler. Onların önerileri doğrultusunda projemizi geliştirdik ve uyguladık. Maraş’a ilk defa gelenlerin dikkatini çekiyor dükkânlar. Hemşehrilerimizden de zaman zaman olumlu dönüşler alıyoruz. Bunlar bizi sevindiriyor, yeni projeler için azmimizi artırıyor.

Bölgede cephe yenilemeden sonra gerçekleştirilecek yeni projeleriniz var mı?

Tekke’yi söyledim. Bu bağlamda Saçaklızade’de inşa ettiğimiz 100 konutu tamamlıyoruz. TOKİ, Kurtlar’da 551 konutun inşasına başladı. Çalışmalar hızla sürüyor. Manifaturacıla-

rın yer aldığı, Kapalı Çarşı’nın içine yönelik, Kültür ve Turizm Bakanlığı-mızla birlikte yürüteceğimiz çalışmalar olacak. İnşallah Tekke-Acemli Camii-Maraş Kalesi-Ulu Camii-Kapalı Çarşı bütünlüğünü sağladığımızda burada trafik sorunu da kalmayacak. Kapalı Çarşı’nın üst kısmı, yani Kurtuluş Mahallesi de bizim için çok önemli, çünkü burası da tarihi eserlerle doludur. Mesela Maraş’ın geleneksel ev mimarisine örnek teşkil edecek Dedeoğlu Konağı’nı bir sanat merkezi olarak yeniden açmaya hazırlanıyoruz. Milli Mücadele kahramanımız Arslan Bey’in konağını restore ediyoruz. Yakın zamanda Üçlü Konak diye isimlendirilen Hayri Gül ve Kadioğlu konaklarının restorasyon çalışmaları başlayacak. Sarayaltı yolunu düzenliyoruz. Kanlıdere Köprüsü’ne yönelik çalışmalarımız da hızla ilerliyor. Bu çalışmaların tamamı da, “Eski Maraş” diyebileceğimiz, Maraş’ımızın tarihi çok eskilere dayanan yapı, sokak ve mahallelerini korumak, atıl durumdan kurtarmak, kullanıma açmak ve gelecek kuşaklara taşımak anlamına geliyor.

the façade renewal works between 23:00 and 06:00 when the bazaar was calm and quiet. Thus, we did not intervene with the normal flow, routine, and circulation of the bazaar. The second thing is that heavy machinery is not suitable for working around historical textures. You need fine work. This is why we used handicrafts for all our façade renewal needs. Thus, we were free from the disharmony between the Bedesten and the façade. Democracy Square also now had a new face. The third thing we cared for was usefulness and functionality. We pondered upon how our artisans and city-folk would best benefit from this façade renewal and we tried to create the project accordingly.

Could you give us information about the current situation of the works?

The façade renewal works that began from the Grand Mosque to the end of the bazaar is completed. What does this mean? 70 shops and 9 gates have been restored. Our city-folk may enjoy them now. Now we will plan new projects and realize them.

How did the artisans and city-folk receive the façade renewal works?

We had asked for the opinions of our artisans while we were making the project. I had also met them one by one in person for this. Our artisans supported us throughout this project. They also told us how pleased they were with this. We developed and applied our project according to their opinions. The shops grab the attention of newcomers. We also have positive feedback from the city-folk. This makes us happy and determined for new projects.

Are there any new projects for the area after the façade renewal works?

I had talked about the Dervish Lodge. We are also completing 100 houses in Saçaklızade. TOKİ began the building of 551 houses in Kurtlar. Our projects are continuing with speed. We have other projects along with the Culture and Tourism Ministry regarding the Grand

Bazaar where the manufacturers are. Hopefully, once we complete the Lodge, Acemli Mosque, Maraş Castle, Grand Mosque, and Grand Bazaar unity, the traffic problem will be solved as well. The upper side of the Grand Bazaar, as in the Kurtuluş Neighbourhood, is very important for us because this place is also filled with historical oeuvres. We are preparing to open the Dedeoğlu Mansion, a classical example of traditional Maraş houses, as an art centre. We are also restoring the mansion of Aslan Bey, our hero in the National Struggle. Soon the restoration of the Hayri Gül and Kadioğlu mansions, which are also known as the Three Mansions, will begin. We are restoring the Sarayaltı path. We also have projects for the Kanlıdere Bridge. All these projects are developed to protect and save the historical structures, roads, and neighbourhoods of the "Old Maraş" for the next generation.

KAHRAMANMARAŞ'IN TARİHİ ÇARŞILARI

THE HISTORICAL BAZAARS OF MARAŞ

Maraş'ta, XV. yüzyılın sonlarından itibaren inşa edilmeye başlanan çarşılar, genel olarak son şeklini XVI. yüzyıl sonlarında aldı. Bu tarihten sonra da çeşitli tarihlerde onarımlar geçirerek günümüze kadar ulaştı.

In Maraş, the bazaars, which started to be built from the end of the XVth century, generally took their final form at the end of the XVIth century. After this period, it has survived to the present day by undergoing repairs on various dates.

DR. YASİN KOZAK

Geçmiş Hititlere kadar dayanan Maraş, 637 yılında Müslümanların, 1086 yılında Türklerin hakimiyetine girdi. 1337 yılında ise Elbistan ve Maraş bölgesinde Dulkadirîler hâkim oldu. Bu dönemde şehirde önemli imar faaliyetlerinde bulunuldu. Bu faaliyetlerden birisi de şehirde Ulu Camii ve çevresinde ticari hayatın merkezi olan "Çarşıların" yapılmasıydı. Türk İslam şehirlerinde çarşılar Ulu Camii çevresinde inşa edilirdi. Bu çerçevede Maraş'ta da çarşılar, Ulu Camii'nin güneyinde inşa edildi. Maraş'ta, XV. yüzyılın sonlarından itibaren inşa edilmeye başlanan çarşılar, genel olarak son şeklini XVI. yüzyıl sonlarında aldı. Bu tarihten sonra da çeşitli tarihlerde onarımlar geçirerek günümüze kadar ulaştı. Söz konusu dönem aralığında Maraş'ta yapılan

veya daha önceki dönemde yapıлып da varlığını devam ettiren çarşılar üç yönde yapılmıştır. Birincisi Ulu Camii'nin doğusundan başlayan ve güneydoğu istikametinde günümüzdeki Sarayaltı mevkiine kadar devam eden çarşılar. İkincisi, Ulu Camii'nin güney istikametinde inşa edilen çarşılarıdır. Üçüncüsü ise Kapalı Çarşı'nın bitiminde Maraş Belediye Çarşısı ile günümüzdeki Kıbrıs Meydanı arasında yer alan çarşılarıdır.

Birinci yönde yapılan çarşılar şunlardır: Belediye (Suk-ı Maraş) Çarşısı, Yukarı-Eski Bedesten, Demirciler Çarşısı. İkinci yönde yapılan çarşılar: Saraçlar, Aşağı-Yeni Bedesten, Mazmanlar-Kazazlar, Kapalı, Alacacılar çarşılarıdır. Üçüncü yönde ise; Bakırcılar ve Semerciler çarşıları yapılmıştır.

Kapalı Çarşı; Çarşı, iki tarafı dükkân ve üstü örtülü veya açık alış veriş mahali, pazar, suk anlamlarına gelmektedir. Maraş Kapalı Çarşısı da tarife uygun olarak üstü örtülü iki tarafı dükkân şeklinde, Aşağı-Yeni Bedesten'e bitişik ve bedestenin güney istikametinde duvar ve örtü sistemi kaba yonu, moloz taş ve kireçli harç kullanılarak inşa edilmiştir. Yapım tarihi ile ilgili herhangi bir kitabesi bulunmayan çarşının, Aşağı Bedesten'in iki kapısında kullanılan malzemelerdeki benzerlikten hareketle XVI. yüzyılın sonlarında inşa edildiği değerlendirilmektedir. Çarşı eğimli bir arazi üzerine kuzey-güney yönlü ve üç bölüm olarak inşa edilmiş olup büyük oranda yapıldığı dönemin özelliklerini korumaktadır. Kapalı Çarşı'nın her bir sokağının uzunluğu 90 metre, genişliği ise ortalama 5

Maras, whose history dates back to the Hittites, came under the rule of the Muslims in 637 and the Turks in 1086. In 1337, the Dulkadirites dominated the Elbistan and Maras regions. During this period, important developmental activities were carried out in the city. One of these activities was the construction of "Bazaars", the centre of commercial life in and around the Grand Mosque in the city.

In Turkish-Islamic cities, bazaars were built around the Grand Mosque. In this context, bazaars were built in Maras to the south of the Grand Mosque as well. In Maras, the bazaars, which started to be built from the end of the XVth century, generally took their final form at the end of the XVIth century. After this period, it has survived to the present day by undergoing repairs on various dates.

The bazaars that were built in Maras during the mentioned period or that were built in the previous period and continued their existence were built towards three directions. The first are the bazaars which start from the east of the Grand Mosque and continue in the southeast direction until today's Sarayaltı location. The second are the bazaars built in the south of the Grand Mosque. The third are the bazaars located at the end of the Grand Bazaar, between the Maras Municipality Bazaar and today's Cyprus Square. The bazaars built in the first direction are as follows: Municipality (Suk-ı Maras) Bazaar, Upper-Old Bedesten, Blacksmiths' Bazaar. The bazaars built in the second direction are as follows: Saraçlar, Lower-New Bedesten, Mazmanlar-Kazazlar, Covered Bazaar, Alacacılar. On the third direction: Coppersmiths' and Saddlers' Bazaars.

Grand Bazaar; Bazaar means a building with shops on both sides and a covered or open shopping area; also known as bazaar or suk. Maras Grand Bazaar was also built in the form of a covered bazaar on both sides, adjacent to the Lower-New Bedesten; and in the south direction of the covered bazaar, in accordance with the description, are rough cut walls, rubble stone, and lime mortar. The bazaar, which does not have any inscriptions related to the construction date, dates back to the XVIth century, this estimate is based on the similarity in the materials used in the two doors of the Lower Bedesten. It is considered to have been built at the end of the said century. The bazaar was built on a sloped land in a North-South direction and in three sections, and it largely preserves the characteristics of the period it was built.

metredir. Çarşının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Çarşının aydınlatması ise tonozlardan açılmış olan küçük pencere-
relerden sağlanmaktadır.

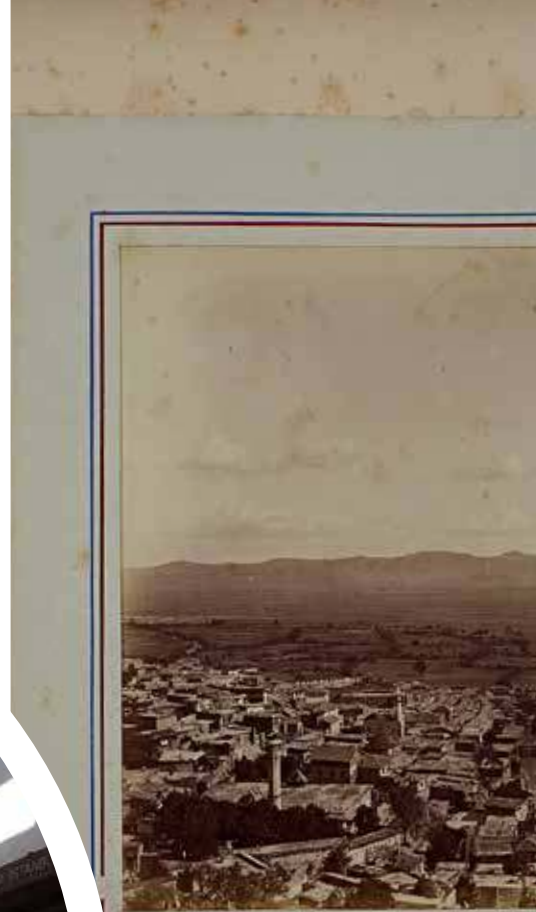
Çeşitli tarihlerde onarım geçiren yapı, en son onarımını 1968 yılında görmüştür. Çarşının doğusunda Mazmanlar-Kazazlar Çarşısı, Alacacılar Çarşısı ve Taşhan, kuzeyinde Aşağı-Yeni Bedesten, güneyinde Bakırcılar Çarşısı batısında ise günümüzde Atatürk Bulvarı ile çevrilidir.

Kapalı Çarşı, üç sokak olarak inşa edilmişti. Çarşının doğu sokağında manifaturacılar veya bezirciler, orta sokağında ayakkabıcılar diğer bir tabirle kavaflar, batı sokağında ise köşgerler hizmet vermektedir. XIX. yüzyılın sonlarına doğru çekilmiş Maraş'a ait fotoğrafta üç sokak da görülmektedir. Çarşının köşgerlere ait olan batı sokağı (üçüncü sokağı), 1948 yılında yol açmak amacıyla yıkıldı. Bunun neticesinde çarşı günümüzde iki sokak olarak hizmet vermeye devam etmektedir. Söz konusu sokaklardan doğu sokağında geçmişte olduğu gibi günümüzde de manifaturacılar, orta sokağında ise ayakkabıcılar hizmet vermeye devam etmektedir. Hâlen çarşıda toplam 98 dükkân bulunmaktadır. Yıkılan batı sokağında ise yaklaşık 44 dükkân bulunmaktaydı. Bu bilgiden hareketle batı sokağı yıkılmadan önce çarşı toplam 142 dükkândan meydana gelmekteydi.

Bakırcılar Çarşısı'ndan girişinde bulunan ve Kapalı Çarşı'ya bitişik olarak inşa edilen "Dua Kubbesi"nin, hangi tarihte yapıldığı tespit edilememiştir. Dua Kubbesi'nin de son şeklini XVI. yüzyıl sonlarında aldığı değerlendirilmektedir. XIX. yüzyılın sonlarında çekildiği değerlendirilen ve Maraş'ın çarşılarını da gösteren fotoğrafta "Dua Kubbesi"nin yükseltisi çok az biçimde fark edilmektedir. Çarşının günümüzde 8 girişi bulunmaktadır. Biri Kapalı Çarşı'nın kuzeyinde yer alan Aşağı Bedestenden, üçü çarşının doğusundan (Kuyumcular Çarşısı, Mazman Çarşısı ve Taşhan'dan) olmak üzere toplam dördü çarşının kuzey ve doğusunda yer alır. Geri kalan dört girişin ikisi, çarşının batısından ikisi de güneydendir. Kapalı Çarşı'nın doğusunda, şehir dışından gelen insanların konakladığı günümüzde hizmet sektöründe faaliyette bulunan oteller vazifesini gören Taşhan bulunmaktaydı. Han ile çarşı birbirini bitişik ve handan Kapalı Çarşı'ya geçiş bulunmaktadır.

Sonuç olarak, şehrin ticaret kalbinin attığı çarşıların, çevrelerine diğer çarşıları ve hanları topladığı, hanlar ile çarşıların da birbirine geçiş imkanları olacak şekilde inşa edildiği, böylece ibate hizmeti sunan yapılar ile ticaret hizmeti sunan yapıların bütüncül olarak değerlendirildiği görülmektedir.

**Kapalı Çarşı;
iki tarafı
dükkân ve
üstü örtülü
veya açık alış
veriş mahali,
pazar, suk
anlamlarına
gelmektedir.**

جنوب جهنك كوروشی

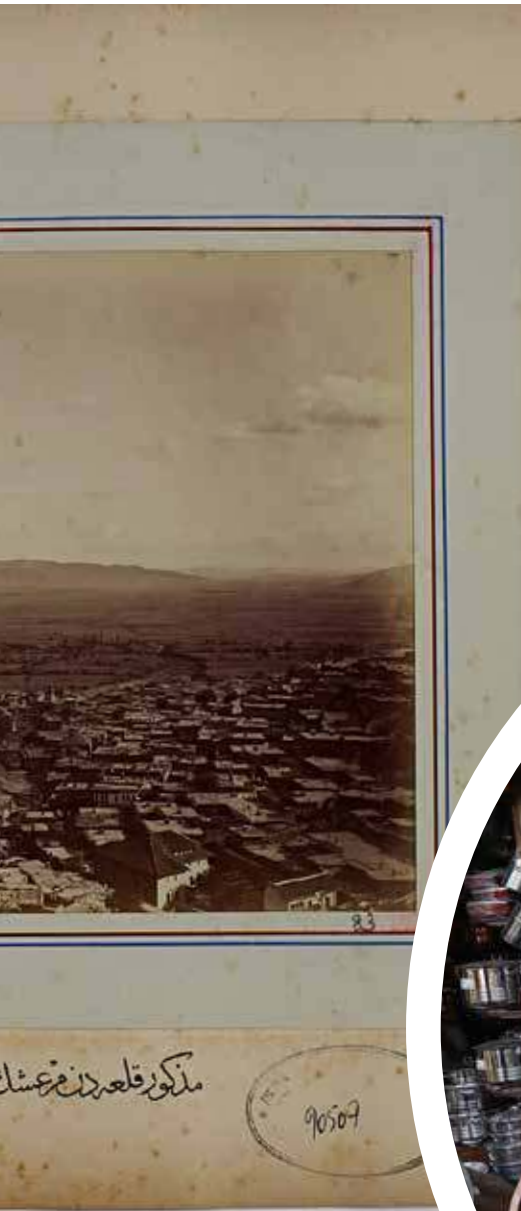
Grand Bazaar means a building with shops on both sides and a covered or open shopping area; also known as bazaar or suk.

The length of each street of the Grand Bazaar is 90 meters and its width is approximately 5 meters. The bazaar is covered with a barrel vault. The illumination of the bazaar is provided by small windows opened from the vaults. The building, which was repaired on various dates, was last repaired in 1968. It is surrounded by Mazmanlar-Kazazlar Bazaar, Alacacılar Bazaar, and Taşhan in the East, Lower-New Bedesten in the North, Bakırcılar Bazaar in the South and Atatürk Boulevard in the West.

The Grand Bazaar was built as three streets. In the eastern street of the bazaar there were drapers or merchants, in the middle street there were shoemakers, in other words kavaflar, and on the western street there were köşgers (also a type of shoemaker). In the photograph of Maraş taken towards the end of the XIXth century, the three streets can be seen clearly. The western street (third street) of the bazaar, which belongs to köşgers, was demolished in 1948 to make a road. As a result, the bazaar continues to serve as only two streets today. As in the past, drapers continue to serve on the eastern street, and shoe shops on the middle street. Currently, there are 98 shops in the bazaar. There were about 44 shops in the demolished west street. Based on this information, before the western street was demolished, the bazaar consisted of a total of 142 shops.

The date of the "Prayer Dome", which is located at the entrance of the Coppermiths' Bazaar and was built adjacent to the Grand Bazaar, could not be exactly determined. The Prayer Dome is considered to have taken its final form at the end of the XVIth century. The elevation of the "Prayer Dome" is barely noticeable in the photograph, which is considered to have been taken at the end of the 19th century and also shows the bazaars of Maraş. Today, the bazaar has 8 entrances. Four of them are located in the North and East of the bazaar, one from the Lower Bedesten located to the North of the Grand Bazaar, and three from the East of the bazaar (Jewellers' Bazaar, Mazman Bazaar and Taşhan). Two of the remaining four entrances are from the west and two from the south of the bazaar. To the east of the Grand Bazaar was Taşhan, a place where people from outside of the city were accommodated. It today serves as a hotel as a part of the service sector. The inn and the bazaar are adjacent to each other and there is a transition from the inn to the Grand Bazaar.

As a result, it is seen that the bazaars, where the commercial heart of the city beats, gathers other bazaars and inns around them, and the inns and bazaars are built in such a way that they have the opportunity to transition to each other, so that the buildings that provide accommodation service and the structures that provide commercial services are evaluated holistically.

ŞEHRİN ATAN NABZI

THE PULSE OF THE CITY

Cumhuriyet Maraş'ının nabzı da Kapalı Çarşı'da atmış; yakın tarihimizden orada nefesler var. Dışarıdan, ithal edilmemiştir Kapalı Çarşı. O bizim tarihimiz, şehrimizin atıp duran nabzı, yalnızlığımızın sığınağı, bayramlarımızın neşesidir.

Maraş of the Republic era had its pulse at the Grand Bazaar as well. There are breaths of air there from our recent history. The Grand Bazaar is not from outside, it is not imported. It is our history, the living pulse of our city, the asylum of our solitude, and the cheerfulness of our holidays.

ÖMER YALÇINOVA

İlk ne zaman Maraş Kapalı Çarşısı'nın büyüüne kapılmıştım hatırlamıyorum. İstanbul'da defalarca Kapalı Çarşı'nın içinden veya yanından geçmiş olmama rağmen, böylesine bir kendini kaptırmayı orada yaşamamıştım. Bursa'da da bir ara yolumu kaybettüğimde, kendimi Kapalı Çarşı'da bulmama rağmen, aynı büyülenmişlik duygusunu orada da duymamıştım. Oysa o zamanlar da Orhan Veli, Behçet Necatigil, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan'ın "Kapalı Çarşı" şiirlerini bilirdim, severdim, onlardan etkilenirdim. Antep'in, Hatay'ın, İzmir'in bir nevi kapalı çarşı diyebileceğimiz uzun çarşılarında da adımlamışlığım, sıkılmışlığım hatta sinir olmuşluğum vardır. Ama ille de Maraş Kapalı Çarşı! Tarihi Maraş Çarşısı! Beni içine çeken, sıkmadan geri bırakan, o anki hâlimi anlayan ve mutlaka bana bir merhem sunan,

tek yer, tek Kapalı Çarşı. Açıkçası Sezai Karakoç'un "Açık ve keskin yumuşak ve güzel Kur'an sesleri/ Kapalı çarşı içinde kapalı rüya çarşıları" diye tasvir ettiği duyguyu, ben yalnızca Maraş Kapalı Çarşı'da hissettim. Kendi kendime, Sezai Karakoç'un bu şiiri yazarken, Maraş'ı esas aldığını düşünmeden de edemedim.

Kapalı Çarşı'ya İş Bankası'na yakın, güney batı kapısından girdiğimde, bambaşka bir dünyaya adım attığımı hissedirim. Diğer kapılarından girdiğimde, aynı duyguyu hissetmiyorum. Ulu Camii'n üstünden giriş yapmışsam Kapalı Çarşı'ya, bir an önce yapılması gereken işlerimi bitirip, dönmeyi düşünüyorumdur. Çarşıbaşı tarafından Kapalı Çarşı'ya girmişsem, aslında kafam başka bir yerededir, büyük ihtimalle de birilerini gezdiriyorumdur. Kasaplar Çarşısı tarafından Kapalı

Çarşı'ya giriyorsam, sıkıntı ve dert diz boyudur, yolumu kaybetmişimdir; Kapalı Çarşı'ya sığınma ihtiyacı duyuyordum. Ama güneybatı girişi dediğim mevkiden, tam da bakır ve yemeni dükkânlarının yoğunlaştığı bölgeden yani, Kapalı Çarşı'ya giriyorsam, çarşıyı yaşamak; o kalabalığın, telaşın, yoğunlaşmanın içinde kaybolmak istiyorum demektir.

O an hiçbir şey umurumda değildir. Hayata kendimi bırakmışımdır. Bir dükkânın önünde saatlerce oyalanabilirim mesela. Satın almayacak olsam da, bir bıçağı uzun uzun inceleyebilirim. Karnım aç değilse de bir Maraş Çöreği alıp, Taşhan'a doğru yönelebilirim. Durduk yere bir manifaturacıya onlarca soru sorabilir, onunla gülüşe oynaşa sohbet edebilirim. O an Kapalı Çarşı'nın bir köşesine çömelip, elimdeki çay bardağıyla saatlerce çevreyi izleyebilir, gelen geçen suretlerden,

I do not remember the first time I was enchanted by the magic of Maraş's Grand Bazaar. Even though I had entered and passed by the Grand Bazaar in Istanbul, I do not remember a spell as strong as this. When I was lost in Bursa one time, I had wandered to the Grand Bazaar there, but I was not able to feel the same enchantment. This is all despite the fact that I knew, loved, and was influenced by the "Grand Bazaar" poems of Orhan Veli, Behçet Necatigil, Sezai Karakoç, and Ece Ayhan. I had traversed, got bored, and even became angry at the long covered bazaars of Antep, Hatay, and Izmir. Only Maraş's Grand Bazaar! The Historical Maraş Bazaar! The only place, the single Grand Bazaar that pulls me in, that leaves me without hurting me, that understands my mood, and that presents me with a remedy is this place. I only felt

Sezai Karakoç's "Open and sharp soft and beautiful Qur'an sounds / Grand dream bazaars in the Grand Bazaar" description only in Maraş's Grand Bazaar. When I remember this poem, I cannot help myself not to believe that Sezai Karakoç was mentioning Maraş in this poem.

When I enter the Grand Bazaar from its Southwestern gate close to İş Bankası, I feel as if I have entered into another realm altogether. I cannot feel the same thing when I enter from other gates. When I enter the Grand Bazaar from the gate near the Grand Mosque, I try to finish my errands quickly and return home. If I enter the Grand Bazaar from Çarşıbaşı, the chances are that I am deep in thought or I am showing round the city to somebody. If I enter the Grand Bazaar from the Butchers' Bazaar, then I am probably deep in trouble and lost my way.

At this point I seek asylum at the Grand Bazaar. But as I have said before, if I enter the Grand Bazaar from the southwest, especially where the copper and kerchief shops become more intense, it means that I want to live the bazaar and to get lost in the crowd and the rush.

At that moment I do not have a care for the world. I leave myself in the arms of life. I could stand on front of a shop for hours. I could examine a knife as long as I want without the intention of purchasing it. I could buy a Maraş Pastry even if I am not hungry and lean towards Taşhan. I could ask a manufacturer multiple questions for no reason and have a fun chat with him. At that moment I could sit at a corner of the Grand Bazaar while drinking tea, watch the incoming faces and extrapolate meanings from every step and move. At that

**İlle de Maraş
Kapalı Çarşı!
Tarihi Maraş
Çarşısı! Beni içine
çeken, sıkmadan
geri bırakan,
o anki hâlimi
anlayan ve
mutlaka bana bir
merhem sunan,
tek yer, tek
kapalı çarşı.**

her adımdan, her bükülüştan bir anlam çıkarabilirim. O an Kapalı Çarşı'yı düşünüyordum sadece. Kapalı Çarşı'yı yani kendimi ve şehrimi... Başka bir ifadeyle dünü, bugünü ve geleceği... Tabii en çok da bugünü... Sesleri dinlemeye çalışırım orada; ne sesler, ne gülüşler, ne küfürler duyarım. Hepsî büyük ve kolay kolay değişmez ama sanki her dem yeniden oluşur bir düzenin parçaları gibidirler. Elindeki tepsiyi sallaya sallaya uzaklaşan çocuk, gözümde ayrı sevimlidir o an. Yaktığı sigarayı, gizleye gizleye içmeye çalışan genç, başka bir tatlılık kazanır. Belki de

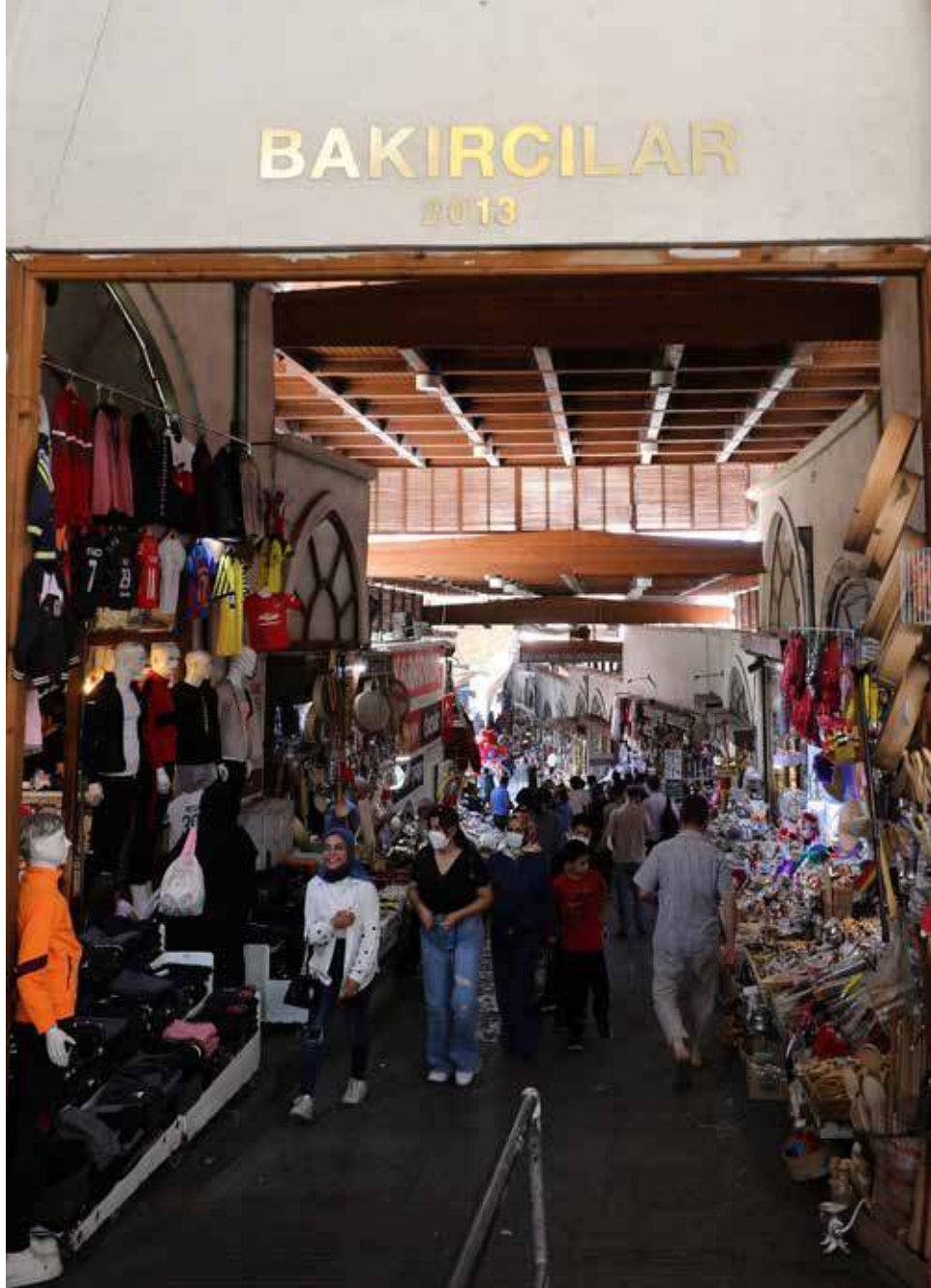
küçük oğlunun yırtılan ayakkabısına ne kadar kızmışsa, o kızgınlıkla ayakkabıcıyla pazarlık yapan, hatta kavga eden teyzeye de sempatiyle bakmaktan kendimi alamam.

Bu ben değilimdir aslında. Bu ben olamam. Benim gibi buluttan nem kapan, her an kırılmaya hazır yaşayan, bunun sonucunda her gün binlerce yara alarak evine döndüğünü bilen biri için, bu hayata bakış, bu insanları algılayış normal değildir. Bu, bütünüyle Kapalı Çarşı'nın büyü-sü, uyandırdığı duygularla ilgilidir. Öyle ya, "Benden çok derdi var, yüzü gülenin" sözüyle başka nerede karşılaşır ki insan? Bu sözü duyduğunda, sırtında taşıdığın onca sıkıntıyı, başka nerede olduğun yere bırakıp, yürümeye devam edebilirsin? Hiç tanımadığın biriyle, kırk yıllık ahbapmışsınız gibi konuşmayı, samimiyet kurmayı başka nerede nasıl yapabilir? Tabii ki Kapalı Çarşı'da... Bir AVM'de bunun olabileceğini düşünemiyorum. Belki Kapalı Çarşı'dan çok AVM'lerden alışveriş yaptığım hâlde, bu samimiyet, güven, birliktelik, hayat doluluğu ve bilgelikle oralarda karşılaşmadım. Kapalı Çarşı, tarihiyle birlikte büyüyen değil olgunlaşan bir yapıya sahiptir. Bu olgunluğa sanırım hiçbir AVM bu topraklarda sahip olamayacak. Kapalı Çarşı bu toprakların ürünü çünkü... Onda Dulkadiroğlu Beyliği'nden, Osmanlı'dan izler var. Cumhuriyet Maraş'ının nabızı da burada atmış; yakın tarihimizden orada nefesler var. Dışarıdan, ithal edilmemiştir Kapalı Çarşı. O bizim tarihimiz, şehrimizin atıp duran nabızı, yalnızlığımızın sığınağı, bayramlarımızın neşesidir. Doğru ya, bir de arefe günleri vardır Kapalı Çarşı'nın. Adım atacak yerin kalmadığı, herkesin yarış içinde ama büyük bir neşeyle alış veriş yaptığı, belki de bayramdan önce bayramın yaşandığı gün... Onu da bir sonraki Kapalı Çarşı yazısında anlatalım.

moment I am only thinking about the Grand Bazaar. The Grand Bazaar as in myself and my city... To put it in other words, the past, the present, and the future... Especially the present... I try to listen to the sounds there. I hear many voices, laughter, and curses. Most of them are grand and hard to change, but they reincarnate and immediately become a part of the order. The kid who is walking by swinging his tray becomes sympathetic in my eye. The young person who tries to secretly smoke his cigarette becomes a sweet vision. I cannot even help but sympathize with the elderly lady who bargains with the shoe seller as heatedly as she was when she got angry at her son when he ripped his shoes.

This is not the real me. I cannot be this. As someone who is very skittish and brittle, who returns home with many wounds due to this nature, this perspective upon life, this vision is not normal for me. This is completely the magic of the Grand Bazaar, the emotions it evokes. Where else can we stumble upon the line "The laughter is more troubled than me"? Where else can you dismantle your weights once you hear this word and go your merry way? Where else could you begin a conversation with a complete stranger as if you were friends for many decades? Of course, in the Grand Bazaar... I also think that this cannot be possible in a shopping centre. Even though I shop at shopping centres more than the Grand Bazaar, I cannot see the intimacy, trust, companionship, livelihood, and wisdom there. The Grand Bazaar, along with its history, is not a growing, but a maturing structure. My guess is that not a single shopping centre will ever reach this maturity in these lands. Because the Grand Bazaar is a product of here...

There are traces there from the Dul-kadirites and the Ottomans. Maraş of the Republic era had its pulse beating there; there are breaths of air from our recent history there. The Grand Bazaar was not imported. It is our history, the beating pulse of our city, the asylum of our solitude, and the cheerfulness of our holidays. There are also eid eve days in the Grand Bazaar. You cannot find a place to take a step, everyone is in a rush, but they shop happily. This is the day the eid is lived before the eid... Let us talk about this in another Grand Bazaar essay.

Only Maraş's Grand Bazaar! The Historical Maraş Bazaar! The only place, the single Grand Bazaar that pulls me in, that leaves me without hurting me, that understands my mood, and that presents me with a remedy is this place.

PULSUZ MEKTUPLAR (8)

STAMPLESS LETTERS (8)

2021 Necip Fazıl Şiir Ödülü'nü Mustafa Aydoğan aldı. Hüseyin Yorulmaz ödül töreni esnasında Mustafa Aydoğan'ın yaptığı konuşmaya dikkat çekiyor ve kadim bir dost olarak soruyor: "Bu ödül sana nasıl bir sorumluluk yükledi?"

Mustafa Aydoğan received the 2021 Necip Fazıl Poetry Award. Hüseyin Yorulmaz gives attention to the speech Mustafa Aydoğan gave at the award ceremony and asked as an old friend: "What kind of a responsibility did this award give you?"

HÜSEYİN YORULMAZ / MUSTAFA AYDOĞAN

Sevgili Mustafa Aydoğan,

Öncelikle Necip Fazıl Şiir Ödülü'nün bu yıl sana verilmesi dolayısıyla tebrikatımı sunuyorum. Ödül esnasındaki konuşmayı da bu konu üzerine bina etmen iyi oldu. Ödül vermenin teklif etmek olduğunu vurgulaman da önemliydi. Yalnız bu cümlelerin içi doldurulsaydı daha iyi olurdu.

Doğduğun toprakların bereketini anlatırken Necip Fazıl'dan Cahit Zarifoğlu'na, Nuri Pakdil'den Rasim Özdenören'e kadar ülkemizin büyük şair ve yazarlarını selamlaman ve onlara göndermede bulunman ilgi çekiciydi. Bu isimlerin hepsi Maraşlı ve Türkiye'ye mal olmuş şair ve yazarlar. Ben de bu zincirin halkalarından biriyim, anlamına geliyordu bu. Verilen mesaj yerini buldu. Bunlardan Necip Fazıl hariç diğerleriyle görüşmüşlüğü ve haklarında kalem oynamışlığın vardır, biliyorum. Cahit

Zarifoğlu ile mektuplaştığını, ilk şiirlerinin onun tezgâhından geçtiğini söylemiştin bir yerlerde. Nuri Pakdil'le ilgili müstakil bir kitap çalışman var ve "İnancın Parıltısı" olarak adlandırıyorsun. Pakdil'le ilgili sağlığında yazılmış en özgün bir çalışma. Rasim Özdenören'le diğerlerinden daha çok görüşmüşlüğü ve sohbet etmişliğinin var. Ayrıca hakkında yazı yazmışlığın var mı, bilmiyorum.

Maraş'ın kaderi ile Türkiye'nin kaderi sanki özdeşmiş gibi bu zincirin ilk halkasında Necip Fazıl Kısakürek var. Yapıp ettikleriyle, çıkardığı dergi ve kitaplarla, konuşmalarıyla kitleleri coşturan bir Üstaddan bahsediyouz. Diğerleri de bu yolun takipçileri. *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinin, *Diriliş* dergisinin şiir ve edebiyat sahnesinde yerine getirdiği fonksiyonu göz önünde bulundursak bunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Sonrakiler onun açtığı çığırdan ilerliyor. Yol açmak, bir çığır belirlemek Usta'da nasip oluyor.

* * *

Ödül Jürisinin şiir ödülüne ilişkin gerekçeyi okurken şöyle deniliyor: "Şiir yazmanın yanı sıra şiir üzerinde düşünen ve düşüncelerini akıcı denemeler halinde okuyucuya sunan şair Mustafa Aydoğan, imgeyi şiirde önemseyip başarıyla kullanan, gelenekten beslenerek yeniliği arayan, lirizme meyyal, yalın ama bir o kadar da derinlikli şiiriyle Necip Fazıl Şiir Ödülü'ne layık görülmüştür" deniliyor.

Serde gazetecilik var biliyorsun. Bu refleksle soruyorum: Bu ödül sana nasıl bir sorumluluk yükledi? Bunun dayanılmaz bir hafifliği vardır, tahmin edileceği üzere. Ağırılığı nedir?

Hüseyin Yorulmaz
Üsküdar, 03 Ocak 2022, Pazartesi

Dear Mustafa Akdoğan,

First of all, I congratulate you for receiving the Necip Fazıl Poetry Award this year. It was nice that you based your speech at the ceremony on this event. It was important that you stressed that giving an award means making a proposition. It would have been better if this sentence was backed up a little bit more.

It was interesting that you saluted and alluded to the great poets and authors of our country from Necip Fazıl to Cahit Zarifoğlu, from Nuri Pakdil to Rasim Özdenören during the part where you talked about the abundance of where you were born. All the poets and authors are from Maraş and known by the whole of Turkey. This meant that you positioned yourself within this chain as well. The message went to the right place. I know that you met with all these writers aside from Necip Fazıl and that

you wrote about them too. You had once said that you corresponded with Cahit Zarifoğlu by letters and that your first poems were revised by him. You have a book about Nuri Pakdil which you have called "The Gleam of Belief". This is the most unique book written for Pakdil during his health. You have met and talked with Rasim Özdenören more than the others. I do not know if you have also written something about him as well.

The first ring of this chain is Necip Fazıl Kısakürek as if the fate of Maraş is the same with the fate of Turkey. We are talking about a master who excited crowds with his activities, magazines, books, and addresses. Others are the keepers of this path. We could easily say this when we remember the function of magazines such as *Edebiyat*, *Mavera*, and *Diriliş* in the name of poetry and literature. The newcomers walked in the epoch

he created. It was up to the Master to open the path, to create an epoch.

* * *

The text about the justification of the Award Jury reads as such: "Aside from writing poetry, Mustafa Aydoğan thinks about poetry and presents his thoughts in the form of fluent essays to the readers. He gives importance to images in poetry and uses them masterfully. He benefits from tradition and seeks novelty, he inclines to lyricism. He has been seen worthy of the Necip Fazıl Poetry Award with his plain and deep poetry."

You know, I am a kind of a journalist. I ask reflexively: What kind of a responsibility do you feel with this award? One could guess that this has an unbearable lightness. So, what is the heaviness?

Hüseyin Yorulmaz
Üsküdar, 3rd of January 2022, Monday

Mustafa Aydoğar, Nuri Pakdil

**Maraş'ın kaderi
ile Türkiye'nin
kaderi sanki
özdeşmiş gibi...
Necip Fazıl
Kısakürek yapıp
ettikleriyle,
çıkardığı dergi
ve kitaplarla,
konuşmalarıyla
kitleleri coşturan
bir üstattı.**

Aziz Dostum,

Nazik ve değerbilir tebriklerin için
teşekkür ederim.

Necip Fazıl bu topraklara mümin bir
iklimin müjdecisi olarak geldi ve gitti.
Aynı şehrin çocuğuyuz. Benim hayat
düzenimin gizli nizam vericisi odur.
Çocukluğumun kulakları onun adıyla
doluydu. Şiir ve fikir bende Necip

Fazıl'dan mirastır. Hepimizde öyle.
Bizim kuşak ilhamını ondan ve onun
yankısını taşıyan sonraki kuşaktan
aldı. Birike birike bir nehre dönüşme-
nin düşünüyorduk hep.

Maraş'ın edebiyatımıza, özellikle de
şiiirimize katkısının büyük olduğunu sa-
nırım hiçbir insaf sahibi inkâr etmez.
Benim ödül konuşmam biraz da bu
gerçeği hatırlatmaya matuftu.

Necip Fazıl Ödülünün 2021 yılı seçimin-
de şiiir ödülü bana verildi. Elbette ki
sevindim, mutlu oldum, onur duydum.

Ben şahsen ödül sistemine büyük
önem atfediyorum. Öteden beri. Elim-
de olsa güçlü ve etkili ödüller tesis
ederim. Ödül moralidir. Hem moralidir
hem de ruhen edebiyata yatkın genç
insanlara hayal, güven ve umut verir.
Yetenek sahibi olanları cesaretlendirir.

*

Ödülün bana nasıl bir sorumluluk yük-
lediğini sormuşsun mektubunun son
paragrafında. Bilmiyorum. Ödülün bir
sorumluluk yüklediğini düşünmüyorum

galiba. Ödül alan, sorumluluklarını
yerine getirmiş olmanın mükâfatını
alıyordur kanaatimce. Tabii bu mükâ-
fatın içinde ayrıca sorumluluklarını
yerine getirmeye devam edeceği yö-
nünde verdiği güvenin de payı vardır.
Bize verilen ödülün de bu mahiyette
olduğunu düşünüyorum.

*

Tören İstanbul'da olunca iki ödül
birden almış gibi oldum. Bir hafta
İstanbul'da kaldım. Taksim'de bir ote-
le yerleştim. Hiç yapmadığım kadar
yürüdüm, yürüdüm, yürüdüm. Pera'yı
sokak sokak gezdim. İstiklal Caddesi-
ni özlemişim. Defalarca gittim geldim.
Boydan boya. Galata Mevlevihanesi
bir sürpriz gibi çıktı karşıma. Şeyh
Galib'in mezarını ve hamuşânı ziyaret
ettik. Dualarımızı okuduk ve Mevlevi-
haneyi gezdik. O muhteşem ibadet
ve muhabbet mekânı şimdi müze. Bir
turiist gibi gezdik. Müzeyi başka nasıl
gezebilir ki insan! Acıklı elbette. Şeyh
Galib'i mezarda düşünmemiştim hiç.

Sonra başka gün Sezai Karakoç'u
ziyarete gittim. Mezarını zor bulduk.
Ankara'dan gelince böyle oluyor
demek ki. Şehzade Camiinin avlu-
sunda bir müddet dönüp durdum.
İlk girişte gördüğümüz hazirenin bir
bölümümüştü meğerse. Sonra yaşlıca
bir adama Sezai Karakoç'un mezarı
nerede, diye sordum. Karakoç'u
tanımayacağına, duymamış olabi-
leceğine zerre ihtimal vermeyen bir
güvenle sormuştum soruyu. Verdiği
cevaptan hiç duymamış olduğu belli
oldu. İçime garip bir hüznü ve öfke
çörekleniverdi. Sonunda buldum.
Mezarın üstündeki beyaz taşların ber-
raklaştırdığı bir aydınlık karşılayıverdi
beni. Selam verdim.

Biri çağdaşım iki bilge şairi mezarda
bulmak, toprağın altında düşünmek
zihnimdiki her şeyi daha da fanileşti-
riverdi. Rahmet olsun.

Muhabbetle kal.

Mustafa Aydoğar
Ankara, 10 Ocak 2022, Pazartesi.

Necip Fazıl came to this land as the harbinger of a faithful climate and left as such. We are the children of the same city. He is the secret organizer of my life.

My Dear Friend,

I thank you for your polite and appreciative gratulation.

Necip Fazıl came to this land as the harbinger of a faithful climate and left as such. We are the children of the same city. He is the secret organizer of my life. My ears from childhood were filled with his name. Poetry and ideas were han-

ded down to me from Necip Fazıl. The same goes for all of us. Our generation took inspiration from him and the generation after him which carried his echo. We dreamt of transforming to a river as we gathered drop by drop.

No fair person would deny the contribution Maraş made to our literature, and especially our poetry. My acceptance speech was referencing this truth.

The poetry award for 2021 in regards to the Necip Fazıl Awards was given to me. I was happy, cheerful, and honoured.

I give great importance to the award system. This is true for me since the beginning. If it were in my hands, I would have established powerful and impactful awards. Awards boosts morale. It is morale and allows young people inclining towards literature to dream, feel safety and hope. It encourages the gifted.

*

In the last paragraph of your letter, you asked about the responsibility of the award. I do not know. I guess that I do

not think an award gives you responsibility. The receiver is only awarded because they had discharged their responsibility. Of course, there is also a trust that the receiver will continue to discharge his or her responsibilities with this award. I believe that the nature of the award given to us is as such.

*

Since the ceremony was in Istanbul, it was like having two awards at once. I stayed in Istanbul for a week. I stayed in an hotel in Taksim. I walked, walked, and walked as never before. I travelled Pera street by street. I had missed Istiklal Road. I went to and fro there multiple times. I stumbled upon the Galata Mevlevihanesi like a surprise. I visited Şeyh Galib's tomb and the graveyard. We prayed and wandered around the Mevlevihane. That great place of worship and love is now a museum. We travelled there like a tourist. How could one go about a museum in a different way! It is truly sad. I had never thought of Şeyh Galib within the grave.

Then I went to Sezai Karakoç on another day. It was difficult finding his grave. This is a part of coming from Ankara I guess. I walked around the patio of Şehzade Mosque for quite some time. Apparently it was in the graveyard seen once you enter the garden. Then I asked an elderly person the whereabouts of Sezai Karakoç's grave. I was pretty sure that the man knew him, that there was no chance he did not know him. I understood from his answer that he did not know. I welled up with a feeling of sorrow and anger. At last, I found the grave. An illumination that grew with the clarity of the white stones on the grave welcomed me. I gave my salutations. To find two poets in graveyards, one of which was my contemporary, made everything in my mind more mortal. May he rest in peace.

Keep with love.

*Mustafa Aydoğan
Ankara, 10th of January 2022, Monday.*

LEYLEK GÖÇÜ

STORK MIGRATION

Kadirli'yi geçince, toprak yollardan Beşbucak Köyü sapağına döndüğünüzde Yusuf Efil'in bahçesine gelene kadar renk renk borazan çiçekleri, mandalina, portakal ağaçları karşılar sizi. Buram buram turuncgil kokusu sarar her yanı.

When you turn to the Beşbucak Village exit after passing Kadirli, you will be welcomed by colourful jimpsons, tangerines, and orange trees until you arrive at Yusuf Efil's garden. The intense citrus odour diffuses everywhere.

AYŞE HİCRET AYDOĞAN

İki bin yirmi yılının mart ayında annem Semiray Hanım, kardeşim Mustafa, oğlum Eren ve yakın dostum Salime'yle Maraş'a doğru yola çıktık. Büyükbabam Yusuf Efil ve anneannem Ayşe Hanım, Maraş'ın Andırın ilçesine bağlı Beşbucak köyünde yaşıyor.

Ankara'dan iyice uzaklaşıp Çukurova'ya yaklaştığınızda baharın gelişini müjdeliyor sıcaklığın değişimi, bitki örtüsünün yeşile dönüşü... Şekerpınarı'nda mola veriyoruz yıllardır. Babam çok severdi burayı. Buz gibi doğal kaynak suyu dillere destandır.

Ne zaman Andırın'a doğru yola çıksam kanatlanıyorum âdeta. Doğduğum ev orada. Hatırlasam da orada geçirdiğim dört yılı, Andırın babam demek; ailem, çocukluğum, evim demek. Biz

çocukken büyükbabam Andırın'da yaşıyordu. Küçük bahçelerinde ki akşamsefalarını hatırlıyorum yalnızca. Minik ellerimden tutup "Akşamsefaları gece açar." deyişini dün gibi hatırlıyorum. Hava karardığında İlke'yle bahçeye koşup çiçeklerinin açılışını izlerdik.

Kadirli'yi geçince, toprak yollardan Beşbucak Köyü sapağına döndüğünüzde Yusuf Efil'in bahçesine gelene kadar renk renk borazan çiçekleri, mandalina, portakal ağaçları karşılar sizi. Buram buram turuncgil kokusu sarar her yanı.

Büyükbabam kapıda bekliyor, seksen yedi yaşı omuzlarını çöktürmüş. Zayıflamış. Gülümsüyor. Nar ağaçlarının altında duruyor. Mandalinalar sarkmış. Her zamanki güzel Türkçesiyle "Onları siz toplayacaksınız." diyor.

Her mevsim ayrı bir güzellikle selamlıyor bahçe bizi. İnsan en çok evini arıyor. "Evim neresi?" sorusu geçiyor zihnimden, buraya her gelişimde. Çocukluğum, eksilen yanlarım, uğurladıklarım ve gönlümde yer açtıklarım... Bahçe sulama kanalına bakıyorum, upuzun bir yol edinmiş kendine. Onun evi burası; Kahramanmaraş'ın bir köyünde, her şeyden habersiz dünyanın en ulvi işini yapıyor. Bunun farkında mı? Evini sulayıp, her mevsim yeşertip, meyveleriyle çocuklarını beslediğinin...

Kışın kol kanat geren yalnızca bu ev değildi bize. Soba çatırdar, mandalina kabuklarının yaydığı kokuyu çekerdik içimize. O günlerden sonra bir daha huzuru bulduk mu, dönün içinize, çocukluğunuzun kokusu gidiyor mu burnunuzdan?

During the March of two-thousand and twenty we set path to Maraş along with my mother Semiray Hanim, my brother Mustafa, my son Eren, and my close friend Salime. My grandfather Yusuf Efil and my grandmother Ayşe Hanim live in the Beşbucak Village of Andırın District in Maraş.

The change of the temperature and the transformation of the vegetation to green was the harbinger of spring as we came close to Çukurova after leaving Ankara... We had been making pit-stops at Şekerpınarı for years. My father used to like this place a lot. Its ice-cold natural spring water is known by many.

It's as if I take wings whenever I set path to Andırın. The house I was born in is there. Even though I cannot really remember my four years spent there, Andırın means my father as well as my family, my

childhood, and my home to me. My grandfather used to live in Andırın when we were little. I only remember the four-o'clocks in the garden there. I remember him saying "Four-o'clocks bloom at night," as he held my little hands. We used to watch the flowers bloom with İlke after running to the garden at dusk.

When you turn to the Beşbucak Village exit after passing Kadirli, you will be welcomed by colourful jimpsons, tangerines, and orange trees until you arrive at Yusuf Efil's garden. The intense citrus odour diffuses everywhere.

My grandfather, whose shoulders have slumped after eighty-seven years, was waiting for us at the door. He had lost weight. He was smiling. He was waiting under the pomegranate trees. The tangerine boughs had drooped. He said, "You'll pick them," with his beautiful Turkish.

The garden welcomes us with a different beauty each season. One seeks their home the most. The question "Where is my home?" appears in my brain every time I come here. My childhood, my lost aspects, people whom I bid farewell to, and the people who I opened a place in my heart to... I look at the watering canal of the garden, it has a very long route. That's its home. It is doing the highest of things without any knowledge of it in a village of Kahramanmaraş. Does it realise this? That it waters the house, turns it green every season, and that it feeds the children with fruits...

The house was not the only thing that protected us in winter. As the stove crackled, we used to inhale the fragrance emanating from the tangerine peels. Did we ever find peace after those days? Look within yourselves, can you ever forget the smell of your childhood?

Büyükbabamın sağ dizi İlke'nin, sol dizi benimdi. Aidiyet duygusunun verdiği neşeyle kısılıyordu gözlerimiz; daima küt kesilen saçlarımızı okşuyor, bitmek bilmeyen sorularımıza cevap veriyordu. "Büyükbaba, gulyabani diye bir şey var mı?", "Büyükbaba, keklikler ne yer?", "Büyükbaba, bahçedeki kedi yavrusu ya, onun büyükbabası var mı?"...

Büyükbabam sık sık o günleri anlatıyor. "Ayşe'm," diyor, "yaramaz değildi ama çok hareketliydi." Şimdi delikanlı olan oğluma gözleri dolarak bakıyor. Ne hissettiği yazıya dökülebilir mi, gulyabaniden korkan torunu artık bir anne. Bahçede besledikleri kedilere bakıyor, "Yavrusu kendisinden büyük," diyor gülerek. "Bir buçuk yaşında, hâlâ emiyor."

Bitkilerin ismini tek tek sayıyor, hangi ayda hangi meyvenin yetiştiğini, ne kadar sulandığını, ne zaman ilaçlandığını... O yaşta mandalina, portakal ağaçlarına dayadığı merdivene tırmanıyor. "Biz toplarız," diye atılıyor Salime'yle. Nasıl keseceğimizi gösteriyor. Yiyip geçtiğim mandalinalarda nasıl bir emek olduğunu bu yaşında anlıyorum. Üzerinden hâlâ hiç çıkarmadığı ceketle büyükbabam bahçeye doğru bakıyor, gözlerindeki aşkı görüyorum. Otuz sene önce küçücük olan ağaçlar gözümün önüne geliyor. Bir leylek gibi bu ılıman iklime göç etmek arzusu büyüyor içimde.

"Bir kuş vardı," diyor büyükbabam göğe bakarak. "Yıllardır gelmiyor, duymuyorum artık sesini." Gökyüzünde evini arayan bir kuş oluyorum. Portakal, mandalina, nar ağaçlarının arasında süzülüyorum. Yağmur başlıyor. Koluna giriyorum büyükbabamın. Babama sarılır gibi ceketinin içine saklanıyorum.

Bu evde, sobanın üstünde kaynayan çayda demleniyor anılarım. Duvarda asılı fotoğraflar az önceki yağmurla göçüp gidiyor.

Dönüş vakti geldiğinde anneannemin gözyaşları dinmez. Büyükbabam her zamanki vakur duruşuyla ardımızdan bakar.

Adana yolunda Sarıçam taraflarına geldiğimizde büyük bir sürpriz bekliyor bizi. Bir leylek sürüsüne denk geliyoruz. Bir leylek göçü. "Evin neresi hatırla, hicret et ılıman iklimlere, sılayırahimin bereketini unutma, bir mandalina bahçesi gibi büyüt yaşamı" diyor leylekler.

"Bir kuş vardı," diyor büyükbabam göğe bakarak. "Yıllardır gelmiyor, duymuyorum artık sesini." Gökyüzünde evini arayan bir kuş oluyorum. Portakal, mandalina, nar ağaçlarının arasında süzülüyorum.

Yusuf Efil, Ayşe Hicret Aydoğan

"There was a bird," said my grandfather whilst looking towards the sky. "It has not been coming for years, I cannot hear its voice." I become a bird seeking her home from the sky. I glide between orange, tangerine, and pomegranate trees.

The right knee of my grandfather belonged to ilke and the left one was mine. We used to squint our eyes with the happiness that came along a sense of belonging. He used to caress our bob-hair and answer our endless questions. "Grandfather, is there such a thing as a wild ghoul?", "Grandfather, what do partridges eat?", "Grandfather, you know the cat that gave birth in the garden, does she have a grandfather?"...

My grandfather remembers those days quite often. "My Ayşe," he says, "was not naughty, but she sure was zippy." He now looks at the eyes of my adolescent son with tears in his eyes. How can one put this into writing...?

Her granddaughter who was afraid of wild ghouls is now a mother. He looks at the cats he feeds in the garden by saying "Her child is bigger than him," while laughing. "It's one and a half years old, but it is still breast-feeding."

He counts the names of plants one by one while giving us information of the seasons of fruits, the amount of water they need, and when they need to be applied with pesticide... He climbs the ladder towards tangerine and orange trees at his age. "We could pick them too," I say along with Salime.

He shows us how to cut them. I am just realizing at this age what kind of labour goes into raising tangerines which I eat nonchalantly. My grandfather looks towards the garden with his jacket which he never takes off and I could see the love in his eyes. I see the trees which were very little thirty years ago. I suddenly feel the desire to migrate to this mild climate like storks.

"There was a bird," said my grandfather whilst looking towards the sky. "It has not been coming for years, I cannot hear its voice." I become a bird seeking her home from the sky. I glide between orange, tangerine, and pomegranate trees. Rain begins. I hold on to the arm of my grandfather. I hide inside his jacket as if hugging my father. My memories infuse with the boiling tea above the stove of this house. The photographs on the wall migrate along with the rain.

My grandmother incessantly cries when the time comes for us to leave. My grandfather watches us from behind with a solemn stance.

When we come to the whereabouts of Sarıçam on the Adana road, we see that a surprise is welcoming us. We stumble upon a flock of storks. A stork migration. The storks are saying, "Remember your home, migrate to mild climates, do not forget the abundance that comes with visiting your home, look after your life like a tangerine garden."

ANDIRIN YAYLALARINDA DERTLİ GEZEN BİR ÂŞIK

A TROUBLED AŞIK WALKING ON THE PLATEAUS OF ANDIRIN

İlerleyen yıllarda Türk Sineması'na damgasını vuracak olan Yılmaz Güney ve Halit Refiğ; Karacaoğlan'ın Kara Sevdası'nın senaryosunda verdikleri katkının yanı sıra, çekimlerde de Atıf Yılmaz'ın asistanlığını yaparak sinema yolculuklarını Andırın'da başlıyorlar.

Yılmaz Güney and Halit Refiğ, who will become quite prominent in the Turkish Cinema in future years had contributed to the movie's scenario and they had embarked on their cinematic career at Andırin as being Atıf Yılmaz's assistants.

EMRE BİRHAN

Karacaoğlan'ın Kara Sevdası, 1959 yapı mı bir Atıf Yılmaz filmi. Filmin prodüktör-lüğünü ise Erman Film'in sahibi Hürrem Erman yapıyor. Hikâyesi usta yazar Yaşar Kemal'e ait olan filmin senaristleri ise Yaşar Kemal, Atıf Yılmaz, Yılmaz Güney ve Halit Refiğ. Filmin oyuncu kadrosunda da dönemin yıldız oyuncularını yer almakta. Başrollerdeki Nuri Altınok ve Tijen Par'a, Kadir Savun, Sami Hazinses ve Danyal Topatan gibi isimler eşlik etmekte.

Çekimleri Kadirli ve Andırın'da gerçekleştirilen film, o günlerde Yeşilçam'ın en büyük prodüksiyonlu filmlerinden biri olma özelliğini taşıyor. Filmin görüntü yönetmeni Mike Rafealyan'ın çekimlerin İstanbul'da, Belgrad Ormanları'nda yapılmasının daha uygun olacağını belirtmesine rağmen, rejisör Atıf Yılmaz'ın ısrarıyla Karacaoğlan'ın yaşadığı yörelerde set kurulmasına karar verilir. Filmde Çığış Yaylası, Meryemçil Yaylası, Andırın, Cerit Obası, Çokak Köyü ve Binboğa dağlarının eşsiz manzarası altında çekimler gerçekleştirilir. Filmin müzikleri Sabahattin Kalender ve Ruhi Su imzası taşıyor. Karacaoğlan türkülerini de yine Ruhi Su seslendirir.¹

*"Karacaoğlan der ki: Devranım döndü
Gönüm yücedeydi, engine indi
Seherin yelleri, şafağın bendi
Hani usul boylu sunam gelmedi"*

Film, Andırın Çığış Yaylası manzarasının üstüne anlatıcının sesinin düşmesiyle açılır. Filmin bazı kısımlarında ara ara giren anlatıcı, olayları yorumlayıp izleyiciyi bilgilendirerek filmin genelinde tercih edilen masalsı anlatıya katkıda bulunur. Jenerik boyunca da boynuna sazını asmış dağlara doğru yürüyen Karacaoğlan'ı (Nuri Altınok) görürüz.

Meryemçil Yaylası'nda Bozdoğan Obası sakinleri kervan kurar. Burada bir deve inatla yerinden kalkmamakta ve insanlara zorluk çıkarmaktadır. İlerleyen sahnelerde Karacaoğlan'ın "kardası" olacak olan Deli Hüseyin (Kadir Savun), devenin kalkmasına bahis açar ve oradan geçmekte olan Karacaoğlan'a "Sen âşıksın, her şeyi bilirsin. Saz çalıp türkü söylersen deveyi kaldırabilirsin," der. Karacaoğlan da "Türküyle deve kalkar mı hiç?" diye alçakgönüllülük yapar, lâkin yine de alır sazını eline, başlar türküyeye...

*"Karac'oğlan der ki: Hoş etti methin
Al yanaktan buse olsa himmetin
Yüz bin şehir saysam, değmez kıymetin
Hasılı cihana değer gözlerin"*

Bu türküyü duyan deve ayaklanır. Devenin yanına gelen Elif de (Tijen Par) bu olaydan etkilenir ve Karaca-Elif aşkının ilk kıvılcımları burada çıkar. Elif, Bozdoğan Obası'nın Bey'inin kızıdır. Gönü Karacaoğlan'dadır ancak Bey babası onu Avşar Bey'inin oğluna vermek istemektedir.

*"İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif, Elif diye.
Deli gönül abdal olmuş
Gezer Elif, Elif diye."*

Filmin devamını, izlemeniz dileğiyle, burada anlatmayacağız. Zengin kız-fakir

¹ Filmin ilk kopyasında Karacaoğlan türkülerini söyleyen kişi ünlü halk müziği sanatçısı Ruhi Su'dur. Ancak Ruhi Su'nun dönemin yasaklı sanatçıları arasında yer alması sonucu prodüktör Hürrem Erman'ın çekinceleriyle Karacaoğlan türkülerine opera sanatçısı Aydın Gün'ün ses vermesinde karar kılınmıştır. Filmin yönetmeni Atıf Yılmaz anılarında bu karardan hiç memnun olmadığını, türküler Ruhi Su'nun söylemesini ısrarla istediğini belirtmiş ve filmin orijinal Ruhi Su türkülerinin yer aldığı tek bir kopyasının bile bulunmamasından yakınmıştır.

"The Dark Love of Karacaoğlan" is a 1959 film directed by Atif Yılmaz. The producer of the film was Hürrem Erman, the owner of Erman Films. The story was written by the masterful Yaşar Kemal and the scenarists of the movie were Yaşar Kemal, Atif Yılmaz, Yılmaz Güney, and Halit Refiğ.

The cast of the movie consisted of the stars of that era. Kadir Savun, Sami Hazinses, and Danyal Topatan were supporting the prime actors Nuri Altınok and Tijen Par. The film was shot at Kadırlı and Andırın. The film had the highest production budget of the era in Yeşilçam. Even though the visual director Mike Rafaelyan advised the movie to be shot at the Belgrade Forests in Istanbul, the director Atif Yılmaz insisted on shooting the film where Karacaoğlan had lived. We can see many shots of wonderful vistas from Çığışar Plateau, Meryemçil Plateau, Andırın, Cerit Site, Çokak Village, and Binboğa Mountains. The music of the movie belonged to Sabahattin Kalender and Ruhi Su. The Karacaoğlan songs were voiced by Ruhi Su too.¹

*"Karacaoğlan says: My world is turning
My heart was loft, it descended to the depths
The morning winds, the banks of dawn
Where is my sweet necked duck at"*

The film begins with a shot from Andırın Çığışar Plateau along with the voice of the narrator. The narrator sometimes intervenes throughout the movie, comment on what happened, and inform the audience. Thus, the movie has a tale-like feeling. We see that Karacaoğlan (Nuri Altınok) is walking with his instrument for the whole of the initial theme music.

The residents of the Bozdoğan Site sets up a caravan at Meryemçil Plateau. A camel insists on not standing up and giving the people there a hard time. On the continuing scenes, Karacaoğlan's brother Deli Hüseyin (Kadir Savun) talks about the camel not getting up and calls out to Karacaoğlan passing there "Hey, you are an aşık, you should know everything. You might make the camel get up while playing your instrument and singing." Karacaoğlan replies by "Would a camel raise just with a song?" to show

his humility. But nonetheless, he takes on his instrument and begins to sing...

*"Karac'oğlan says: How sweet your praise
Your help would be a kiss from rosy cheeks
A hundred cities will not be as worthy as you
In all, your eyes are worthy as the world"*

The camel gets up after hearing this. Elif (Tijen Par), who comes near the camel gets impressed from this act and the first sparks of the Karaca-Elif love begins here. Elif was the daughter of the Bozdoğan Site's leader. She loves Karacaoğlan, but her father wants her to marry the son of Avşar Bey.

*"A thin snow begins to pour
Whispering Elif, Elif.
My heart became a wanderer
Whispering Elif, Elif."*

¹ In the first copy of the movie, the folk-songs were sung by the folk-singer Ruhi Su. But since Ruhi Su was a censored artist at the time, the producer Hürrem Erman acted hesitantly and replaced the songs with the versions sung by the opera singer Aydın Gün. The director of the movie Atif Yılmaz was not pleased with this. He had insisted on Ruhi Su being the artist for the songs, but unfortunately there is not one single copy of the film existing with Ruhi Su as the musical artist.

oğlan çatışmasının bir örneği olan filmin genelinde masalsı bir anlatı hâkim. Araya girerek olayları açıklayan anlatıcı tercihi ve Bey hariç bütün oba halkının Karaca-Elif aşkına sonsuz saygı duyması, Bozdoğan Beyi ve Halil dışında kötü bir tek insanın olmaması; herkesin Karacaoğlu ve Elif'e kucak açması, koca bir obanın Bey'i karşılama alıp âşık için seferber olması mutlu bir masal anlatısını anımsatıyor. Dönemin Yeşilçam standartlarında bir estetiğe ve romantizme sahip filmde Karacaoğlu türküleriyle anlatımın desteklenmesi filme pastoral bir müzikal havası katıyor. Film, coğrafi güzelliklerinin yanı sıra adetleri ve türküleriyle de çekildiği yörenin özelliklerini yansıtıyor. Andırın Düzü'nün orman ve bozkır atmosferini aynı anda yaşatan doğası, Binboğa Dağları'nın uçsuz bucaksız yamaçları, Çığışar ve Meryemçil yaylalarının eşsiz manzarası filmin arka plan görseline önemli oranda otantiklik katıyor. Düğünlerde çalan davul-zurna; Sin Sin oyunu ve Mantıvar türküsü gibi yöre âdetleri ve "Gelin deşir şesini" gibi örneklerle kullanılan yöresel dil, filmin çekildiği yörenin özelliklerini yansıtmayı başardığını gözler önüne seriyor. Ancak türkülerde ve âdetlerde başarılı olan yöresel dil kullanımının diyaloglara yansımaması da dikkat çeken unsurlar arasında. Filmde yer alan replikler yöreye nazaran nispeten daha "şehirli" ve teatral yazılmış. Bu da diyalogların filmin dönemine tezat oluşturacak şekilde modern olmasına ve türkülerle kurulan yerel atmosferden zaman zaman uzaklaşılmasına yol açmakta.

Türk Sineması'nın en üretken ve yenilikçi yönetmenlerinden olan Atıf Yılmaz'ın teknik dehasında bu filmde de örnekler görmek mümkün. Nesneler arasına yerleştirilen kamerayla çekilen deneysel açılar, karakter özelliklerini yansıtmak için kullanılan alt açılı X üst açılı, hikâyenin atmosferine girmeyi orada kalmayı kolaylaştıran hareketli kamera kullanımı ilerde Türk Sineması'nın mihenk taşları arasına girecek olan Atıf Yılmaz'ın teknik becerisinin birer tezahürü olarak göze çarpıyor. Atıf Yılmaz'ın Hayallerim, Aşkım ve Sen isimli sinema anılarını anlattığı kitabında geniş yer verdiği Karacaoğlu'nun Kara Sevdası filmi; gerek oyuncularını, gerek hikâye ve senaryo yazarları ve gerekse teknik ekibi açısından Yeşilçam'ın yıldızlar topluluğunu bir araya getiren filmlerden biri konumunda. Filmin Andırın ve Kadırlı'de çekilmesinde ısrarcı olan Yılmaz, böylelikle Karacaoğlu'na duyduğu saygıyı ve onun türkülerinin sinemacılar arasında bıraktığı etkiyi daha etkili bir şekilde aktarıyor.

Film ayrıca Yılmaz Güney, Halit Refiğ ve Duygu Sağıroğlu gibi Yeşilçam duayenlerinin ilk sinema maceraları olma özelliğiyle de ön plana çıkıyor. İlerleyen yıllarda Türk Sineması'na damgasını vuracak olan Yılmaz Güney ve Halit Refiğ; filmin senaryosunda verdikleri katkının yanı sıra, çekimlerde de Atıf Yılmaz'ın asistanlığını yaparak sinema yolculuklarını Andırın'da başlıyorlar.

Coğrafi açıdan olduğu kadar, yöresel ve kültürel açısından da görsel atmosfer için biçilmiş kaftan olan Andırın ve çevresi filmin anlatısına ve Karacaoğlu'nun türkülerine başka bir hava katıyor.

Bağrında Karacaoğlu gibi nice şair ve ozanlar yetiştiren Kahramanmaraş, Karacaoğlu'nun Kara Sevdası gibi nice filmlere de ev sahipliği yapmalı ve Türk Sineması'nda 1959'dan beri esen Maraş rüzgârı tekrardan canlandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- <https://marasavucumda.com/karacaoğlanin-kara-sevdasi-1959/> Erişim tarihi: 03.02.2022
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Karacao%C4%9Flan%27%-C4%B1n_Kara_Sevdas%C4%B1
- <https://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7374/karacaoğlan-in-kara-sevdasi> Erişim tarihi: 03.02.2022

Dönemin Yeşilçam standartlarında bir estetiğe ve romantizme sahip filmde Karacaoğlu türküleriyle anlatımın desteklenmesi filme pastoral bir müzikal havası katıyor.

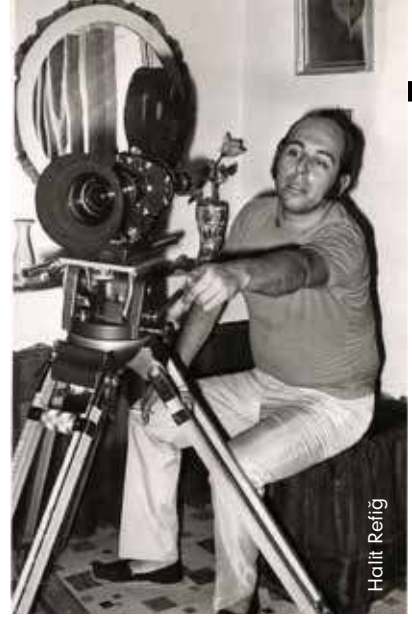
I will not talk about the rest of the film hoping that you will be watching it. The movie is an example of the rich girl - poor boy trope and it has a tale-like narration. Aside from the narrator, what makes this movie more tale-like is the people's endless respect for the Karacaoğlan love, that there is not many villains aside from Bozdoğan Bey and Halil. Everybody welcomes the love of Karacaoğlan and Elif, and the whole site goes against their leader to help these two lovers. The movie has the aesthetical and romantic standards of a typical Yeşilçam movie of that era and we can see a pastoral musical ambiance with the help of Karacaoğlan's songs.

The movie reflects the traditions and songs of the region as well as its geographical beauties. The

The movie has the aesthetical and romantic standards of a typical Yeşilçam movie of that era and we can see a pastoral musical ambiance with the help of Karacaoğlan's songs.

background of the film is rather authentic with the simultaneous atmosphere of forest and steppe of the Andırın Plains, the endless edges of Binboğa Mountains, the unique scenery of Çığışar and Meryemçil Plateaus. Regional traditions such as the drums and woodwinds at weddings, Sin Sin game, and Mantıvar song; and examples of local tongue with lines such as "*Gelin deşir şeşini*" shows that the film was successful at reflecting the features of its setting. Even though the local tongue is used successfully in songs and traditions, the lines of the movie are not that successful in this regard. The lines of the movie are more "city-like" and theatrical when compared to the local tongue. Thus, the dialogues contradict the period of the movie's setting with its modern speech. The atmosphere created with the song sometimes disappears due to this.

In this movie, we can see the technical genius of Atıf Yılmaz, one of the most productive and innovative directors of the Turkish Cinema. Experimental shots taken in weird angles between objects, lower perspective X upper perspective to reflect characteristic features, dynamic camera movement to allow the audience to feel the movie... All these techniques that became classics in Turkish cinema show the technical capability of Atıf Yılmaz.

Halit Refiğ

In his book "My Dreams, My Love, and You" Atıf Yılmaz talks about "Karacaoğlan's Dark Love" as a movie that brought stars of Yeşilçam together in terms of actors, story and scenario writers, and technical staff. Yılmaz was insistent on shooting the film at Andırın and Kadirli because of his respect for Karacaoğlan and thus we can see the affect of Karacaoğlan's songs in movies. The movie is also special because it is the first cinematic adventure of Yeşilçam pioneers such as Yılmaz Güney, Halit Refiğ, and Duygu Sağıroğlu. Yılmaz Güney and Halit Refiğ, who will become quite prominent in the Turkish Cinema in future years had contributed to the movie's scenario and they had embarked on their cinematic career at Andırın as being Atıf Yılmaz's assistants.

Andırın and its surrounding areas are one of kind in terms of geography, visual atmosphere, and culture. These have contributed to the film alongside Karacaoğlan's songs.

Kahramanmaraş was the home of many poets and folksingers like Karacaoğlan. This place must host more movies like "Karacaoğlan's Dark Love" and the Maraş wind that blew in the Turkish Cinema in 1959 must blow again.

SOURCES

- <https://marasavucumda.com/karacaoğlanin-kara-sevdasi-1959/> Erişim tarihi: 03.02.2022
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Karacaoğlan%C4%9Flan%27%-C4%B1n_Kara_Sevdas%C4%B1
- <https://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7374/karacaoğlan-in-kara-sevdasi> Erişim tarihi: 03.02.2022

MARAŞ ADAÇAYI: *SALVIA MARASHICA*

MARAŞ SAGE: *SALVIA MARASHICA*

Salvia marashica bitkisi Kahramanmaraş'ın Ahır Dağı'nda yetişen oldukça nadir ve endemik bir türdür. Yukarı Ceyhan Vadisi, Maksutlu Köyü civarı ve kayalık dağ yamaçlarında 850-1700 m yüksekliklerde rastlanmaktadır.

Salvia marashica is a very rare and endemic plant species that only grows on the Ahır Mountain of Kahramanmaraş. One can see examples of these plants in the Upper Ceyhan Valley, the surroundings of Maksutlu Village and on 850-1700 m altitudes of rocky mountain sides.

FERHAT AĞCA

Kahramanmaraş, Akdeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin birbirine en çok yaklaştığı alanda yer alır. Coğrafi konumu ve diğer faktörlerin de etkisi ile üç farklı iklim tipi arasında "Bozulmuş Akdeniz İklimi"ne daha yakın bir iklim özelliği gösterir. İlin güneyinde Akdeniz iklimi, kuzeyinde karasal iklim görülür. İlde yazlar sıcak, kışlar soğuk geçer. Bununla birlikte il topraklarının Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin geçiş alanında yer alması, ildeki iklim şartlarının farklılaşmasına neden olmuştur. Bu farklılaşmanın bir sonucu olarak 14.327 km²'lik alanı içinde 2500 çiçekli bitki ve eğreltiye ev sahipliği

yapmaktadır. Bu bitkilerin %20'si endemiktir yani bu yöreye hastır. Bu zenginliğin başlıca kaynakları; ilin İran-Turan ve Akdeniz fitocoğrafik (bitki coğrafyası) bölgelerinin geçiş kuşağında bulunması, ülkemizin önemli endemik merkezlerinden biri olan Anadolu çaprazının güneyinde yer alması, jeomorfolojik özellikleri, mikroiklim ve habitat çeşitliliğidir. Kahramanmaraş'ta yükseltiye bağlı olarak bitki örtüsünde belirgin bir tabakalaşma bulunmaktadır. Bozkır, çalı, orman ve yüksek dağ formasyonu olmak üzere 4 çeşit bitki formasyonu görülmektedir. Bu bitki formasyonları içerisinde çok fazla miktarda şifalı ve hoş kokulu bitkiler bulunmaktadır.

Salvia marashica bitkisi Kahramanmaraş'ın Ahır Dağı'nda yetişen oldukça nadir ve endemik bir türdür. Yukarı Ceyhan Vadisi, Maksutlu Köyü civarı ve kayalık dağ yamaçlarında 850-1700 m yüksekliklerde rastlanmaktadır. Genellikle Nisan ve Mayıs aylarında çiçek açar, Haziran ayında meyveye geçerler. Çiçekleri salkım şeklinde ve lila rengindedir. Gövdesi çok yıllık çalimsı otlar şeklinde toprağa yatıktan dike doğru 30-70 cm boyunda aşağı kısımları yaşlı, çok sayıda yaprak saplarına sahiptir. Sapları grimsi-yeşil ve tüylüdür.

Sistematik biliminde bitkiler isimlendirilirken önce cins ismi sonra tür ismi yazılmaktadır. *Salvia marashica*'nın "*Salvia*" ismi adaçayı cinsi olduğunu belirtmektedir.

Fotoğraf: Mustafa Smen

Kahramanmaraş is situated in an area where the Mediterranean, East Anatolian, and Southeast Anatolian regions are the closest to each other. With its geographical location and some other factors, the climate of this city is closer to the "Altered Mediterranean Climate". The Mediterranean climate appears in the South, and in the North we have the continental climate. Summers are hot and winters are cold in the city. Since the city has areas which are on the path of transition between the Mediterranean and Southeast Anatolian regions, we see that the climate conditions tend to differ in the province. As a result of this difference, Kahramanmaraş is home to 2500 different flowers and ferns with

in its 14,327 km² area. 20% of these plants are endemic, meaning it is unique to the area. Some of the reasons for the variety in the province: The city is situated on the transition line of the Iran-Turan and Mediterranean phytogeographical (plant geography) regions, the city is on the South of the Anatolian cross which is one of the most important endemic centres of our country, its geomorphic properties, and its microclimate and habitat variety. There is an apparent layering of the vegetation in Kahramanmaraş due to its altitude. We can see four different plant formations: Steppe, bush, forest, and high mountain. There are many medicinal and fragrant plants within these plant formations.

Salvia marashica is a very rare and endemic plant species that only grows on the Ahır Mountain of Kahramanmaraş. One can see examples of these plants in the Upper Ceyhan Valley, the surroundings of Maksutlu Village and on 850-1700 m altitudes of rocky mountain sides. It generally blooms in April and May, and bears fruit in June. The flowers resemble a cluster and are lilac in colour. Its body consists of aged shrub-like herbs which are 30-70 cm long that curves from horizontal to vertical. The below parts of its height are green, and it has numerous leafstalks. The stalks are grey-green and hairy.

In systematic science, when plants are named, the genus comes first and the species name comes

Salvia cinsinin ismi ise Latince "salvere" korumak isminden türemiştir. *Marashica* ismini ise endemik olarak yetiştigi Kahramanmaraş'tan almıştır. 2009 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapan Prof. Dr. Ahmet İLÇİM, Andırın Sarımsak Dağı'nda keşfettiği bu hoş kokulu yeni adaçayı türüne *Salvia marashica* adını vererek bilime kazandırmıştır.

Adaçayı insanlık tarihinin başlangıcından buyana tedavi edici olarak halk tarafından yaygın kullanılan bir bitkidir. Yaklaşık 6000 yıl önce Mezopotamya'da şifa amaçlı kullanılan bitkilerin arasında olduğu yapılan kazılarda, elde edilen taş yazı tabletlerinde ortaya çıkmıştır. Bu tabletlerde adaçayından ve adaçayı türlerinden bahsedilmekte ve hangi hastalıklarda şifa amaçlı nasıl kullanılacağı anlatılmaktadır. Bu bilgiler, yeni nesillere aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. Tıp dünyasının babası olarak kabul edilen Hipokrates, "Bahçesinde adaçayı ekili olan birisinin nasıl öldüğünü anlayamıyorum." demiştir. Ünlü hekim Dioscorides kanamalara, kesiklere, ateşlere, idrar yolları taşlarına, kadınların âdet dönemi düzensizliklerine adaçayını önermiştir. 1600'lü yıllarda veba salgınından korunmak için kullanılmasıyla ününe ün katmıştır. Ortaçağ'da art arda sekiz sabah yenilirse sıtmaya iyi geldiğine, astımı tedavi ettiğine inanılırdı. Kurutulmuş adaçayı pipoya konulup içilirdi, taze yaprakları dış temizliğinde, dış eti hastalıklarında kullanılırdı. Bununla birlikte adaçayı şans simgeleri. Ortaçağ'da evlerde ve bahçelerde adaçayının bulunmasının şans getirdiğine inanılmıştır.

Fotoğraf: Ginny Rose Stewart

O dönemde yeni evlenenlerin, bebek sahibi olanların evlerinde adaçayı tütsüsü yakması bir ritüel hâlini almıştır.

Adaçayını çay, sirke ve karışımlar gibi çeşitli yöntemlerle, hem taze bitkiyken hem de kurutularak kullanmak mümkündür. Hasat edilen adaçayları güneşe doğrudan maruz bırakılmadan gölgede kurutulmalıdır. Uygun şartlarda kurutulan adaçayı, ağzı kapalı cam bir kavanozda, loş, serin ve kuru bir ortamda saklanıldığı takdirde ömrü bir yıldır.

Kahramanmaraş, 4.327 km²'lik alanı içinde 2500 çiçekli bitki ve eğreltiye ev sahipliği yapmaktadır. Bu bitkilerin %20'si endemiktir yani bu yöreye hastır.

Kahramanmaraş is home to 2500 different flowers and ferns within its 14,327 km² area. 20% of these plants are endemic, meaning it is unique to the area.

second. The "Salvia" part of *Salvia marashica* means that it is a type of sage. The term "Salvia" in Latin comes from the "salvare" root which means to protect. The name marashica comes from Kahramanmaraş indicating that it is endemic. Prof. Dr. Ahmet İLÇİM, a scientist working in the Biology Department of the Science and Literature Faculty at Kahramanmaraş Sütçü İmam University discovered this new sweet-odoured sage species at Andırın Sarımsak Mountain and named it *Salvia marashica*.

Sage has been prevalently used by the public as a medicinal herb since the dawn of human history. It has been discovered from the written stone tablets found during the excavations that this plant was used along with other medicinal herbs in Mesopotamia nearly 6000 years ago. In these tablets, sage and sage species were mentioned as well as which illnesses they cured and how they should be used.

This knowledge has come to today as it was passed on from generation to generation. Hippocrates, who is known as the father of the medicine world, once said that "I do not understand how someone who has sage planted in their garden could die."

The famous doctor Dioscorides advised sage to bleedings, cuts, fevers, urinary tract stones, and irregular menstruation. The plant became even more famous in the 1600's during the plague when it was used for protection. People believed that it cured malaria and asthma if it were to be consumed for eight consecutive days during the Middle Ages.

Dried sage was inhaled with pipes and fresh leaves were used for dental hygiene and gingivitis. Sage is also the symbol of luck. People believed that sage found in homes and gardens were lucky in the Middle Ages. During those times, newly-weds and people who had new-borns used sage incense in their house.

Sage could be used as fresh or dried in various forms such as tea, vinegar, and other mixtures. Sage crops must be dried under shade without direct sunlight. Properly dried sage has a shelf life of one year if it is preserved in a tight jar in a dim, cool, and dry place.

BURALARIN EN BÜYÜĞÜ O

THE GREATEST OF THE REGION

Kahramanmaraş futbol tarihinde önemli başarılar da vardır. Kahramanmaraş Spor 1988-1989 sezonunda şimdiki ismi Süper Lig olan birinci futbol liginde boy göstermiştir. Beşiktaş futbol kulübünün efsaneleri arasında olan "Şifo" lakaplı Mehmet Özdilek de Kahramanmaraş Spor'un formasını terletmiştir o dönemler.

There are important achievements in the history of Kahramanmaraş's football. Kahramanmaraş Sport was promoted to the first league which is now called the Super League for the 1988-1989 season. Mehmet Özdilek, who had the nickname "Şifo", is one of Beşiktaş football club's legends, and he was a part of Kahramanmaraş Sport during that era.

AKİF TAŞ

"Futbol asla sadece futbol değildir" der Simon Kuper. Bir duruşun bir karakterin özetidir bu söz. Ülkelere, şehirlerin, kişilerin ve renklerin ifadesidir. Sadece bir oyun değildir, toplumun aynasıdır bir yerde futbol. Bazen sınıfsal farklılıklar yüzünden ezilenlerin sesi olur, bazen özgürlük için bir başkaldırı. Köylünün şehirliye, işçinin patrona, ülkelerin diğer ülkelere karşı sergilediği bir mücadeledir her anlamda. Kırmızı beyaza, siyah maviye karışır, "Ya ya ya! Şa şa şa!" tezahüratlarında.

Kendi ekonomisi, reklam kanalları, rol modelleriyle bir endüstridir diyebiliriz ayrıca futbol için.

Kahramanmaraş'ta da ülkemizin diğer şehirleri kadar önemlidir futbol. Mahalleler arasındaki bir yarıştı ilk başlarda o. Mahallelerin isimleriyle ya da lakaplarıyla anıldı takımların isimleri. Nahirönü Spor, Mağralı Spor, Tekke Spor, Kısıkkaya Spor, Kümbet Spor, Serintepe Spor, Fidan Spor, Karamanlı Spor, Sakarya Spor... Mahalle insanların gayretleriyle kurulmuştur bu kulüpler ve

şehrin bir ucundan diğer ucuna seslenmişlerdir tribünlerden. Lokalleri mahallelerin kahvehaneleri olan, küçük derneklerdir bu takımlar. Bir de kurum takımları vardı. PTT Spor, DSİ Spor, Orman Spor, Maliye Spor, Sağlık Spor, Gençlik Spor... Kamunun sporun içinde olduğu zamanlardı o zamanlar. İlçe takımlarını unutmamak lazım Kahramanmaraş Belediye Spor, Elbistan Belediye Spor, Türkoğlu Spor, Andırın, Pazarcık, Narlı, Afşin Termik Spor... Özel teşebbüsten Sümer Bank, köyler-

"Football is never just football," said Simon Kuper. This word is the summary of a stance, of a character. It is the expression of countries, cities, people, and colours. Football is not just a game; it is a mirror to the public. It is sometimes the voice of the oppressed due to class differences and it is sometimes a rebellion for freedom. This is, in a way, the struggle between the villager and the city-dweller, the worker and the boss, countries against other countries. Red mixes with white, and black with blue along with the "Ya ya ya! Sha

sha sha!" cheers. Football is also an industry with its own economy, advertisement venues, and role models.

Football is important in Kahramanmaraş as it is in other parts of our country. It began as a race between neighbourhoods. The names of the teams came from the names of the neighbourhoods. Nahirönü Sport, Mağralı Sport, Tekke Sport, Kısıkkaya Sport, Kümbet Sport, Serintepe Sport, Fidan Sport, Karamanlı Sport, Sakarya Sport... These clubs were formed with the help of the neighbourhood residents, and they chanted from

one side of the city to the other side on bleachers. These clubs were small associations which were based in the local cafés of their neighbourhood. There were also governmental office clubs. PTT Sport, DSİ Sport, Forest Sport, Economy Sport, Health Sport, Youth Sport... Those were the days when the government was within sports. We must also not forget the district clubs: Kahramanmaraş Municipality Sport, Elbistan Municipality Sport, Türoğlu Sport, Andırın, Pazarcın, Narlı, Afşin Thermic Sport... Sümer Bank was a private company with a

den Bertiz, Ferhuş spor ve daha niceleri... Tabii ki şehrimizin medarı iftihar, armasındaki kırmızının biber, beyazın dondurma, surlarında Maraş Arslanı'nın durduğu kalesi ile, üçüncü rengi lacivert olan kulübü Kahramanmaraş Spor. Şehrin sokak aralarında top koşturan çocukların yolu bu takımlarda keşiştir. Kıt imkânlarla kurulan bu takımlar şehrin iki sahasından biri olan Batıpark Futbol sahasının toprak zemini üzerinde birbirlerine üstünlük kurmaya çalışmışlardır. Kahramanmaraş Spor'un maçları Onikişubat stadında oynanırdı. Şehrimize daha sonra Hanefi Mahççek stadı ve irili ufaklı birçok stat yapıldı. Bu arada Belediye Spor'u unutmayalım.

Hafta sonları geldiği zaman, amatör ruhun en çok hissedildiği yer olan Batıpark'ta komşu mahallelerin maçları şenlik havasında izlenirdi açık, kapalı ve kale arkasından. Hele ki kurum takımlarına karşı oynanıyorsa, yer bulmak ne mümkün, üst üste izlenirdi maçlar. Topal Osman coştururdu tribünleri: "Buraların en büyüğü o, bir başka! Fidan spor çok yaşa!" Bir ara sessizlik olunca bir ses daha yükselirdi. Tuzluca diye. Küçük kulaqlarla alınan haşlanmış sıcak nohudun üzerine tuz ve kimyon ekilirdi; ayrıca çekirdek, olmazsa olmazdır maçların. Maç biter, Ciğerci Bahattin ustadan çeyrek ekmek ciğer kavurma yaptırılır, onun üzerine Tatlıcı Yaver'den sıcak halka tatlısı yenirdi. Maçın lezzetleriydi bunlar. Yemek esnasında biten maçın kritiği yapılır, daha sonra da yavaş yavaş evlerine dağılırdı insanlar.

Kahramanmaraş futbol tarihinde şehrimiz adına önemli başarılar da vardır. Kahramanmaraş Spor 1988-1989 sezonunda şimdiki ismi Süper Lig olan birinci futbol liginde boy göstermiştir. Beşiktaş futbol kulübünün efsaneleri arasında olan

"Şifo" lakaplı Mehmet Özdilek de Kahramanmaraş Spor'un formasını terletmiştir o dönemler.

Şimdilerde birçoğu yok bu kulüplerin. Kamu kurumları artık takım çıkarmıyor alt liglere. Var olan takımlar ise yerel yönetimlerin desteği, bağışçıların yardımı ile ayakta kalmaya çalışıyor. Üst liglerdeki temsilcimiz Kahramanmaraş Spor ise inişli çıkışlı seyreden grafiği ile geçmişteki parlak günlerinden uzak bir performans sergiliyor.

Dün bu amatör takımların renkleri için Batıpark'ın toprak zemininin tozunu yutan, Onikişubat stadının çimlerine boyanan Togaylar, Selimler, Harunlar, Mustafalar, bugünün gençlerine o günleri anlatarak bilgi ve becerilerini aktarmaya devam ediyorlar. Sporun birçok kulvarında var olan kahraman şehrimiz futbolda da, bir gün Akdeniz Aslanı'nı yeniden üst liglere taşıyacaktır diye umuyorum.

Hafta sonları geldiği zaman, amatör ruhun en çok hissedildiği yer olan Batıpark'ta komşu mahallelerin maçları şenlik havasında izlenirdi. Hele ki kurum takımlarına karşı oynanıyorsa, yer bulmak ne mümkün, üst üste izlenirdi maçlar.

When it was the weekend, Batıpark became the best place to watch the amateur spirit of the neighbourhood teams battle it out from the open and covered areas, as well as behind the goal. If the opposing side was a team, it was impossible to find a place.

club. Bertiz and Feriğ Sport, as well as others, came from the villages... But of course, the feather in our city's cap was Kahramanmaraş Sport, which had red representing peppers, white representing ice-cream, and also indigo on its crest along with the Maraş Lion from the castle. Children who played ball on the streets one day wound up at this club. These teams which did not have much means, usually played each other on Batıpark Football Field, an earth field. The matches of Kahramanmaraş Sport were held on Onikişubat Stadium. Hane-fi Mahçiçek Stadium and several small stadiums were later built in our city. Let us also not forget Municipality Sport.

When it was the weekend, Batıpark became the best place to watch the amateur spirit of the neighbourhood teams battle it out from the open and covered areas, as well as behind the goal. If the opposing side was a team, it was impossible to find a place.

Topal Osman used to make the crowd go wild: "He's the greatest of the region, he's different! Long live Fidan Sport!" After a moment of silence, another voice would be heard: "It's salty!" There were hawkers selling boiled chickpeas with salt and cumin. Sunflower seeds were also indispensable with matches. After the match, people would go to Liver Seller Bahattin and buy a quarter bread of roasted liver, then people would go to Dessert Seller Yaver to buy hot ring desserts. These were the delights of the matches. During the meal people would critique the match and then they would slowly leave for home.

There are important achievements in the history of Kahramanmaraş's football. Kahramanmaraş Sport was promoted to the first league which is now called the Super League for the 1988-1989 season. Mehmet Özdilek, who had the nickname "Şifo", is one of Beşiktaş football club's legends, and he was a part of Kahramanmaraş Sport during that era.

Most of these clubs are non-existent nowadays. Governmental offices do not create teams to play in lower divisions. The existent teams try to keep their existence with the support of local municipalities and donators. Kahramanmaraş Sport, our representer in the higher leagues have a volatile level of success and is far away from its past glory days.

Togay's, Selim's, Harun's, and Mustafa's of that era who played on the earth floor of Batıpark and who were coloured green with the grass of Onikişubat Stadium along with their amateur teammates are now teaching the youth of today about the previous days while transferring their knowledge and skills. Our heroic city can be seen in every aspect of sports and I hope that the Mediterranean Lion will one day be a part of the higher leagues.

KARDELENİN

PEŞİNDEKİ SEYYAHLAR

TRAVELLERS AFTER THE SNOWDROP

Fotoğrafçılığa hevesli bir genç, usta iki fotoğrafçıyla yola çıkmış. Akıllarında sadece kardelen bulmak vardır. Usta, hedefine odaklanmış, arada öğrencisini kollamakta; genç ise, karşısına çıkan her şeyden bir dolu anlam ve ders çıkarmaktadır. Mekân Çukurhisar Mahallesi.

A young person keen on photography began a journey with two master photographers. Their only goal was to find a snowdrop flower. The master was locked on his target while looking after his apprentice. The young person was finding meaning in everything he saw. The place was Çukurhisar Neighbourhood.

M. ENES ANLAMAZ

2019 yılının şubat ayının sonlarında bir pazar günü. Tam yeni yeni uyanmaya başlıyorum. Hâlâ bir mahmurluk varken üzerimde telefonum çaldı. "E sen daha uyanmadın mı? Hadi kalk giyin, gidiyoruz." diyen bir ses. Sesin sahibi, şair, yazar ve fotoğraf sanatçısı büyüğüm Yasin Mortaş, bizcesi Yasin abi. İstikamet çoktan belli. Önce Yasin abinin hemşerisi Afşinli yazar ve fotoğraf sanatçısı Mehmet Gören'i alacağız, sonra atıştırılacak bir şeyler alıp Çukurhisar yolunu tutacağız.

Bu seyr-ü seferin neden mühim olduğunu şöyle anlatayım. Yasin abi bana fotoğrafçılığı sevdiren kişidir. Çocukluğumda, bir öğleüstü uyku-

sundan kalkıp pencereden baktığımda dışarda komşumuz Yasin abi-yi görürsem hemen fırlardım yanına. (Çok şükür ki) Bahçeli apartmanımızda fotoğrafını çekecek çeşit çeşit çiçek, uğur böceği ya da üfleyince uçuşan karahindibayı mutlaka bulur, onların en güzel pozlarını yakalamak için farklı açılardan defalarca kez çekerti. En güzeli yakalamanın sabrı gerektirdiğini, her türlü yaratılmışı naifçe yaklaştığın müddetçe onların da sana en güzel hâllerini açacağını Yasin abiden öğrendim. Bizim göremediğimiz ne varsa, küçücük bir şeyi bile Yasin abi hemen görürdü. Onun gözleri sanki -hâlen daha paylaştığı on fotoğraf-tan sekizinde de öyle olduğu gibi-

makro ölçeğe ayarlıydı. Bize gittiği dağları, dağlarda gördüğü şeyleri anlatır, oralarda çektiği fotoğrafları gösterirdi. Bu sebepten Yasin abiyle böyle bir yolculuğa çıkmak çocukluk hayalimdi. Benim de bir fotoğraf makinem olduktan sonra bu hayalim gerçekleşmişti sonunda. Şimdi dönelim tekrar yolculuğumuza.

Yasin abinin "Hû" plakalı emektarı, kendini hiç yolda koymayan Emine'siyle (arabasına bu ismi vermişti) Mehmet abiye aldıktan sonra, Kayseri yoluna çıktık. Hasancıklı köprüsünden geçip Suçatı'na varmadan Firnız yoluna döndük. İşte şimdi yavaşlamanın vaktiydi. Yollar açıktı. Kar yoktu. Eriyen karlar Firnız

Fotoğraf: M. Enes Anlamaz

It was a Sunday towards the end of February in 2019. I was just beginning to wake. I heard the phone ring while still feeling sleepy. "Didn't you wake up yet? Get up and wear your clothes, we're going," said a voice. The owner of the voice was the poet, author, and photograph artist Yasin Mortaş, or Yasin abi to us. The destination was already set. We were first going to pick up the author and photograph artist Mehmet Gören of Afşin, the fellow townsmen of Yasin abi, and then we were going to go to Çukurhisar while picking something up on the way to eat.

I will explain why this travel was important. Yasin abi is the person who made me love photography. During my childhood, after waking up from a noon nap, if I were to see our neighbour Yasin abi from the window, I would immediately run beside him. (Thankfully) we were able to find various flowers, ladybugs or dandelions which scattered after a blow in our garden, and we took many photos of these things. I learned from Yasin abi that one needed patience to find the best pose and that if you approached things with kindness, they would manifest their best side to you. Yasin abi was able

to see whatever we could not see, even the smallest thing. His eyes were as if adjusted to macro lenses (which goes for eight out of ten photographs he captures). He told us of the mountains he went, what he saw there, and showed us the pictures he captured. This is why it was a childhood dream of mine to embark upon a journey like this with Yasin abi. I was able to realize this dream after getting a camera for myself. Now let's return to our journey.

Yasin abi's trustworthy Emine (that's the name of the car) which never lets him down with her "Hû" plates had now Mehmet abi

çayının buz gibi suyuna karışmış, toprağın üstünde geriye renk renk çiğdemler ve kar çiçekleri bırakmıştı. Sadece dağların, kayaların gölgesinin düştüğü yerlerde kalmış biraz, biraz da Çukurhisar'da. Yol boyunca mütemadiyen duruyor, gördüğümüz bir güzelliğin fotoğrafını çekiyor ve yola devam ediyorduk. Yasin abi bana fotoğraf makinesinin hangi ıskta, hangi ayarlarda kullanılacağını inceliklerini öğretiyor, yaptığım denemeleri ya tasdik ediyor ya da bir de şöyle dene diyerek daha iyisini gösteriyordu. O fotoğraf çekerken, özellikle de bir çiçeğin fotoğrafını çekerken, dizlerinin üzerine çöküyor ve secde eder gibi eğilerek objektifi çiçeğin göğsüne yaslıyor, en güzel kareyi bulmak için defalarca deklanşöre basarken aldığı keyifle zarif kahkahalar atıyordu. Sonra benden de aynısını yapmamı istiyor, toprağa yaklaşmamı, bu işin çamura bulanmadan olmayacağını anlatıyordu. Ben de onun taklidini yaptığımda "Hah, oluyorsun sen, oluyorsun." deyip şen kahkahalarını patlatıyordu.

O fotoğraf çekerken, özellikle de bir çiçeğin fotoğrafını çekerken, dizlerinin üzerine çöküyor ve secde eder gibi eğilerek objektifi çiçeğin göğsüne yaslıyor, en güzel kareyi bulmak için defalarca deklanşöre basarken aldığı keyifle zarif kahkahalar atıyordu.

Çukurhisar'ın içlerine doğru yavaş yavaş yolu seyrederken durduk. Aldığımız kuru pastalardan atıştırıp Yasin abinin demlediği ve termosaya koyduğu çaydan içtik birkaç bardak. O sırada Yasin abi bugünkü esas hedefimizi açıkladı. Yol boyunca birçok turuncu-mor renkli çiğdemlerin, beyaz kar çiçeklerinin, yalnız ağaçların fotoğraflarını çekmiştik. Hatta karların erimesiyle çıkmış taze otlardan yiyen bir atı ve bir leylek yuvasını da fotoğrafladık. Leylek yuvasının yeri, dik bir kayanın üstüydü. Kaya, sanki bir Mevlevi dervişisi sema etmeden evvel ellerini omuzlarında çapraz bağlamış ve hafif öne eğilmiş gibiydi. Böylece leylek yuvası da bu semazenin sikkesi oluyordu. Şimdi gelelim esas hedefimize: Kardelen.

Buralarda yetişen Toros kardele-ni. Zannetmeyin ki kar çiçeği ile aynı şeydir. Kardelen bir başkadır. Ocak ayında başlayıp mart ayına kadar açar bu narin çiçek. Ama onu bulmak kolay mı? Çukurhisar'ın bütün düzlüklerini aradık taradık, yok. Kardelen, bahar müjdecisi. Müjdelenmek istiyoruz ama o narin bedenini bizden gizliyor. O ki, ne direkt olarak üstüne düşen güneş ışığını sever ne havayı. Ne çok soğuğu sever ne çok sıcak. Ona bir kuytu gerek. Sonra Yasin abinin aklına buralarda yaşayan ve kendisini Instagram'dan takip eden genç bir dostu geliyor. Telefonla ulaşmaya çalışıyor, ulaşamıyor. Sonra yol boyu giderken, semaver başında toplanıp muhabbeti koyultmuş orta yaşlı birkaç kişiye gencin evini soru-

Kardelen

riding along as well. We were now on our way to Kayseri. After passing Hasancıklı Bridge, we turned to Firnız before reaching Suçatı. Now it was time to slow down. The roads were open. There was no snow. The melting snow had mixed with the ice-cold water of Firnız Creek and left behind colourful crocus and snow flowers on land. We stayed in this place under the shadows of mountains and boulders for a while and then went on our way. Yasin abi was showing me how to use the camera in terms of light and measure. He was either approving the photos I took or giving me some pointers to make the picture better. When he was taking photos, especially photos

of flowers, he would kneel and bend as if he was prostrating. Then he would lean the lens to the chest of the flower and press the trigger multiple times while laughing graciously to get the best shot. After this, he would ask me to make the same, to get closer to the earth. He would say that this is not possible without getting in the mud. When I would copy him, he would say "Yes, you are doing great," and laugh cheerfully.

As we were continuing towards the depths of Çukurhisar we stopped. We ate from the biscuits we had brought and drank from the tea Yasin abi made and poured into a thermos. At that moment Yasin abi announced our true

goal for the day. We had taken the photos of many orange-purple colchicum flowers, white snow flowers, and lonely trees. We had even taken the photos of a horse eating the gras newly freed from the snow and a stork's nest. The stork's nest was above a steep rock. The rock seemed like a whirling dervish that had crossed his arms upon his chest and bent forward a little before beginning to whirl. Thus, this stork's nest became the head-gear of the whirling dervish. Now, let's talk about our true motive: Snowdrop flowers.

The snowdrops that grow here, on the Taurus Mountains. It's not the same thing as colchicum flowers. Snowdrops are a whole another thing. This wonderful flower blooms from January to March. But is it easy finding them? We looked everywhere at Çukurhisar but could not find any. Snowdrops are the harbinger of spring. We want to see the good news, but that wonderful thing is hiding

Fotoğraf: M. Enes Anlamaz

When he was taking photos, especially photos of flowers, he would kneel and bend as if he was prostrating. Then he would lean the lens to the chest of the flower and press the trigger multiple times while laughing graciously to get the best shot.

yoruz. "Siz kimsiniz?" diyorlar bize önce. Köy yeri. Herkes birbirini tanıyor. Hâliyle yabancı biri gelip de içlerinden birini sorunca, öncelikle kimsin, necisin bildirmen gerekiyor. Çünkü burada çok eski bir kaya mezarı ve tarihi bir kale var. Adı üstünde Çukurhisar. Defineci olabileceğimizden de şüpheleniyorlar. Bir de böyle yerlerde mutlaka Allah'ın selamıyla yaklaşmak gerekiyor insanlara. Böyle yaklaşmazsan o zaman daha ters bakıyorlar. Fotoğrafçı olduğumuzu ve aradığımız gencin arkadaşı olduğumuzu söylüyoruz. Evlerini tarif ediyorlar. Yasin abi sürüyor tarif edilen yöne.

Tarif edilen yere vardığımızda gencin babası karşılıyor bizi. O da biraz soğuk ve şüpheyle yaklaşıyor hâliyle. "Bekleyin, birazdan gelir." diyor. Keçileri yaymaya gitmiş. Genç arkadaş gelip muhabbetle Yasin abinin elini sıkınca babası da yumuşuyor bu Tanrı misafirlerine karşı. Yasin abi genç arkadaşına "Kardelen gördün mü buralarda?" diye soruyor. Evlerinin arkasındaki tırmanması zorlu kayanın kuytularında sanki gördüğünü söylüyor genç. Seviniyoruz. Kameraları boynumuza

astıktan sonra objektifleri bir yere çarpıp zarar görmesin diye sırtımıza doğru çeviriyoruz. Tırmanmaya başlıyoruz. En sonunda Yasin abi buluyor. Bizi çok uzaktaymış gibi sevinçle bağırarak çağırıyor. Yasin abi, Mehmet abi ve ben kardelenin sayısız fotoğrafını çekiyoruz.

Fotoğrafları çektikten sonra bize kardeleni bulduran dostumuzun evine misafir oluyoruz. Bir yandan rayihası o an müthiş gelen çaydan yudumlarken, diğer yandan tarhana, Maraş çöreği ve çerez yiyoruz. Tüm günün yorgunluğunu şu sohbetle beraber içilen çayla atıyoruz. Enerjimiz yerine geliyor. Çukurhisar'ın az yukarısı Kumarlı. Anne tarafından dedemler zamanında burada yaşamış. Muhabbet sürerken bir de bizi misafir edenlerle hısıml olduğumuzu öğreniyorum. Anlayacağınız, bu yolculuk bana epey şey öğretti. Akşam olmadan yola düşmek için oradan "Allah'a ısmarladık." diyerek ayrılıyoruz.

Yolculukların sonu, sessiz biter. Bu demek

değildir ki sonu geldiği için. Bu, güneş batıp göğü kızıl eylemişken, o kızılığı seyrederek, geçen günün herkesin kendi içinde muhasebesini yapma faslıdır. O gün kardelenin peşinde, yalnızca bir kardelen görmekle ve onu fotoğraflamakla kalmayıp böyle güzel bir anı da edindik. Ben ise bir hayalim gerçekleştiği için mutluydum...

Leylek yuvasının yeri, dik bir kayanın üstüydü. Kaya, sanki bir Mevlevi dervişi sema etmeden evvel ellerini omuzlarında çapraz bağlamış ve hafif öne eğilmiş gibiydi.

from us. This flower does not like direct sunlight nor the air. It does not like cold air as well as warm. It needs somewhere dim. Then Yasin abi remembered someone young living close to here who was following him on Instagram. He tries to contact him by phone, but with no avail. Then we stumbled upon a few middle-aged people who were talking around a samovar and we asked him where this person could be. They first asked who we were. This is a village, so everybody knew each other. When some stranger comes to ask about one of them, they naturally question who and what you are. There is a very old stone

The stork's nest was above a steep rock. The rock seemed like a whirling dervish that had crossed his arms upon his chest and bent forward a little before beginning to whirl.

grave and a castle here. That's why it's called Çukurhisar. They might have suspected us to be treasure hunters. Another thing is that you must approach people here with the salutation of Allah. If you do not, then you become even more suspicious. We tell them that we are photographers and that we are friends with the person we asked about. They give us the address to his home. Yasin abi drove his car to the address.

When we arrived there, our friend's father greeted us. He was also acting cold and suspicious. "Wait, he'll come soon," said he. He had gone to spread the goat herd. When our friend came and embraced Yasin abi's hand, his father also acted more warmly to us, the visitors of God. Yasin abi asked our young friend whether he saw snowdrops here or not. His friend says that he remembers seeing a few of them in the dark places on a steep ledge behind their house. We become happy. After hanging the cameras to our necks, we turned them towards our backs to ensure they would not be damaged during our travel.

We started climbing. Yasin abi found one at last. He called us by yelling with glee as if we were far away. Yasin abi, Mehmet abi and I took many photos of the snowdrop.

After the photoshoot, our friend welcomed us to his home. While drinking a wonderfully fragrant tea we were eating tarhana, Maraş pastry, and snacks. We forget our tiredness with our chat and tea. We recharge ourselves. Kumarlı is a place a little ahead of Çukurhisar. My grandfather from my mother's side used to live here. As we chat, I realize that I am distant relatives with our host. As you can see, I have learned a lot from this trip. We needed to return before dark, so we bid our farewell and left.

The end of journeys is usually silent. But this is not because it is ending. This is the part of the day when we watch the redness of the evening and silently account the whole day within ourselves. Not only did we find a snowdrop and photograph it, but we also earned a wonderful memory like this. On the other hand I was happy to realize my dream...

KARACAOĞLAN KÜLTÜR SANAT SEZONU

Büyükşehir Belediyesi Karacaoğlan Kültür ve Sanat Sezonu kapsamında, etkileyici ve sürükleyici etkinlikler yapıyor. Çocuk ve yetişkin tiyatro oyunları, Yalnız Ardic söyleşileri, Yaşamak Geçti Başımdan söyleşileri, konserler... her biri diğerinden daha ilgi uyandırıcı. Büyükşehir'in bu etkinlikleri düzenlerken, her yaş ve ilgi alanından kitleleri göz önünde bulundurması takdire şayan. Mesela Yaşamak Geçti Başımdan söyleşilerinin ilk konuğu Beşir Ayvazoğlu'ydü. Söyleşi boyunca Beşir Ayvazoğlu'nun yazı hayatı ve Türk edebiyat tarihi konuşuldu. İkinci konuksa düşünce tarihçisi ve mütefekkir İsmail Kara'ydı. İsmail Kara'nın yazmaya nasıl başladığı, "Türkiye merkezli düşünmek"ten ne kastettiği, ayrıntısıyla işlendi. *Süt Kardeşler* isimli piyesse 1500 kişilik salonda kapalı gişe oynadı.

KARACAOĞLAN CULTURE AND ART SEASON

The Metropolitan Municipality is holding interesting and riveting events within the scope of Karacaoğlan Culture and Art Season. Theatre for children and adults, Lone Juniper interviews, Life Happened to Me interviews, concerts... Every one of them is more interesting than the other. The Municipality should be thanked as they tried to appeal to every age group and interest while planning these events. The first guest of the Life Happened to Me interviews was Beşir Ayvazoğlu. Beşir Ayvazoğlu's writing career and the history of Turkish literature was the subject of the interview. The second guest was the thought historian and thinker İsmail Kara. İsmail Kara talked in depth about how he began writing and what he meant by "thinking with Turkey in mind." The play *Süt Kardeşler* was performed in a full house of 1500 people.

SEZAI KARAKOÇ KAHRAMANMARAŞ'TA ANILDI

16 Kasım 2021'de kaybettiğimiz, büyük şair ve mütefekkir Sezai Karakoç bir dizi etkinlikte anıldı. Gerçekleştirilen etkinlikler sadece anma amaçlı değildi. Sezai Karakoç'un şiir ve düşünce dünyası Saadettin Acar ve Yusuf Genç söyleşisi; Sibel Eraslan, Rüstem Keleş, Durmuş Günay ve İsmail Kılıçarslan söyleşisi ve Münire Kevser Baş, Turan Karataş, Şakir Diclehan, Kemal Timur, Yüksel Kanar ve Ömer Yalçınova'nın katılımıyla gerçekleştirilen sempozyumda işlendi. İbrahim Sadri üstadın şiirlerini seslendirdi. Bu programların tamamı da gösterdi ki Sezai Karakoç'un şiir ve düşüncelerinin önemini anlamak, derinliğini kavramak için daha birçok program, sempozyum ve panel düzenlenecek.

SEZAI KARAKOÇ WAS REMEMBERED IN KAHRAMANMARAŞ

The great poet and thinker Sezai Karakoç was remembered in multiple events after his death on the 16th of November 2021. The events were not only to remember him. Sezai Karakoç's world of poetry and thought was the subject of Saadettin Acar and Yusuf Genç's interview as well as Sibel Eraslan, Rüstem Keleş, Durmuş Günay, and İsmail Kılıçarslan's interview. Münire Kevser Baş, Turan Karataş, Şakir Diclehan, Kemal Timur, Yüksel Kanar and Ömer Yalçınova also held a symposium for the same reason. İbrahim Sadri read the poems of the master. We saw from these events that many more programs, symposiums and panels are needed to understand the importance of Sezai Karakoç's poetry and thought.

7 GÜZEL ADAM EDEBİYAT MÜZESİNDE HAT SERGİSİ

Hat sergisinden önce, Hüseyin Ünlü'nün "Yunus'un Söylediği" isimli resim sergisinden söz etmeliyiz. Ressam Hüseyin Ünlü'nün Yunus Emre şiirlerinden yola çıkarak yaptığı resimleri, 1 Aralık 2021'de 7 Güzel Adam Edebiyat Müzesi'nde ziyaretçilere açıldı. Ahşap üzerine işlenen tablolarla Yunus Emre'nin insana, kainata, hayata bakışı etkili çizgi ve renklerle anlatılmıştı. 21 Aralık'ta açılışı yapılan hat sergisinde ise Kuddusi Doğan'ın yazılarıyla karşılaşıyoruz. İcazetnamesini hattat Hüseyin Öksüz'den alan ve değişik zaman ve şehirlerde farklı sergiler açan hattat Kuddusi Doğan'ın müsenna, kufi, sülüs, nesih, reyhani tarzındaki yazıları, görenlerin beğenisini kazandı. Yazıların içeriğini, ayet, dua ve hadisler oluşturdu. Sergi salonunda ziyaretçilerle hat sanatına dair bilgi ve görüşlerini de paylaşan Kuddusi Doğan 1965 yılında Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesi doğmuştur.

CALLIGRAPHY EXHIBITION AT THE 7 BEAUTIFUL MEN MUSEUM

We must first mention Hüseyin Ünlü's "What Yunus Says" painting exhibition before the calligraphy exhibition. The painter Hüseyin Ünlü's paintings made under the influence of Yunus Emre's poems were exhibited at the 7 Beautiful Men Museum on the 1st of December 2021. The paintings were made on wood and they depicted Yunus Emre's vision for humans, the universe, and life in interesting lines and colours. The calligraphy exhibit began on December 21 with the writings of Kuddusi Doğan. Kuddusi Doğan had taken his diploma from the calligrapher Hüseyin Öksüz. He also had various exhibitions in various cities with his calligraphies in musenna, qufi, sulus, nesih, and reyhani styles. The content of the writings were verses, hadith, and prayers. Kuddusi Doğan shared his information and opinions about calligraphy to the visitors of the exhibition. He was born in the Andırın district of Kahramanmaraş in 1965.

ای ملت نجمیہ اسلامیہ وقتکہ حاضر اول ۱۳۰۰ کور سنہ در
حضرت اللہ تعالیٰ و پیغمبر ذی شاننی خدمت ایل را ضعیفیتک بر دین اولو بور
یعنی اجدادک قانی بهر هاست فتح ایستکی بر قلعہ نک بر جی بار و سنہ کی ال صا نجان
بوکون فرانسز قندن ایندر یلب یرینہ کندی باندر الری قونولری
شیمیری عجبا بوئی گری یرینہ قویہ سنہ بر قاج یوز اسلام غیرتی هیچ می یوز
اغتشاس ارزوایتمیہ لم یالکزیر وقار و عظمت اول ال صا نجان غمزی گری یرینہ قویا لم
تکرا کمال سہایتلر لر منہ عودت ایدہ لم
قور قمر سنی بورا دہ کی بر قاج فرانسز قوی قیرا ماز سن متو کلا علی اللہ
کندی موجودیتکی کوستره جلک اولور سہ ک کل بر قاج فرانسز قوی
حتی بتون فرانسز ملت قیرا ماز بو کا امین اول
قیصہ کو کزادہ

تشریحہ قانی ۱۳۳۵

Âlem-i İslâm'a Hitâb

Ey Millet-i necîbe-i İslâmiye! Vaktine hâzır ol. 1300 kûsür senedir
Hazreti Allâh'ı ve peygamber-i zî-şânını hıdmet ile râzı ettiğin bir
dîn ölüyor. Ya'ni ecdadının kanı behâsına feth ettiği bir kal'anın
burc-ı bârûsundaki al sancak bu gün Fransızlar tarafından
indirilip yerine kendi bandıraları konuldu.

Simdi acabâ bunu geri yerine koyacak sende birkaç yüz İslâm
gayreti hiç mi yok? İğtişâş arzû etmeyelim. Yalnız pür vekâr ve azîmet
ol al sancağımızı geri yerine koyalım. Tekrâr kemâl-i mehâbetle
yerlerimize avdet edelim.

Korkma! Seni buradaki birkaç Fransız kuvveti kıramaz. Sen
mütevekkilen Alallâh kendi mevcûdiyetini gösterecek olursan değil
birkaç Fransız kuvveti hattâ bütün Fransız milleti kıramaz. Buna
emin ol.

Kısakürekzâde Mehmet Ali
Teşrin-i Sâni 1335

I. ULUSLARARASI
KAHRAMANMARAŞ
ŞİİR VE EDEBİYAT
GÜNLERİ'NDE
NE KONUŞULDUYSA
BU KİTAPTA!

KAHRAMANMARAŞ'IN KELİMLERİ BU KİTAPTA **SÖZ VARLIĞI** ÇIKTI!

